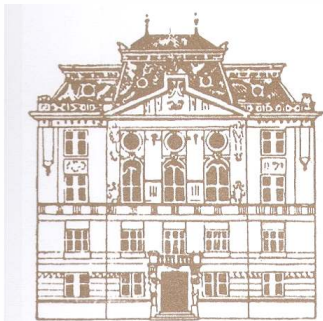

Biblioteca Județeană ASTRA

1861-2007

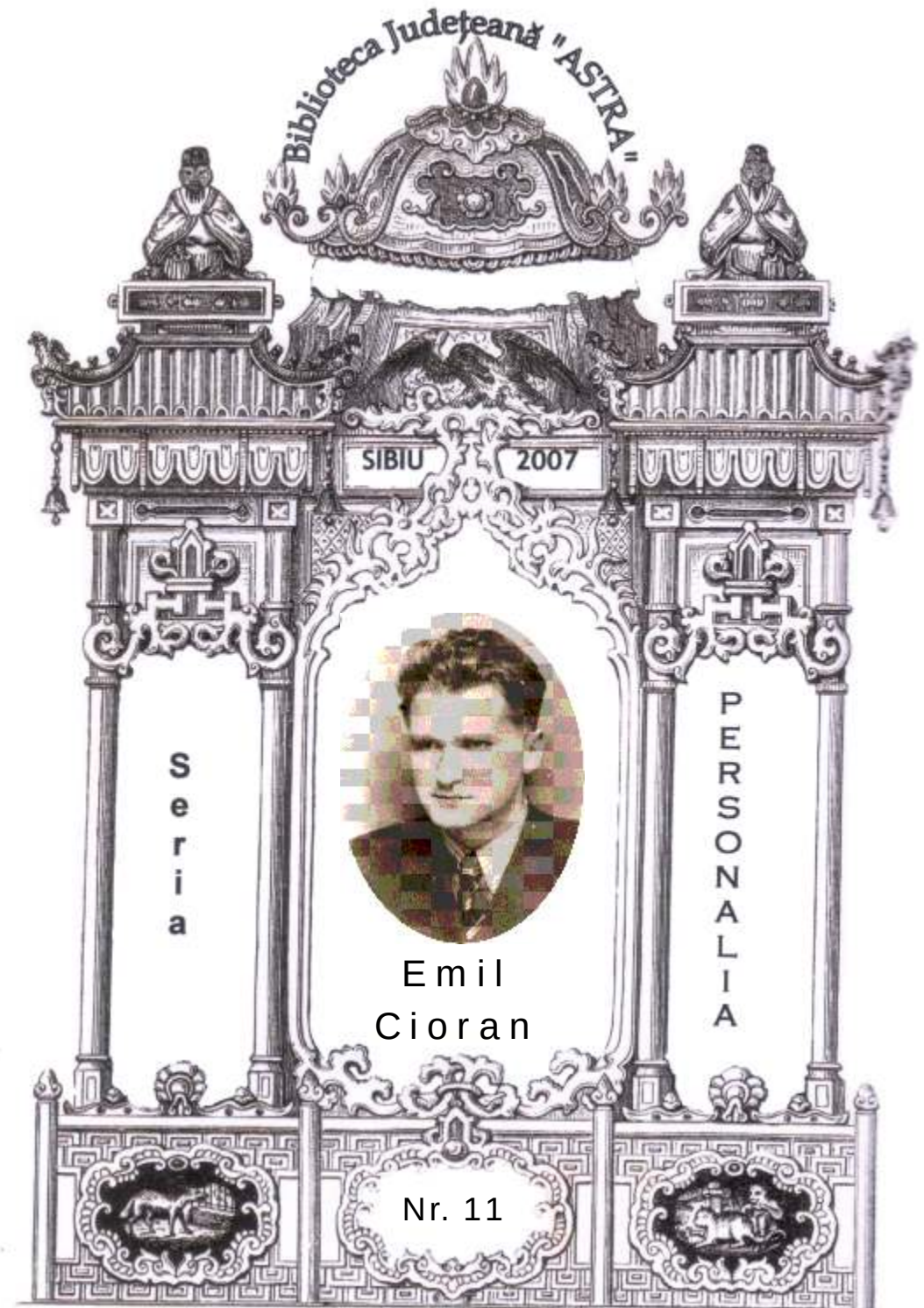

Palatul Asociației
ASTRA, inaugurat în anul
1905, sediu al Bibliotecii
ASTRA din 1904

Sediul modern al Bibliotecii
ASTRA inaugurat la
1 ianuarie 2007

*Mi-am închinat întotdeauna
Paradisul ca o Bibliotecă.
Jorge Luis Borges*

Biblioteca Județeană ASTRA

1861 – 2007
146 ani în serviciul Lecturii

Palatul Asociațiunii
ASTRA, inaugurat în anul
1905, sediu al Bibliotecii
ASTRA din 1904

Sediul modern al Bibliotecii
ASTRA inaugurat la
1 ianuarie 2007

*Mi-am imaginat întotdeauna
Paradisul ca o Bibliotecă.*

Jorge Luis Borges

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Seria PERSONALIA
EMIL CIORAN

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Emil Cioran
o alternativă
la Homo-Europaeus

SERIA PERSONALIA

NR. 11

Realizat de **Dorin Gogâlea**

SIBIU
2007

Tehnoredactare computerizată
Daniela Rusu, Ioana Stoica

Coperta:
Ioana Stoica

Lucrare multiplicată la Tipografia
Bibliotecii Județene ASTRA

Serviciile publice ale Bibliotecii „ASTRA”

<http://www.bjastrasibiu.ro>
bjastrasibiu@yahoo.com

CORPUL A, Str. G. Barițiu, nr. 5

- *Periodice*
- *Cataloage (alfabetic și sistematic)*
- *Secția de împrumut adulți*
- *Informare bibliografică și documentare științifică*
- *Sala de lectură*
- *Cabinetul de documentare „Andrei Oțetea”*
- *Cabinetul de documentare „Cioran”*
- *Cabinetul de documentare „Ioana Postelnicu”*
- *Colecții speciale*
- *Sala de festivități*
- *Arhiva*
- *Depozite carte*
- *Depozite periodice*
- *Cabinet metodic*
- *Carte străină veche*
- *Carte veche românească*

CORPUL B, Str. G. Barițiu, nr. 9

- *Carte pentru copii și tineret*
- *Carte pentru adulți*
- *Sala de lectură*
- *Arte*
- *Prelucrare informatizată a cărții*
- *Internet*
- *Biblioteca electronică*
- *Catalog on-line*
- *Cabinete individuale de studiu*
- *Tipografie – legătorie – multiplicare*
- *Ludotecă*
- *Galerie de artă*

FILIALE

- ✓ *Filiala Hipodrom – Str. Rahovei, nr. 2*
- ✓ *Filiala Vasile Aaron – Str. Semaforului, Bl. 22*
- ✓ *Filiala Valea Aurie – Str. Ludoș, Bl. 31*
- ✓ *Filiala Bâlea – Str. Bâlea, Bl. 9*

Cuprins

1.	<i>Cronologie documentară</i>	7
2.	<i>Bibliografia integrală a operei scrisă de Cioran</i> <i>- limba română și limba franceză</i>	52
3.	<i>Bibliografia critică a operei:</i> <i>A. Studii și cercetări. România și străinătate (selectiv)</i>	54
	<i>B. Național: periodice (selectiv)</i>	56
4.	<i>Emil Cioran în patrimoniul Bibliotecii „Astra”:</i> <i>A. Cărți (bibliografia integrală)</i>	63
	<i>B. Periodice</i>	70
	1. <i>Locale</i>	70
	2. <i>Naționale</i>	73
5.	<i>Emil Cioran în oglinzi paralele. (referințe critice)</i>	84
6.	<i>Scrisul, cartea, lectura în viziunea lui Emil Cioran</i>	172
7.	<i>Aforisme, cugetări, meditații extrase din opera lui Cioran într-o</i> <i>selecție originală</i>	180

Cronologie documentară

1911

8 aprilie: La Rășinari (Sibiu), în familia CIORAN, se naște al doilea fiu – **EMIL CIORAN**. Tatăl, EMILIAN CIORAN era preot ortodox în comuna natală. A fost consilier mitropolitan, protopop al Sibiului, publicist. A colaborat la „Gazeta Transilvaniei”, „Revista Teologică”, „Acțiunea”, „Cuvântul Poporului”, ș.a.

A făcut parte din delegația trimisă de comuna Rășinari la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia (1 decembrie 1918) pentru a vota în favoarea Marii Uniri (1884-1957).

Mama – ELVIRA CIORAN (născută Comăniciu) provenea dintr-o familie de preoți ortodocși din satul făgărășean Veneția de Jos. A fost gospodină. (1888-1966).

Rășinariul avea să-i formeze viitorului eseist și filosof Emil Cioran, acea matrice spirituală inconfundabilă, care, la fel ca în atâtea destine biografice, avea să-l marcheze tot restul vieții.

„Știți, în satul acel românesc unde trăiam aveam o grădină care se afla lângă cimitir și așa s-a întâmplat să mă împrietenesc cu un gropar de 50 de ani. Era un tip vesel, se bucura când deshuma morții și juca fotbal cu craniile. Mă întrebam mereu cum de poate fi atât de mulțumit de sine în fiecare zi. Nu aveam caracterul lui Hamlet, nu eram suficient de tragic. Mai târziu, prietenia noastră a suferit o transformare, devenind o problemă: mă întrebam pentru ce trebuie să aflu toate acestea încă în timpul vieții. Doar pentru a sfârși prin a deveni cadavru? Aceste impresii mă marcaseră foarte puternic”.

Cioran, Emil. *Am conviețuit cu moartea*, p. 6. În: *Adevărul literar și artistic*, IV, nr. 275, 2 iulie 1995 (interviu)

Dar locul unde își dormea somnul de veci în cripta străjuită de cei doi lei turnate în bronz, neuitatul Andrei Șaguna, primul mitropolit ortodox al Ardealului – omul providenței pentru românii ardeleni – este situat lângă Sibiu, în Ardeal, care pe atunci era parte integrantă a Imperiului austro-ungar:

„Ei, Europa răsăriteană era pe atunci austro-ungar. Sibiul era cuprins în Transilvania, aparținea imperiului; capitala noastră visată era Viena. Totdeauna m-am simțit oarecum legat de Imperiul...în care totuși noi, românii, eram robi! În timpul războiului din '914, părinții mei au fost deportați de unguri... Mă simt foarte apropiat, psihologic vorbind, de maghiari, de gusturile și obiceiurile lor. Muzica maghiară țigănească mă emoționează profund, foarte profund. Sunt o corcitură de maghiar și român. E curios, poporul român e poporul cel mai fatalist din lume. Când eram tânăr, asta mă indigna, manipularea unor concepte metafizice dubioase – ca destin, fatalitate...- ca să explici lumea. Ei bine, cu cât înaintez mai mult în vârstă, mă simt tot mai aproape de originile mele. Acum ar trebui să mă simt european, occidental, dar nici gând să fie așa. După o existență în care am cunoscut destul țări și am citit multe cărți, am ajuns la concluzia că țăranul român avea dreptate. Țăranul acela care nu crede în nimic, care crede că omul e pierdut, că nu e nimic de făcut, care se simte strivit de istorie. Ideologia asta de victimă este și concepția mea actuală, filozofia mea despre istorie. Realmente,

toată formația mea intelectuală nu mi-a servit la nimic.”

Convorbiri cu Cioran. București, Editura Humanitas, 1993, p. 40

În anii senectuții, Emil Cioran impresionează prin acuitatea și vivacitatea amintirilor generate de **Timpul** irepetabil al unei copilării apreciată ca fiind: „(...) raiul pe pământ”:

„Copilăria mea a fost pe pământ.

[...] Îmi amintesc de ea ca de ceva definitiv pierdut, ca de un eveniment antediluvian. Mi se pare că este foarte departe în trecut și totuși foarte contemporană. Îmi amintesc – cum se întâmplă la oamenii bătrâni: foarte exact – de copilăria mea ca de ceva absolut inaccesibil. Ceva care nici măcar nu este viața mea, ci altă viață, o pre existență. Dacă aș fi avut o copilărie tristă, aș fi fost mult mai optimist în gândurile mele. Dar am simțit mereu și inconștient acest contrast, contradicția dintre copilăria mea și tot ce s-a petrecut după aceea. Acest lucru, într-un fel, m-a distrus interior”.

Cioran, Emil. *Ibidem*, p. 35, 36

„Asta e foarte important: nu cunosc alt caz de copilărie atât de fericită ca a mea. Trăim la poalele Carpaților, mă jucam liber la câmp și la munte, fără obligații sau datorii. A fost o copilărie nemaipomenită de fericită; mai târziu, vorbind cu unii și cu alții, n-am mai întâlnit niciodată ceva asemănător. Nu voiam să plec niciodată din satul acela; n-am să uit nici când ziua în care părinții mei m-au pus să mă urc într-o căruță ca să mă ducă la

liceul din oraș. A fost sfârșitul visului, prăbușirea lumii mele.”.

Cioran, Emil. Ibidem, p. 18

„Mă duceam în casă doar să mănânc, în rest îmi petreceam timpul afară, la aer. Satul era înfundat pe jumătate în munți, în Carpați. Eram prieten cu ciobanii, a căror viață îmi plăcea mult. Ei reprezentau o altă lume, de dincolo de civilizație. Trăiau într-un fel de Țară a Nimănui, veseli, ca și cum fiecare zi ar fi fost o sărbătoare. Începuturile omenirii trebuie să fi fost un lucru nu chiar atât de rău”.

Cioran, Emil. *Am conviețuit cu moartea*

„În copilărie eram un ateist vehement, și asta e încă puțin spus. Când, la masă, se spunea vreo rugăciune mă ridicam și ieșeam imediat. Dar recunosc: mă simt aproape de credința înrădăcinată în poporul român după care creația și păcatul sunt unul și același lucru. Există un vast câmp cultural balcanic în care se bocește continuu în legătură cu creația. Ce e oare tragedia greacă dacă nu un continuu bocet al corului, deci al poporului, în fața sorții? Dionysos se trăgea de altfel din Tracia”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...* p. 8

1915

„Aveam cinci ani. Într-o seară, cu siguranță de vară, tot ce mă-nconjura și-a pierdut orice sens, s-a golit, s-a imobilizat: un fel de angoasă insuportabilă. Deși pe atunci n-aș fi putut formula cele întâmplare, îmi dădeam seama de existența timpului. Nu am putut uita

niciodată experiența aceea. Vorbesc despre urâtul esențial, care e conștientizarea extraordinară a singurătății individului. Am rămas cu un simțământ atât de legat de viața mea, încât sunt sigur că l-aș putea simți chiar și în paradis”.

Cioran, Emil. *Ibidem*, pp. 88-89

Tatăl, dar și mama filosofului, sunt la fel de vii și prezenți într-un univers încărcat cu amintirile ce rezistă cu obstinția trecerii timpului:

„Tatăl meu era preot: pentru intelectualii români din Transilvania ungurească nu prea existau alte ocupații. Puteți observa și dumneavoastră, de altfel, câți intelectuali de astăzi sunt fii de preoți. Părinții mei au frecventat un timp școala primară ungurească și vorbeau uneori între ai ungurește. În timpul războiului au fost trimiși amândoi – fiindcă erau români: tatăl meu la Sopron, mama la Cluj. Tatăl meu a fost mai întâi preot într-un sat din Carpați, apoi la Sibiu”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...* pp. 7-8

1920

Emil Cioran împlinește vârsta de 10 ani.

„Copil fiind, îmi petreceam tot timpul afară, în munți, de dimineață până seara, ca un animal sălbatic. La zece ani, părinții mei m-au strămutat la oraș. Îmi aduc și astăzi aminte de călătoria pe care am făcut-o într-o căruță cu cai; eram absolut disperat. Mă smulseseră

cu forța și, tot timpul acela, care a durat un ceas și jumătate, presimțeam o pierdere ireparabilă”.

„Am avut sentimentul unei mari prăbușiri”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...* pp. 59-60

1921

Rupt de raiul copilăriei de vis, tânărul Cioran ajunge la Sibiu într-o pensiune condusă de două nemțoaice:

„Tata e cel care mi-a spus într-o bună zi: trebuie să te duci la oraș, să stai un timp în pensiune la o familie nemțească și să înveți acolo limba germană.

Am fost dus într-o casă de două domnișoare bătrâne, două nemțoaice din Austria, care aveau la Sibiu un fel de pensiune de familie; din fericire, noi elevii, eram cu toții români, așa încât o dădeam mai mult pe românește și prea puțin pe nemțește. Eram prima generație de copii veniți de la țară să urmărim școala la oraș. În ochii celor două domnișoare bătrâne facem figură de micuți barbari. Domnișoarele de la pension ne-au spus că mai bine rămâneam în creierul munților, că nu suntem civilizați și nu cunoaștem bunele purtări. Și, într-adevăr, eram niște mici neciopliți”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...* pp. 216-217

Între anii 1921-1928, Cioran este elev la Liceul „Gheorghe Lazăr” din Sibiu.

Venirea lui la Sibiu a fost un moment de cumpănă pentru copilul care avea mintea și sufletul la Rășinari. Totuși, noua realitate – cea sibiană – a reușit să-și găsească și ea un loc în lumea sentimentală a lui Cioran:

„Aș da toate peisajele lumii pentru cel al copilăriei mele. Mi-am iubit mult satul. Când tata m-a trimis la liceul din Sibiu am fost foarte nefericit că a trebuit să-l părăsesc. O parte a satului se află la poalele Carpaților, un peisaj sălbatic, încântător. După trei-patru ani m-am îndrăgostit și de oraș, de Sibiu, cu amestecătura lui de nații și limbi. Orașul în sine era foarte plăcut. Dar aveam un singur gând: să părăsesc România”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 24-25

Oraș al interferențelor culturale, multi-cultural și multiconfesional, Sibiul își dezvăluie atracțiile culturale:

„De la zece la paisprezece ani am stat în gazdă la o familie. În fiecare dimineață, mergând la liceu, treceam prin fața unei librării și nu uitam să arunc o privire rapidă la cărțile ce se schimbau destul de des chiar și în acel oraș românesc de provincie. Una singură, într-un colț al vitrinei, părea uitată acolo de luni de zile: Bestia umană (La Bête humaine) de Zola. Din cei patru ani, singura amintire care mă obsedează e titlul acesta”.

Cioran, Emil. *Mărturisiri și anateme.* București, Editura Humanitas, 1994, p. 131

1922-1923

Reîntoarcerea acasă, la Rășinari, cu diferite ocazii (vacanțe, zile libere) primea alura unei sărbători care era trăită așa cum se cuvine:

„Eram un copil destul de robust: pe cât sunt acum de bolnăvicios, pe atât eram atunci de rezistent! Poate v-

ar interesa să știți că pe-atunci cea mai mare ambiție a mea era să fiu primul la jocul de bile; la doisprezece-treisprezece ani jucam cu țărani, pe bani sau pe bere. Îmi petreceam duminica jucând cu ei și adesea reușeam să-i bat, deși ei erau mai puternici decât mine, pentru că eu, neavând altceva de făcut, mă antrenam toată săptămâna...”

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 7-8

„Ca să înțelegeți, trebuie să vă vorbesc despre originea mea. Am mult din felul de a fi al unui țaran; tatăl meu era preot ortodox de țară și eu m-am născut lângă munți, în Carpați, într-un mediu foarte primitiv. Era un sat realmente barbar, unde țărani munceau teribil toată săptămâna, ca să-și cheltuiască agoniseala imediat într-o singură noapte, îmbătându-se criță”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...* p. 17

1925

Istoria necredinței (creștine) a lui Cioran, deși afirmată și clamată uneori cu obstinație, este interesantă, deși sfârșitul (fizic) infirmă această trăsătură esențială.

Originile le descoperim în această mărturisire:

„Am fost întotdeauna tentant de religie, dar, pe la 15-16 ani, încercam, alături de tatăl meu, un sentiment de rușine când, înainte de masă, rostea o mică rugăciune. O ștergeam. Era o reacție juvenilă. Deși sunt sensibil la problemele pe care religia le pune, sunt incapabil de a fi credincios. Ar fi chiar mai multe de spus în această privință. Personal cred că religia merge mult mai în

adâncime decât orice altă reflecție a spiritului uman și că adevărata viziune a vieții este religioasă. Omul care n-a trecut prin religie și care nu a cunoscut tentația religioasă este un om vid”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, p. 234

1926

„Răul s-a petrecut pa la 16-17 ani. Tinerețea mea a fost o adevărată catastrofă. Am început să sufăr de insomnie; eram incapabil să fac ceva. În timpul zilei, trebuia să mă culc. Contrastul cu copilăria a fost pentru mine o mare experiență. Dar acum – să spunem, după cincizeci de ani – mă simt mai fericit, căci nu mai trăiesc în aceeași tensiune. Consider asta ca pe o înfrângere. Atunci eram ca un demon, puteam să mă prăbușesc în orice clipă, dar trăim cu adevărat intens. Deci, în comparație cu ceea ce am fost ca tânăr, sunt acum, cum spune francezul, un nerealizat, cu viața ratată, un om slab. Asta pentru că am părere grozavă despre tinerețea mea”.

Cioran, Emil. *Ibidem*, p. 35

1927

„Era între 1920 și 1927, epocă de neliniște permanentă. Rătăceam noaptea pe străzi, pradă unor obsesii funebre. În toată această perioadă de tensiune interioară am făcut de câteva ori experiența extazului. În orice caz, am trăit clipe când te afli dincolo de aparențe. O înfiorare năvalnică te cuprinde pe neașteptate. Ființa se simte cuprinsă de o plenitudine

extraordinară sau, mai curând, de un vid triumfal. a fost o experiență capitală revelația directă a zădărniceii a tot ce există. Aceste câteva momente de iluminare m-au condus la cunoașterea fericirii supreme de care vorbesc misticii. În afara acestei fericiri, la care nu suntem chemați decât în mod excepțional și numai pentru scurt timp, nimic nu posedă o adevărată existență, trăim în regatul umbrelor. Oricum ar fi, nu te întorci niciodată același din paradis sau din infern”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...* p. 192

1928

Absolvent al Liceului „Gheorghe Lazăr” din Sibiu.

Studii de filozofie la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București, cu profesorii C. Rădulescu-Motru, Nae Ionescu, Tudor Vianu, Dimitrie Gusti. Coleg de facultate cu Constantin Noica.

1929

„Ceea ce am iubit cu deosebire din România a fost fațeta ei extrem de primitivă. Erau, desigur, și oameni civilizați, dar cei pe care-i preferam erau inculții, analfabeții... Până la douăzeci de ani nimic nu-mi plăcea mai mult decât să mă duc de la Sibiu la munte și să vorbesc cu ciobanii, cu țăranii absolut neștiutori de carte. Îmi petreceam timpul sporovăind și bând cu ei”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, p. 18

„În 1929 am mers la București pentru oarece studii...”

„Aveam un profesor de filozofie, demn de toată cinstea, Tudor Vianu [...], care ținea cursuri mai ales despre filozofi și esteticieni germani: Georg Simmel, Wölfflin, Worringer. Georg Simmel rămâne pentru mine unul dintre cei mai mari”.

Cioran Emil. *Ibidem*, p. 192

1930

„Mă situez de partea vieții. O poziție care implică o altă intensitate. Am conviețuit, deși foarte tânăr, cu moartea. Deși aș avea acum mult mai multe motive să mă gândesc la ea, nu o mai asociez cu viziuni sumbre. În tinerețe, ideea morții era pentru mine o obsesie care mă domina în permanență. Fiind nucleul realității, ea însemna o prezență uriașă, detașată de influențe literare. Totul se învârtea în jurul ei, dincolo de scârbă și teamă, chiar dacă în sens patologic. Peste 7 ani ai tinereții mele nu i-am dormit: eram istovit. În acea perioadă am scris Pe culmile disperării. Insomnia mi-a modificat perspectiva, atitudinea mea față de lume. La Sibiu, unde trăiam cu părinții, era cumplit. Noaptea cutreieram prin tot orașul. Mama plângea de disperare și mă afluam, ajuns în pragul a 21 de ani, pe punctul de a mă sinucide. De ce nu am făcut-o, nu am înțeles nici până azi.”

Cioran, Emil. *Am conviețuit cu moartea.* În: Adevărul literar și artistic, IV, nr. 275, 2 iulie 1995, p. 6

1931

- o Colaborări publicistice la „Mișcarea”, „Gândirea”, „Revista de filozofie”, „Revista teologică”.
- o Octombrie: examen de licență cu o teză despre intuiționismul bergsonian.

1932

- o După absolvirea facultății, dorind să obțină o bursă în străinătate se înscrie la doctorat (se va înscrie și la Paris, dar nu a susținut niciodată o teză de doctorat).
- o Colaborări publicistice la: „Floarea de foc”, „Azi”, „Calendarul”, „Arhiva pentru știința și reforma socială”
- o Membru al „Asociației de arte, literă și filozofie – Criterion – unde susține dizertația despre: „Bergson și filosofia vieții” – 30 noiembrie.

L-am întâlnit pe Eliade prima oară prin 1932, la București unde tocmai terminasem vagi studii de filozofie. Era pe atunci idolul „noi generații” – formulă magică, pe care noi o invocam cu mândrie. Îi disprețuiam pe „bătrâni, pe „ramoliți”, cu alte cuvinte, pe toți cei trecuți de 30 de ani. Mentorul nostru spiritual ducea împotriva lor o adevărată campanie, îi dăruia unul câte unul și aproape totdeauna lovea fără greș; spun „aproape”, căci uneori se mai înșela, cum i s-a întâmplat atunci când l-a atacat pe Arghezi, mare poet, a cărui singură vină era aceea de a fi fost recunoscut, consacrat. Lupta dintre generații ni se părea a fi cheia tuturor conflictelor și principiul explicativ al tuturor evenimentelor. A fi tânăr însemna, pentru noi, a fi în mod automat și genial. Această infatuare, vor spune unii, există de când lumea. Fără îndoială, dar nu cred s-o fi împins cineva atât de departe ca noi. În ea se

exprima, se exacerba voința de a forța Istoria, pofta de a ne implica în Istorie, de a stârni ceva nou cu orice preț. Frenezia era la ordinea zilei”.

1933

- o 8 februarie: este programat să conferențieze la Fundația Universitară „Carol I” din București cu subiectul „Nihilismul spiritual”, în cadrul ciclului „Tendințe” organizat de Asociația „Criterion”. Simpozionul a fost interzis de autorități.
- o Începe colaborarea la „Viața Românească”, „Vremea”, „România literară”, „Discobolul”, „Abecedar”, „Viața literară”, „Gând românesc”, „Rampa”.
- o Aderă la Gruparea Intelectuală „Thesis” din Sibiu, unde conferențiază despre: „Antropologie filosofică” (martie); „Experiența eternității” (martie) și „Entuziasmul ca formă a iubirii” (20 mai).
- o Toamna, pleacă la Berlin ca bursier al Fundației „Humboldt” unde își continuă studiile de filozofie. Audiază cursurile filosofului Ludwig Klages (1872-1956), teoretician al „ritmului vital” și critic al civilizației.
- o Trimite ziarului „Vremea” din București un articol despre Germania lui Hitler.
- o Studiile de filozofie vor fi terminate în anul 1935.

1934

- o Colaborări publicistice la: „Convorbiri literare”, „Viața ilustrată”, „Pagini literare”.
- o Apare prima carte – „Pe culmile disperării”, la Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, premiată de Comitetul pentru premiera tinerilor scriitori needitați. Au scris la debut: Octavian Vuia, Septimiu Bucur, Pericle

Martinescu, Șerban Cioculescu, Al. Dima, Traian Herseni, Constantin Noica, Nicolae Roșu, ș.a.

„Am studiat filozofia și am făcut-o cu toată seriozitatea. Filozofia este extrem de primejdioasă pentru tineri; devii îngâmfat, te crezi important, ajungi teribil de fascinat de tine însuși. Studenții de la filozofie sunt de fapt insuportabili, aroganți, de o înfumurare provocatoare...

Atunci ceva s-a petrecut în viața mea: o prăbușire. Mi-am pierdut somnul. Toate nopțile mele au devenit nopțile unui om care nu mai putea să doarmă, eram treaz zi și noapte, fără întrerupere. Locuiam într-un oraș foarte frumos, aproape tot atât de frumos ca Tübingenul: Sibiu, în Ardeal. Mă plimbam noaptea, eram ca o stafie, și oamenii din acest orașel credeau că am mintea zdruncinată.

Și atunci mi-am spus: trebuie să scrii o carte!

Așa s-a născut prima carte.

Titlul ei este pompos și, deopotrivă, banal: Pe culmile disperării. Pe vremea aceea, asta era o expresie care apărea în mod curent în ziare la rubrica „Diverse”. Dacă cineva se sinucidea, atunci se chema că el o făcuse „pe culmile disperării”. Aveam mai multe titluri în cap, însă nu mă puteam hotărî la cafenea și întrebam un chelner: pe care din aceste trei sau patru titluri l-ați alege? Așa am făcut și la prima carte, și la următoarea. După ce am scris această primă, această extremă carte, am fost absolut convins fie că mă voi sinucide, fie că urma să se întâmple ceva ieșit din comun. Când cartea a apărut, lumea s-a îngrozit, mai cu seamă părinții mei. Pentru a mă face înțeles, aș dori să fac o comparație absolut nelalocul ei. Îmi cunosc limitele și nu sufăr de

grandomanie, însă imaginați-vă un Nietzsche a cărui prima carte ar fi fost „Ecce homo”, un Nietzsche deci care ar fi început cu criza finală și care abia apoi ar fi scris „Nașterea tragediei” și celelalte lucrări.

Am început așadar cu o carte absolut trăznită și apoi am devenit din ce în ce mai normal. Acum sunt normal, chiar prea normal.”

Cioran, Emil. Convorbiri... pp. 102-103

[Pe culmile disperării] am scris-o la 22 de ani, după ce mi-am terminat studiile de filozofie. Această carte explozivă și barocă e greu de tradus în franțuzește. În schimb, o traducere foarte reușită a apărut în germană, pentru că această limbă se pretează mai bine decât franceza la impreciziile sugestive ale limbii române. Lucrarea e un fel de adio, plin de furie și amărăciune, spus filozofiei, e constatarea eșecului unei forme de gândire care s-a dovedit un divertisment leneș, incapabil să înfrunte un haos esențial. Pradă insomniilor care îmi devastau sănătatea, am scris un rechizitoriu la adresa unei filozofii lipsite de orice eficacitate în momentele grave, adresându-i un ultimatum plin de ură. „Tratatul” – nu va fi decât continuarea lui, într-un alt stil.”

Cioran, Emil. Ibidem, pp. 188-189

Cei doi studenți m-au întrebat de asemenea de ce n-am încetat să mai scriu, să mai public. Nu toată lumea are șansa să moară de tânăr, a fost răspunsul meu. Prima mea carte, cu titlul sfiorător – Pe culmile disperării -, am scris-o în românește la vârsta de 21 de ani, făgăduindu-mi totodată să fie și ultima. Pe urmă am comis altă carte, însoțind-o cu aceeași promisiune.

Comedia s-a repetat vreme de peste patruzeci de ani. De ce? Pentru că a scrie, oricât de puți, m-a ajutat să trec de la un an la altul, obsesiile exprimate fiind atenuate și, pe jumătate, depășite. A produce înseamnă o extraordinară ușurare. Iar a publica, nu mai puțin. Cu fiecare carte ce apare viața ta sau măcar o parte din ea îți devine exterioară, nu-ți mai aparține, încetează să te mai chinuie. Exprimarea te diminuează, te sărăcește, te ușurează de greutatea propriului eu, exprimarea este pierderea de substanță și eliberare. Te golește, deci te salvează, te scapă de un prea-plin împovărător.

Cioran, Emil. *Exerciții de admirație-passim*, p. 204

1935

- o Începe colaborarea la „Acțiunea”

1936

- o Începe colaborarea la revista „Da și Nu”
- o Mai: apare „Cartea amăgirilor” despre care vor scrie Mihail Sebastian, Octavian Vuia, Liviu Nanu, ș.a.
- o Profesor de filozofie la Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, unde se numără printre elevi Ștefan Baciuc.

M-am considerat întotdeauna un epileptic ratat. Dar la șaptesprezece ani am trăit ca și cum aș fi putut avea o criză de epilepsie, ceea ce eu numeam criza mea zilnică de epilepsie.

Am fost profesor un an; elevii îmi ziceau „Nebunul”... Eram îngrozitor de nefericit. Ca profesor, ce n-am făcut ca profesor! Mă duceam la ore, nu rămâneam decât o jumătate de oră, spuneam lucruri provocante,

elevii mei erau complet năucii. De exemplu, îl întrebam pe câte unul: „De ce nu se poate spune «fenomene psihologice», și trebuie să spunem «fenomene psihice»?” Elevul răspundea: „Un fenomen psihic este instinctual, normal”. Iar eu: „Nu-i adevărat, tot ce e psihic este anormal; nu numai ceea ce este psihic, dar și ceea ce e logic”; ba chiar adăugam: „Însuși principiul de identitate este bolnav”. Stupoarea în clasă era generală

Eram la Brașov, un oraș de provincie în România, și citeam Shakespeare; decisesem să nu mai vorbesc decât cu Shakespeare; mă duceam în fiecare zi la cafenea, să citesc. O dată, profesorul de gimnastică s-a așezat la masa mea. L-am întrebat: „Cine sunteți?” Iar el: „Nu mă cunoașteți? Sunt profesorul de gimnastică!” „Cum, nu sunteți Shakespeare? Plecați, atunci!” A plecat și a spus tuturor că Cioran a refuzat să vorbească cu el pentru că nu era Shakespeare!

Eram într-adevăr cam nebun. Eram înclinat spre exces, aș fi aderat la orice, cu condiția să fie excesiv, chiar și la o sectă religioasă morbidă.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 131-132

1937

- O Ianuarie: apare „Schimbarea la față a României” – alte ediții: 1941; ediție definitivă în 1990; reeditare în 1993. Cronici semnate de Miron Radu Paraschivescu, Mircea Streinul, Nechifor Crainic, Licu Pop, Dragoș Protopopescu, Dan Petrașincu, Bucur Țincu, Arșavir Acterian ș.a.

„Am scris aceste divagații [Schimbarea la față a României] în 1935-1936, la 24 de ani, cu pasiune și

orgoliu. Din tot ce-am publicat în românește și franțuzește, acest text este poate cel mai pasionat și în același timp îmi este cel mai străin. Nu mă regăsesc în el, deși îmi pare evidentă prezența isteriei mele de atunci”.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 131-132

- o Noiembrie: apare în editura autorului „Lacrimi și sfinți”.
Cronici semnate de Mircea Eliade, Arșavir Acterian,
Mircea Streinul, Stelian Tecuceanu, ș.a.

„Când am trimis manuscrisul editorului meu român, peste o lună m-a chemat la el să-mi spună că nu îl poate tipări. De fapt, el nu o citise, dar o parcursese zătarul – care a spus că își datorează averea lui Dumnezeu și de aceea nimic în lume nu l-ar putea determina să publice o asemenea carte.

Mă afluam tocmai în perioada pregătirilor de plecare la Paris și mă întrebam disperat ce aș putea face. Am întâlnit pe cineva, un român care participase la revoluția din Rusia și îl cunoscuse pe Lenin. M-a întrebat ce mi s-a întâmplat. I-am povestit întâmplarea și am aflat că omul avea o tipografie. Și astfel cartea a apărut fără editură, la puțin timp după instalarea mea la Paris.

Mama mea era în consiliul bisericii ortodoxe din Sibiu, iar tatăl meu, un preot foarte bun, fiind în același timp un om sincer, dar nicidecum foarte religios, vroia de fapt să se facă avocat. El a fost foarte dezamăgit când a citit „Lacrimi și sfinți”. [...] La câteva luni am primit o scrisoare de la mama, care îmi scria cât de tare a supărat-o cartea mea. Mama, care nu era de fapt religioasă dar se afla sub influența

contextului, m-a rugat să-mi retrag cartea. I-am răspuns că ea reprezintă singurul lucru religios conceput în Balcani, deoarece înfățișează o controversă de tip balcanic cu Dumnezeu.

Aproape toți prietenii mei s-au înfuriat când au primit-o. mi-au spus: „Nu se poate să vorbești așa despre Dumnezeu și despre sfințenie!” Aproape toți m-au atacat.

E cea mai bună carte pe care am scris-o în românește; nu are legătură cu ceea ce se întâmpla, nu avea nici un fel de afinitate cu problemele pe care pune istoria la vremea aceea.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 126-127

- o Pleacă la Paris cu o bursă a Institutului francez din București, care i se va prelungi până în 1944.

„Aș dori acum să explic mai îndeaproape cum am ajuns să renunț la limba maternă. În 1937, am sosit la Paris, ca bursier al Institutului Francez din București. Promisesem să scriu o lucrare de doctorat, dar asta era o minciună. Nu am făcut nici cea mai mică încercare în acest sens, deși nu încetam să afirm că lucrez la teza de doctorat. De fapt, nici măcar nu mă gândisem vreodată la o temă. După un an, trebuia să trimit la București două scrisori din partea a doi profesori francezi. Nu cunoșteam însă nici un profesor, căci nu fusesem niciodată la vreun curs. Voiam însă neapărat să rămân în continuare la Paris. Ce puteam face? Am dat telefon unui prieten: Cunoști cumva un profesor? N-ai vrea să mă prezinți, ca să-l rog să-mi dea o scrisoare de recomandare? – Imposibil, de

vreme ce nu te cunoaște! – Putem totuși încerca. – Exista un profesor de filozofie; se numea Lavelle...[...] Ne-am dus la el, era ora 11 și jumătate, voiam să fac o impresie bună și am început să vorbesc despre filozofii germani, mai cu seamă despre Simmel, despre tot felul de cărți și pomeneam mereu nume germane despre care el nu prea auzise. După o jumătate de oră, am auzit cum alături, soția lui pune masa de prânz. A spus: - De fapt, ce doriți? – Aș dori o scrisoare de recomandare. Dar nu vă cunosc! – Am vorbit o jumătate de oră cu dumneavoastră și puteți constata că am unele cunoștințe. – S-a ridicat ca un automat: Cum vă numiți? Și apoi a compus scrisoarea cu expresia evidentă a unui complice nefericit, convins doar pe jumătate. [...]

conducătorul Institutului Francez din București, care mă trimisese la Paris, era un om luminat. A spus despre mine: M-a mințit, nu a scris nici o lucrare de doctorat, în schimb este singurul bursier care cunoaște Franța temeinic, deoarece a umblat peste tot și, până la urmă, asta e mai mult decât o teză de doctorat. Lucrurile așa și stăteau. Luni întregi am cutreierat întreaga Franță pe bicicletă și am dormit în cămine ale tineretului, fie comuniste, sau catolice.

Am rămas zece ani în Paris, fără să fac ceva precis. În 1947, vara, într-un sat nu departe de Dieppe, am încercat, ca simplu exercițiu, să traduc Mallarmé în românește. Și, deodată, am avut aproape o revelație: Trebuie să te desprinzi de limba ta și să începi să scrii numai în franceză. În ziua următoare m-am întors la Paris și am început de îndată să scriu în limba adoptivă pe care o alesesem de la o clipă la alta. Foarte curând, a luat naștere prima variantă a lui

„Précis de décomposition”, pe care i-am arătat-o unui prieten francez. Verdictul său a fost necruțător: Nu e bine. Asta nu e o franceză corectă, e limba unui venetic. Trebuie să rescii totul. – Am fost dezamăgit și furios, însă am terminat prin a-mi spune că avea dreptate. M-am apucat și am scris o nouă variantă, însă abia după ce meditasem o bună bucată de vreme asupra limbii franceze.

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 97-99

1938

- o Începe colaborarea la „Cuvântul”

1940

- o Martie: începe să redactează „Îndreptar pătimăș”, ultima carte scrisă în limba română, a cărei variantă definitivă (rămasă inedită până în 1991) va fi încheiată în 1945, an în care se stabilește definitiv în Franța.
- o Apare cartea „Amurgul gândurilor” despre care scriu O. Vuia, Grigore Popa, ș.a.
- o 27 noiembrie: conferențiază la Radio București despre: „Profilul interior al Căpitanului” (Corneliu Zelea Codreanu – n.n.)
- o 25 decembrie: în revista „Glasul strămoșesc” de la Sibiu este tipărit textul conferinței radio.

1941

- Ianuarie: colaborează la periodicul „Înălțarea” de la Sibiu cu articolul „Ardealul-Prusia României”.
- Februarie: printr-o decizie a ministerului Propagandei, (confirmată de ministrul regal al Afacerilor străine) este numit: „consilier cultural diurnist” pe lângă Legația română din Paris.
Cioran părăsește pentru totdeauna România și se stabilește în Franța.
- Apare ediția a doua din „Schimbarea la față a României”.
Cronici semnate de Octavian Vuia, Petru Mnoliu, ș.a.
- Demisionează din funcție în martie 1941, dar a continuat să rămână în Paris și sub ocupația germană.

„Am venit la Paris în 1937. Dacă tot e să-ți ratezi viața, e mai bine să ți-o ratezi la Paris decât în altă parte. Trebuie să-ți alegi locul unde vrei să-ți ratezi viața.

Acum 40 de ani [probabil 30 de ani – nota ed., M.D.], când mai eram înscris la Sorbona, mâncam la cantine studentești, și am sperat să fac asta până la sfârșitul zilelor mele.

Apoi a venit o lege care interzicea înscrierea la facultate după vârsta de 27 de ani și am fost izgonit din acest paradi.

Când am sosit la Paris, mă angajasem față de Institutul Francez să scriu o disertație – anunșasem chiar și tema, ceva despre etica lui Nietzsche, dar nici nu mă gândeam s-o scriu. În loc de asta, am cutreierat cu bicicleta întreaga Franță. Mi s-a lăsat totuși bursa, considerându-se că a străbate Franța în lung și-n lat cu bicicleta este totuși demn de toată lauda.

Îndată după sosirea mea în Franța, în 1937, tentația misticii se îndepărtează de mine, mă simt năpădit de conștiința eșecului și înțeleg că nu aparțin rasei celor care găesc, ci că destinul meu este să mă chinuiesc și să lăncezesc. „Tratatul...” e rezultatul acestei perioade.

Acest regret se manifestă încă din prima mea carte, „Pe culmile disperării”. E scrisă de un evadat din umanitate. Nu sunt nihilist, deși negați m-a ispitit întotdeauna. Eram foarte tânăr, aproape un copil când am încercat pentru prima dată sentimentul nimicului, în urma unei iluminări pe care nu izbutesc s-o definesc.

Când am sosit la Paris cu o bursă franceză, am decis că trebuia cu orice preț să trăiesc acolo. Am scris un articol, ultimul în limba română, despre Cartierul Latin; era o tristețe nemaipomenită și era cât pe-aici să-mi pierd bursa de studiu. Începea cu un citat din Rilke: „Se vine aici pentru a trăi, sau mai curând pentru a muri.” Articolul a avut un mare răsunet în România, deoarece pentru români, Parisul era paradisul terestru. Visul lor era să risipească o avere la Paris, și apoi să se sinucidă. Am scris: „Este unul din orașele cele mai triste, cele mai melancolice din lume.”

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 137-138

1943

o În publicația „Seara” îi apar două articole.

1944

- o Mircea Vulcănescu îi dedică eseu „Dimensiunea românească a existenței”. Emil Cioran răspunde printr-o scrisoare

„În primul an al războiului, în 1944, mă duceam în fiecare dimineață la ora opt la Saint-Germain-Près, ca un funcționar, la cafeneaua „Flore”. De la opt la douăsprezece și de la două la opt și de la nouă la unsprezece. De multe ori, Sartre se afla în apropierea mea. Dar eu eram total necunoscut.[...] N-am stat niciodată de vorbă cu el, nu l-am văzut mai îndeaproape. Pe Camus l-am văzut numai o singură dată și mi-a displicut. Mi-a spus ceva nepotrivit, după ce mi-am publicat prima carte, „Précis de décomposition”: „Acum trebuie să treceți în domeniul lucrurilor care sunt într-adevăr intelectuale”. Mi s-a părut ceva incredibil de impertinent. În ceea ce privește cultura, Camus era un provincial, cunoștea numai literatura franceză. S-ar putea ca „Précis de décomposition” să nu fie o carte prea bună, dar se vede totuși că am oarecare nivel. Camus mi-a vorbit ca unui școlar. Nu l-am mai revăzut niciodată.

Ce am învățat în Franța? Mai cu seamă două lucruri: să mănânc și să scriu...[...] Scrisesem câteva cărți în limba română tot ca un animal, instinctiv. Nu mă gândisem niciodată la stil. Dacă vroiam să spun ceva, îmi era totuna cum anume o făceam.”

Cioran, Emil. *Convorbiri...*, pp. 105-106

- o Încearcă să traducă pe Mallarmé în limba română, dar renunță

1948

- o Colaborează la cele două numere ale revistei „Luceafărul” apărute la Paris, în noiembrie 1948 și mai 1949, cu „Fragmente” și, respectiv „Razne”, scrise în limba română și semnate cu inițialele Z.P. (vezi Razne, 1995). Frecventează cenaclul „Korona”, inițiat de Mircea Eliade.

1949

- o Debutează editorial în limba franceză cu volumul: „Précis de décomposition” – editura Gallimard sub semnătura: E.M. Cioran – tirajul: 2000 exemplare. Volumul este rescris de mai multe ori, sub titlul original: „Exercices négatif”. Într-o scrisoare către Aurel Cioran, datată 7 februarie 1974, Cioran precizează: „Schimbând idiomul, am rupt cu o parte din mine însumi, în orice caz cu o întreagă epocă a vieții mele”.
Cronici scrise de Maurice Nadeu în ziarul „Combat”, Andre Maurois (Opera), André Thérive (Paroles Françaises), Claude Mauriac (La Table Ronde), Anne Blanchard (Chaier de Sud), radio, ș.a.
Traduceri în germană (1957), spaniolă (1972), română – 1992.
Reeditări în 1965 și 1977.

1950

- o Iunie: obține pentru această carte Premiul „Rivarol” – Le prix de la langue française – acordat anual unui autor străin care scrie în această limbă. Din juriu au făcut parte: Andre

Gide, Jules Supervielle, Jean Paulhan, Jules Romains, André Maurois.

- o Primește o bursă de 10.000 franci între 1950-1951.

1951

Începe colaborarea la „La table rond” (august) cu: „Le croyant et l’homme du refus”, și la ziarul „Combat” (o noiembrie) cu: „L’Occident et le sens de la fatalite”.

1952

- o La editura „Gallimard” apare volumul: „Syllogismes d’amer tume” într-un tiraj de 2000 exemplare, din care se vând doar 500.

Traduceri în limba germană (1969, 1980) limba română: 1992.

Reeditări în 1976 și 1988.

- o Aprilie: începe colaborarea la revista: „Prevues” – articolul: „Comment on devient fataliste”.
- o Colaborare la revista: „Profiles”
- o În revista: „La table ronde” din aprilie, apare studiul: „Avantages et inconvenients de l’exile”.

1953

- o Începe colaborarea la: „La revue de la culture Européenne”, „Liberté de l’esprit”, „La nouvelle revue française”.
- o „Lehre vom Zerfall” – Essays – Traducere de Paul Celan. Alte ediții în 1978 și 1979.

1955

- o Prefață și note la Machiavelli – „Le prince”

1956

- o Publică volumul: „La Tentation d'exister”. În 1968, ediție americană; ediția spaniolă – 1973; ediție română – 192. Reeditare în anul 1974. Cronici semnate de Claude Mauriac, ș.a. În România constatăm atitudini critice împotriva cărții: Valentin Lipatti, D.D. Roșca, ș.a.
- o În carte, Emil Cioran compară „destinul genial” al poporului evreu cu destinul mediocru al popoarelor agricole și se întreabă – parafrazând-ul pe Montesquien – asupra posibilității de a fi român. Provoacă indignarea oficialităților din Republica Populară România și este criticat violent de Valentin Lipatti, Șerban Cioculescu, D.D. Roșca, Lucian Blaga.

1957

- o Joseph de Maistre. Introduction et choix de textes par E. M. Cioran
 - o Refuză premiul: „Sainte-Beuve”.
- o Publică în „La Nouvelle Revue Française” (august) sub titlul: „Lettre à un ami lointain”, o scrisoare către Constantin Noica. Scrisoarea a fost inclusă în volumul: „Histoire et utopie” în anul 1960; traducerea românească – 1992;
- o 26 aprilie: François Mauriac îl elogiază în săptămânalul parizian „Express”: „(...) ce moralist, ce critic din Franța se poate asemui cu acest Român care a ales să scrie și să gândească franțuzește?”
- o 22 noiembrie: Constantin Noica răspunde la scrisoarea lui Emil Cioran.
Ciora scrisorii a fost tipărită în revista „22” din 8 martie 1991, și forma trimisă, publicată în „Viața Românească” din septembrie – octombrie 1996.

1958

- o Emil Cioran publică în „La Nouvelle Revue Française” eșecurile intitulate: „Quelques imprécision sur la Russie” (ianuarie) și „Essais sur l’utopie” (iulie).
- o Mai mulți intelectuali din România, printre care Constantin Noica, Dinu Pillat, Al. Paleologul, N. Steinhard, Sergiu Al.-George, Al. O. Teodorescu, sunt arestați, anchetați și condamnați la închisoare pentru vina de a fi citit cartea lui Cioran: „Ispita de a exista” (ediție română, 1992) originalul francez „La tentation d’exister” (1956) împreună cu romanul „Forêt interdite” scris de Mircea Eliade. Cărțile au fost introduse clandestin în țară de actrița Marietta Sadova.
- o Claude Mauriac îi consacră un capitol în volumul: „L’alittérature Contemporaine” (1958), considerându-l pe Cioran drept unul dintre cei mai mari scriitori francezi contemporani.
- o Alain Bosquet reia în favoarea lui Emil Cioran comparația cu Albert Camus, într-o cronică publicată în ziarul „Combat”: „Ceea ce-i lipsește lui Camus este umilitatea și un anumit fel de derâdere de sine...
Disperarea lui Cioran este de o calitate și de o intensitate superioare lui Camus.”(...)

1959

- o Continuă colaborarea la revista de mare prestigiu „La Nouvelle Revue Française” cu „Mes amis les Tyrans” (ianuarie) și „Odyssée de la Rancune” (noiembrie).

1960

- o Publică o nouă carte: „Histoire et utopie”. Cronici semnate de Henry Amet, George Uscătescu, ș.a. Traduceri în:

◆ *Emil Cioran o alternativă la Homo-Europaeus* ◆

germană – 1965 și 1979 spaniolă (Mexic, 1981); română: 1992. Reeditări în anii 1974; 1977; 1986.

- o Emil Cioran este semnalat în diverse istorii literare, dicționare, enciclopedii;
- o Gaëtan Picon-Panorama de la nouvelle littérature française” (traducere în limba germană în anul 1963).

1961

- o Colaborează la „Evergreen” (martie-aprilie) cu: „Beyond the novel”.
- o Herder, Lexikon der Weltliteratur im 20. Jahrhundert. Bo 2.
- o Refuză premiul literar „Combat”.

1962

- o În „Merkur” publică: „Wider die Zivilisation. Eine Schährede” iar în „The Hudson review (1962-1963)” lucrarea: „A Bouquet of Heads”.

1963

- o Colaborează la revista „Le nouveau commerce” cu „Définitions de la Douleur”.
- o Manuel D. Dieguez: E.M. Cioran în: Pierre de Boisdeffre – Dictionaire de la littérature contemporaine.

1964

- o Publică în „La Nouvelle Revue Française” studiul: „Les dangers de la Sagesse” iar în revista: „The Hudson Review” studiul: „A portrait of a civilistion man”.
- o Apare volumul: „La chute dans le temps”. Cronici semnate de Constantin Amariu în „La Nation Roumaine”, Jean Duvignaud în „La Nouveau Revue Française”, Vasile

Posteucă în „Cuvântul”; Monica Lovinescu în „Ființa Românească”.

Traduceri în germană (1972; 1980); spaniolă, română (1994). Reeditare: 1981

- o Cu: „Tolstoi et l'obsession de la mort” prefățează: Lèon Tolstoi – La mort d'ivan ilitch. Maître et serviteur”, în traducerea lui Boris de Shloezer.
- o M. de Grève. „Cioran, Emile Michel”. În: J. Aerts, ș.a. Moderne Encyclopedie der Weltliteratur”, II

1965

- o Colaborează la „Mercure de France” (ianuarie) cu studiul: „Le Mauvais Demiurg” și la „Tri Quarterly”.
- o Este reținut pentru „Une anthologie vivante de la litterature d'aujourd'hui (ed. Pierre de Boisdeffre) textul intitulat: „La tentation d'exister”.
- o Apare în limba germană volumul „Geschichte und Utopie”. Altă ediție în anul 1979.

1966

- o Andre Bourin, Jean Rousselot. „Dictionnaire de la littérature Française” (ed. Larousse)

1967

- o Începe o corespondență cu George Bălan, care preconiza apariția unei cărți despre filosof urmată de o culegere alcătuită din eseurile lui Cioran.
- o A.E. Baconsky proiectează pentru „Editura pentru literatură Universală” o culegere cu texte franțuzești scrise de Cioran.
- o Apare în engleză: The temptation to exist.

1968

- o Philippe van Tieghen (ed.) „Dictionnaire des litterature”, Vol.I, P.U.F., Paris.
- o Este proiectat un număr special al revistei „Secolul 20” – nr. 4, aprilie – dedicat lui Cioran.

1969

- o George Bălan scrie volumul: Sublim și dramă la Emil Cioran. Cartea apare în anul 1996, în vol. „În dialog cu Emil Cioran”.
- o Cioran colaborează la „Hermes” cu studiul „L’indèlivré” și la publicația „Marginale”.
- o Colaborator la volumul omagial dedicat lui Mircea Eliade – „Myths and Symbols” cu studiul: „Beginnings of a friendship”.
- o 28 iunie: ziarul „Le Monde” îi dedică două pagini, cu texte „Florilège” din scrieri și cu articole semnate de: Gabriel Marcel, Alain Bosquet, Jeannine Worms.
- o Apare volumul: „La Mauvais Démiurge”. Cronici semnate de Lucien Guissard (ziarul catolic „La Croix”); Jaques Brosse („Le Nouvelles Littéraires”); C. Amariu („La Nation Roumaine”); Anne Fabre-Luce („La Nouvelle Revue Française”); Jean Roudaut („La Quinzaine Littéraire”); Fernando Savater („Revista de Occidente”); ș.a. Traduceri în italiană (1972), română (1995). Reeditare: anul 1982.
- o Apare în limba germană: Syllogismen der Bitterkeit. Altă ediție: 1980.

1970

- o 13 iunie: ziarul „Le Monde” publică: „L’Horreur d’etre né”. Valery face à ses idoles (l’herne). Cronici semnate de Maurice Chapelan în “Le Figaro Littéraire”, G. Laffly în

“La Revue des Deux Mondes”, Mircea Popescu în “La Fiera Letteraria”.

- o Ziarul german “Die Zeit”, în numărul din 10 aprilie publică interviul acordat lui François Bondy, care apare în volum în anul 1972

1971

- o Ianuarie: revista „La Nouvelle Revue Française” își deschide numărul cu „Hantise de la Naissance” care în luna mai, publică: „Sur l'inutilité de révolutions”.
- o Horia Stamatu: „Cioran Emile” În: Helmut Olles (Ed) Rowohlt Literaturlexikon 20. Jahrhundert (Hamburg).

1972

- o Apare volumul: Lacrimi și sfinți (Paris, Editura Ion Cușa, limba română). Cronici semnate de Șerban Cristovici în „Ethos”, Horia Stamatu în „Cuvânt Românesc”.
- o Meyers, Enzyklopädisches Lexikon. Bo. 5 (Mannheim, Zürich)

1973

- o Colaborare la revista: „La Quinzaine Littéraire” (ianuarie) cu studiul: „La passion de l'exhaustif”.
- o În revista „Ethos” se tipărește: „Lettre sur Mircea Vulcănescu”.
- o Apare volumul: „De l'inconvénient d'être né”. Cronici semnate de: Claude Mauriac în “Le Figaro”; José Maria Bernejo în “Estafeta literaria” – Madrid, J. Mambrino în “Etudes”, André Marissel în “Esprit”, Jacques Folch în “Liberté”, Robert Poulet în “Rivarol”; Carlo Bronne în

“Marginales”, Mircea Popescu în “Il Giornale d’Italie”, “Revista scriitorilor români”; Sanda Stolojan în “Limite”; Mihai Niculescu în “Ethos”; Jean Roudaut în “Les Cahiers du Chemin”. Traduceri în limba spaniolă și română în anul 1995.

- o Începe o nouă campanie de contestări în presa exilului, la adresa lui Emil Cioran.

Plecând de la un interviu publicat de François Bondy, în care E.C. se distanțează de ideologia „Gărzii de Fier” cu care a simpatizat în tinerețe, revistele exilului românesc „Stindardul. Țara și exilul” și „Carpații” publică articole cu trecutul legionar al lui Cioran și se afirmă că, la Paris, în timpul ocupației germane ar fi fost unul din progardiștii cei mai exaltați.

1974

- o Colaborează la revista „Antaeus”.
- o Tipărirea traducerii în spaniolă a lucrării „Le Mauvais Démon” este interzisă de cenzură. Traducătorul, Fernando Savater publică „Ensayo, sobre Cioran” („Editura Taurus”), prezentată ca teză de doctorat și respinsă în 1975.

1975

- o În revista „Francia” (aprilie-iunie) publică studiul: „Portrait d’un philosophe: Gabriel Marcel” iar în: „La Nouvelle Revue Française” studiul: „Après l’histoire”.

1976

- o Refuză un premiu literar american.

◆ *Emil Cioran o alternativă la Homo-Europaeus* ◆

- o Colaborare la revista „La Déurante” cu: „La catastrophe nécessaire”.
- o „Contra la historia”. – Barcelona.

1977

- o Refuză premiul literar „Roger – Rimier” – ziarul „Le Monde”, din 11 iunie 1977.
- o Convorbire cu Fernando Savater, publicată în ziarul argentinian „El Pais” din 23 octombrie.
- o Claude Bonnefroy, Tony Cartano, Daniel Oster: „Dictionnaire de littérature française contemporaine”.

1978

- o „Les débuts d’une amitié”. În vol.: Mircea Eliade (L’Herne).
- o Prefață la Joseph de Maistre: Essai sur la pensée réactionnaire (separat: Ed. „Fata morgana”, tiraj 1000 ex).
- o Interviu acordat pentru Helga Perz în ziarul german: „Süddeutsche Zeitung” (7-8 octombrie).
- o Octavian Buhociu: „Cioran în România”. În revista: „Criticon”, ianuarie-februarie.
- o Illyes Gyula. Szellen és erós zak – Budapesta.

1977

- o Colaborări la revista: „Akzente”.
- o „Écartèlement. Cronici de Jean Grosfean în: „La Nouvelle Revue Française”, s.a. Traduceri în spaniolă (1983) și română (1995).
- o Andre Brincourt. Les Écrivains du XXIe siècle. Un musée imaginaire de la littérature mondiale.

1980

- o În „Istoria filosofiei românești”, vol. II, Partea I, 1900-1944 referințele la Emil Cioran reflectă poziția oficială a regimului comunist: „Starea totală de decrepitudine a forțelor sociale, speriate de dezvoltarea implacabilă a istoriei contemporane nu-și putea găsi o expresie mai adecvată decât în filosofia lui Cioran. Trăirismul oglindește prin ideologia spaima cercurilor imperialiste extremiste, care le împinge la agresivitate și distrugere generală”.

1981

- o În revista „La Nouvelle Revue Française” apare eseul „Aveux et Anathèmes”
- o Manuela Albu-Schreyer. Emil Michel Cioran. Sein Jugendwerk in Rumänien. Margisterarbeit... (Heidelberg).
- o Nicolae Terturian publică în revista „Quinzaine Littéraire” din 1 iulie, articolul: „La période roumaine d'E.M. Cioran”.

1982

- o Refuză o bursă pentru Berlin.

1983

- o Încep să se publice traduceri din eseuri în mai multe reviste din România: „Viața Românească”, „Vatra”, „Almanahul literar”, „Almanahul-Ramuri”, „Tribuna”, „Familia”, „Caiete critice”, „Ateneu”, „Echinox”, „Argeș”, „Steaua”. Printre traducătorii români: Ionel Brandabur, Marius Ghica, Radu Enescu, Dan Ciachir, Camil Mureșanu,

Emanoil Marcu, Daniel Corbu, Virginia Lupașcu, Paul Miclău.

1984

- o „Ein Gespräch” (Tübingen).
- o M.P. Schmitt: „Cioran”. În: Jean Pierre Beaumarchais, șa, „Dictionnaire des littératures de langue française”.

1986

- o Marele succes editorial, de presă și public, cu volumul: „Exercices d’admiration. Essais et portraits”. Cronici semnate de Michel Jarrety în „La Nouvelle Revue Française”, Ion Deaconescu în „Tribuna”. Traducerea în limba română: 1993.
- o Des Larmes et des Saintes (L’Herne; ediție revăzută de autor; traducere, Sanda Stolojan); și în limba japoneză.
- o 4 aprilie: convorbire cu Fritz J. Raddatz în ziarul „Die Zeit”.
- o George Bălan publică în revista „Săptămâna müncheneză” studiul „Sublim și dramă la Emil Cioran. Emil Cioran și românii, românii și Emil Cioran”.
- o Cicerone Poghirc conferențiază în luna aprilie la „Centre Roumaine de Recherches” din Paris, despre „Tacite et Cioran”.

1987

- o Colocviu: „Cioran” la Universitatea din Bochum. Participă Emil Cioran cu dizertația: „Schimbarea limbii pentru un scriitor”; Sanda Stolojan cu: „Observații pe marginea unei traduceri”; Cicerone Poghirc.

◆ *Emil Cioran o alternativă la Homo-Europaeus* ◆

- o Apare volumul: „Aveux et anathemes” într-un tiraj de 30.000 ex.

1988

- o „Pe culmile disperării” (L’Herne, ediție fotocopiată).
- o Mariana Șora: „Cioran. Jadis et naguere”.
- o E.M. Cioran: „Entretien à Tübingen” (L’Herne).
- o „Eseuri”. Traducere de Modest Morariu, București, „Cartea Românească”. Este o selecție din: „Precis de décomposition, la tentation d’exister, la chute dans le temps”.
- o Doris Heres: „Die Beziehungen der Französischen werke Emile Ciorans zu seinen ersten Rumänischen Schriften” – Bochum.
- o Refuză marele premiu „Paul Morand” al Academiei Franceze, în valoare de 300.000 franci.

1989

- o Octombrie: acordă un interviu lui Benjamin Ivry. Fragmentar, a apărut în revista americană: „Newsweek” în 4 decembrie 1989 și integral în volumul „Convorbiri cu Cioran” („Humanitas”, 1993).
- o „Pe culmile disperării” – traducere Leopold Ferdinand; Suhrkamp.
- o „Elisabeta sau vulnerabilitatea” convorbire cu Verena van der Heyden-Rynsch, realizată în ianuarie 1983; Traducerea românească a lui Thomas Kleininger a fost respinsă de cenzură la începutul anului 1989.
- o 30 decembrie: Emil Cioran este ales membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din România.

1990

- o În presa din România sunt reproduse, traduse sau date la iveală articole editate sau inedite, în multitudinea de publicații apărute: Porto-Franco, Arca, Coresi, Memoria, Atlas, Manuscriptum.
- o **12 martie:** „Jurnalul literar” publică un interviu inedit, retipărit în 1995.
- o Iunie: Gabriel Liiceanu și Sorin Ilieșiu realizează filmul: „Apocalipsa după Cioran”.
- o În revista clujeană „Nu” se publică fără acordul autorului fragmente din „Schimbarea la față a României” – ediția 1936 – fapt ce a dus la protestul ambasadei Ungariei la București, concretizat printr-o scrisoare trimisă filosofului.
- o „Entretiens avec Sylvie Jaudeau. Suivis d’une analyse des oeuvres. En lisant en écrivant”.
- o „Sur les cimes du desespoir” – cu o prefață semnată de autor (L’Herne)
- o La editura „Humanitas” condusă de filosoful Gabriel Liiceanu, începe să fie tipărită integrala scrierilor lui Emil Cioran, cu: „Pe culmile disperării”, „Schimbarea la față a României” – ediție revăzută, cu un cuvânt înainte al autorului; „Revelațiile durerii” (publicistică).

1991

- o **8 aprilie:** Emil Cioran împlinește vârsta de 80 de ani. Cu acest prilej, în România și la Paris au loc manifestări omagiale. La Sibiu, în zilele de 11-12 aprilie are loc un simpozion Cioran. La București și Sinaia, în perioada 19-20 octombrie, se desfășoară un colocviu internațional.

Numere și pagini speciale dedicate evenimentului, în diferite publicații.

- o **1 noiembrie:** în revista „Contrapunct” articole semnate de Andrei Pleșu, Sorin Alexandrescu, s.a.
- o Noiembrie: număr special al „Jurnalului Literar”, cu texte Emil Cioran, corespondență, colaborării semnate Mariana Șora, Petre Țuțea, C. Popescu-Cadem ș.a.
- o Număr special al revistei: Secolul 20 (nr. 328-330) pregătit încă din anul 1988, cu traduceri din scrierile lui E. Cioran; texte semnate de Sorin Vieru, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Valeriu Răpeanu, Mariana Șora, N. Steinhardt, Constantin Noica, Vlad Russo, ș.a.; fragmente semnate de Gabriel Marcel – Susan Sontag – Maurice Nadeau – Claude Mauriac.
- o La editura „Humanitas” se tipăresc: „Cartea amăgirilor”, „Amurgul gândurilor”, „Îndreptar pătimăș”, „Lacrimi și sfinți”, „Singurătate și destin” (publicistică – cu un cuvânt al autorului).
- o Constantin Barbu editează: „Sfârșitul care începe” și „Antropologie filosofică”.
- o „L’ami lointain” (Paris-Bucarest, Editura Criterion)
- o „Le crépuscule des pensées”.

1992

- o **Martie:** interviu pentru George Carpat-Foche
- o Convorbire cu Branka Bogavac le Comte, tipărită în publicația belgrădeană „Knjževna reč” (aprilie).
- o În revista „La règle du jeu” condusă de Bernard-Henri Lévy (ianuarie) se publică răspunsul la ancheta privitoare la „existența postumă”. Textul a fost preluat de „L’événement du jeudi”, (9-15 ianuarie) și inclus în volumul „Convorbiri cu Cioran”, „Humanitas”, 1993.

◆ *Emil Cioran o alternativă la Homo-Europaeus* ◆

- o **16 martie:** seară omagială „Mircea Eliade și Emil Cioran” – organizată la Paris sub egida UNESCO. A participat și Emil Cioran.
- o „Istorie și Utopie” – în limba suedeză.
- o Apare: „Le livre des leurres”.
- o La editura „Humanitas” din București se tipăresc cărțile: „Istorie și Utopie”, „Ispita de a exista”, „Exerciții de admirație”, „Eseuri și portrete”, „Tratat de descompunere”, „Silogisme amărăciunii”.
- o Constantin Barbu editează cartea „Tristețea de a fi”

1993

- o Apare volumul: „Bréviaire des vaincus” (Îndreptar pătimăș)
- o La editura „Humanitas” apar cărțile: „Schimbarea la față a României”, „Pe culmile disperării”, „Exerciții de admirație”, „Convorbiri cu Cioran”.

1994

- o La editura „Humanitas” se tipăresc cărțile: „Cădere în timp”, „Mărturisiri și anateme”.
- o În revista „Magazine littéraire” din luna decembrie apare un „Dosar Cioran”.
- o Criticul literar Eugen Simion comentează pe: Paul Zarfopol, (...) Emil Cioran, Constantin Noica (Editura Recif).
- o Carmen-Ligia Rădulescu publică studiul: „Emil Cioran. Conștiința ca fatalitate”.
- o Noiembrie: un referendum literar organizat de revista „Lire” (nr.230, p. 22) îl plasează pe Emil Cioran pe locul 5, după J.-M.G. Le Clezio, Julien Green, Jean d’Ormesson și

Julien Gracq, la egalitate de voturi cu Marguerite Duras, Dominique Fernandez, Michel Tournier, Henri Troyat.

1995

- o Martie: număr special al revistei „Arca” dedicat lui E. Cioran (corespondență cu Constantin Noica).
- o Martie-aprilie: în revista clujeană „Apostrof” sunt publicate scrisori trimise de E. Cioran lui Nicolae Tatu, Arșavir Acterian, ș.a.
- o 3 mai: la Paris este lansat volumul: Gabriel Liiceanu. *Itinéraires d'une vie: E.M. Cioran. Suivi de „Les Continents de l'insomnie”. Entretiens avec E.M. Cioran* – la editura „Michalon”.
- o Mai-iunie: apare la editura „Gallimard”, 1800 p., volumul „Euvres” și „Entretiens” (ed. „Gallimard”, colecția „Arcades”). „Glosarul” acestei editări cuprinde un catalog al principalelor teme, preferințe sau obsesii din opera lui Emil Cioran.
- o 20 iunie: după o îndelungată suferință, Emil Cioran se stinge din viață într-un spital din Paris. Agențiile de presă, posturile de radio și televiziune consacră spații largi dispariției marelui filosof.

A doua zi, ziarele din România titrează evenimentul pe prima pagină. Ziarul „România liberă”, nr. 1591, 21 iunie 1995 publică un articol omagial în pagina 16 sub titlul: „Dispariția unui mare gânditor al secolului nostru. Emil Cioran a trecut în eternitate”.

În ziua următoare – 22 iunie 1995, nr. 1592, p. 16, același ziar inserează într-un chenar negru un supratitlu: „La Paris, ultimul drum al marelui sceptic. Emil Cioran se va odihni alături de Brâncuși și Tristan Tzarra” – un grupaj de articole cu titlurile: „Am nostalgia locurilor unde m-am născut. De

aceea și refuz să mă întorc acolo să le revăd. Prefer să rămân cu imaginea lor, așa cum le știam” și articolul „Nu nemuritor, ci inatacabil” semant „Humanitas”, pe care îl reproducem:

„Puține sunt săvârșirile din viață care să însemne pentru moarte un triumf. Ceea ce numim de obicei astfel nu e de cele mai multe ori decât un alt fel de a vorbi despre caracterul inexorabil al legilor firii. Acele săvârșiri însă care merită cu adevărat acest nume pun sub semnul întrebării temeiul însuși al implacabilelor legi.

E cazul morții lui Cioran, petrecută la 20 iunie. Într-adevăr, ideea morții i-a fost atât de familiară, i-a umplut viața într-atât, încât părea în chip nelămurit că morții înseși îi va fi anevoie să dea ochii cu el. Și oare cum era să se simtă în largul ei în fața celui care a închinat un tratat al descompunerii, a celui care a coborât existența la rangul unei palide ispite, a celui care a așezat mai presus de groaza pe care i-o inspira sfârșitul, neajunsul de a se fi născut? Nu nemuritor apărea așadar Cioran, ci INATACABIL: nu un om de care moartea a uitat, ci dimpotrivă, unul pe care l-a pândit mereu, nagăsind cum să-i vină de hac. Iar felul în care a reușit în cele din urmă s-o facă privându-l mai întâi, pe el, unul din cele mai lucide spirite ale veacului, de însăși substanța sa – arată că victoria a fost obținută printr-un subterfugiu, că „jocul” e lipsit de orice reguli, că totul nu este decât opera unui rău demiurg. Dar atunci, măcar în acest caz, triumful morții pălește, ceva din aura sa trece asupra celui pe care l-a îngenunchiat, a celui care a ales să meargă până la capăt cu ochii larg deschiși, somându-ne, ca puțini alții, s-o facem și noi după puterile noastre.”

- O Reviste literare prestigioase din România consacră pagini speciale filosofului Cioran: „Adevărul literar și artistic”, „Dilema”, „Literatorul”, „Tribuna”, „România literară”.

- o 23 iunie: înhumarea la Cimitirul Montparnasse din Paris.
- o 24 iunie: interviu cu Heinz-Norbert Jocks în ziarul german „General-Anzeiger” și tradus în „Adevărul literar și artistic” din 2 iulie 1995.
- o August – Septembrie: număr special al „Jurnalului literar”. Se retipăresc „Razne”, probabil ultimele texte publicate de Cioran în limba română (1948-1949). Textele vor apare și într-o broșură îngrijită de Nicolae Florescu. Colaborează: Cicerone Poghirc, Mariana Șora, Nicolae Tatu, Cornelia Ștefănescu.
- o La editura „Humanitas” se tipăresc cărțile: „Lacrimi și sfinți”; „Sfârtecare”; „Demiurgul cel rău”; „Despre neajunsul de a te fi născut”; „Scrisori către cei de acasă”; Gabriel Liiceanu: „Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran. Apocalipsa după Cioran”.
- o La editura „Apostrof” apare cartea: „12 scrisori de pe culmile disperării” ediție îngrijită de Ion Vartic.
- o La editura „Demiurg” apare cartea lui Ionel Nicula: „Cioran, scepticul mântuit”.

1996

- o La editura „Humanitas” apare cartea: „Mon pays. Țara mea, Silogisme amărăciunii”.
- o Martie-aprilie: revista „Viața Românească” sunt publicate articole despre Cioran semnate de Mihai Șora și Cezar Baltag.
- o George Bălan publică cărțile: „În dialog cu Emil Cioran” la editura „Cartea Românească” incluzând corespondența anilor 1967-1992 și lucrarea: „Sublim și dramă la Emil Cioran”.
- o La editura „Helicon”, Dan Olteanu publică volumul: „Mistica metafizică la Cioran”.

1997

- o La editura „Paralela 45”, Ion Paler publică studiul: „Introducere în opera lui Emil Cioran”.
- o Editura pariziană „Gallimard” ajutată de Simone Boué – soția nelegitimă a lui E. Cioran – publică însemnările lui Cioran despre artă, literatură, religie, morală sau despre prieteni și dușmani, făcute de E. Cioran în 34 de caiete, din 1957 până în 1972.

1998

- o Casa de discuri germană: „c+p supposé” din Köln, a editat un CD (audio) intitulat „Cafard”, care conține interviuri din anii 1974-1990, în limbile germană, franceză și română. CD-ul este însoțit de un volum alcătuit de Thomas Knöfel și Klaus Sander, cu o postfață de Peter Sloterdijk.
- o O arhivă „Cioran” a fost donată de Simone Boué Bibliotecii literare „Jacques Doucet” din Paris.

1999

- o Marta Pretu, exeget literar, consideră că: „dezemticindu-se ca vinovat politic” în epoca exilului, Emil Cioran „reinventă sau redescoperă meontica, agnosticismul și relativismul marilor sofști, precum și tehnicile și conduita lor manieristă”.

2000

- o Iunie: potrivit dispozițiilor testamentare ale Simonei Boué, se acordă câte o bursă anuală „Emil Cioran” în valoare de

120.000 franci (18.000 de euro, din 2001-2002), unui scriitor de expresie franceză care a publicat la un editor profesionist cel puțin un eseu pe teme filosofice, literare sau politice.

Cronologie documentară
realizată de Dorin Gogâlea

Bibliografia integrală a operei scrise de Emil Cioran - limba română și limba franceză -

Pe culmile disperării, București, 1934 (București, 1990; trad. În limba fr. de André Vornic, Ed. de l'Herne, Paris, 1990); *Cartea amăgirilor*, București, 1936 (București, 1991); *Schimbarea la față a României*, București, 1936 (București, 1941; București, 1990, ed. definitivă); *Lacrimi și sfinți*, București, 1937 (Ed. Ioan Cușa, Paris, 1972; trad. În limba fr. de Sanda Stolojan, Ed. de l'Herne, Paris, 1986; București, 1991); *Amurgul gândurilor*, Sibiu, 1940 (București, 1991; trad. în limba fr. de Mirella Patureau-Nedelco, Ed. de l'Herne, Paris, 1991); *Précis de decomposition*, Gallimard, Paris, 1949 (trad. în limba română de Irina Mavrodin, București, 1992); *Syllogismes de l'amertume*, Gallimard, Paris, 1952 (trad. în limba română de Nicolae Bârna, București, 1992); *La Tentation d'exister*, Gallimard, Paris, 1956 (trad. în limba română de Emanoil Marcu, București, 1992); *Histoire et Utopie*, Gallimard, Paris, 1960 (trad. în limba română de Emanoil Marcu, București, 1992; ed. revăzută, București, 1997); *La Chute dans le temps*, Gallimard, Paris, 1964 (trad. în limba română de Irina Mavrodin, București, 1994); *Le Mauvais Démon*, Gallimard, Paris, 1969 (trad. în limba română de Emanoil Marcu, 1995, și de Irina Bădescu, București, 1996); *Valéry face à ses idoles*, Ed. de l'Herne, Paris, 1970; *De l'inconvénient d'être né*, Gallimard, Paris, 1973 (trad. în limba română de Florin Sicoe, București, 1995); *Essai sur la pensée réactionnaire. À propos de Joseph de Maistre*, Fata Morgana, Montpellier, 1977; *Écartèlement*, Gallimard, Paris, 1979 (trad. în limba română de Vlad Russo, București, 1995; ed. revăzută, București, 1998); *Exercices d'admiration*, Gallimard, Paris, 1986 (trad. în limba română de

Emanoil Marcu, București, 1993; ed. revăzută, București, 1997); *Aveux et Anathèmes*, Gallimard, Paris, 1987 (trad. în limba română de Emanoil Marcu, București, 1994; ed. revăzută, București, 1997); *Eseuri* (antologie, trad. și pref. de Modest Morariu), București, 1988; *Revelațiile durerii. Eseuri* (ed. Mariana Vartic, Aurel Sasu; pref. de Dan C. Mihăilescu), Cluj, 1990; *L'Ami lointain: Paris-Bucarest* (schimbul de scrisori Cioran-Noica), Critérion, Paris, București, 1991; *Singurătate și destin*, Publicistica 1931-1944 (ed. Marin Diaconu), București, 1991; *Îndreptar pătimăș*, București, 1993 (Bréviaire des vaincus, trad. din limba română de Alain Paruit, Ed. Gallimard, Paris, 1993); *Convorbiri* (interviuri), București, 1993; *Entretiens* (interviuri), Gallimard, Paris, 1995; *Oeuvres*, Gallimard, Paris, 1995; *Scrisori către cei de-acasă* (ed. Dan C. Mihăilescu, Gabriel Liiceanu, Theodor Enescu; trad. din limba fr. de Tania Radu), București, 1995; *12 scrisori de pe culmile disperării*, Cluj, 1995; *Razne* (ed. Nicolae Florescu; pref. de Monica Lovinescu), București, 1995; *Țara mea / Mon pays* (ed. bilingvă), București, 1996 (ed. și trad. în limba română de Gabriel Liiceanu, cuvânt înainte de Simone Boué); *Cioran și muzică* (antologie de Aurel Cioran și Vlad Zograf), București, 1996; *Anthologie du portrait*, Gallimard, Paris, 1996 (trad. în limba română de Petru Creția, București, 1996); *Cahiers 1957-1972*, Gallimard, Paris, 1997 (*In der Seele ein Deserteur. Cahiers 1957-1972*, selecție și trad. în limba ger. de Verena von der Heyden-Rynsch, Ed. Suhrkamp, Frankfurt pe Main, 2001); *Scrisori din tinerețe* (ed. bibliofilă de Alexandru Condeescu), București, 1999; *Caietul de la Talamanca. Ibiza, 31 iulie-25 august 1966* (trad. din limba fr. de Emanoil Marcu, text ales și prezentat de Verena von der Heyden-Rynsch), București, 2000. V. și *Ideea care ucide* (antologie de art. și studii de Constantin Petculescu și Alexandru Florian), București, 1994.

Bibliografia critica a operei A – Studii și cercetari România și strainatate - selectiv -

Susan Sontag, „Thinking Against Oneself”, în vol. *Styles of Radical Will*, New York, 1967, pp. 77-95; Fernando Savater, *Ensayo sobre Cioran*, Ed. Taurus, Madrid, 1974 (trad. în limba română de Sorin Mărculescu, București, 1998); Cornelius Hell, *Skepsis, Mystik und Dualismus. Eine Einführung in das Werk E. M. Ciorans*, Ed. Bouvier, Bonn, 1985; Doris Heres, *Die Beziehungen der französischen Werke Emile Cioranus zu seinen ersten rumänischen Schriften*, Ed. Brockmeyer, Bochum, 1988; Irmell Jung, *L'Élan vers le pire* (album de fotografii), Gallimard, Paris, 1988; Sylvie Jaudeau, *Cioran. Entretiens avec Sylvie Jaudeau suivis d'une analyse des oeuvres*, Paris, 1990; Sylvie Jaudeau, *Cioran ou le dernier homme*, Ed. José Corti, Paris, 1990; Livius Ciocârlie, *Fragmente de vid*, București, 1992; Claudio Mutti, *Les Plumes de l'archange. Quatre intellectuels roumains face à la Garde de Fer: Nae Ionescu, Mircea Eliade*, Chalon-sur-Saône, 1993 (trad. din it. de Philippe Baillet; vers. it., Ed. Barbarossa, Milano, 1994; trad. în limba română de Florin Dumitrescu, București, 1997); Gabriel Liiceanu, *Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran urmat de Apocalipsa după Cioran*, București, 1995, 2001 (trad. în limba fr. de Alexandra Laignel-Lavastine, Ed. Michalon, Paris, 1995); Richard Reschika, *E.M. Cioran zur Einführung*, Ed. Junius, Hamburg, 1995 (trad. în limba română de Viorica Nișcov, București, 1998); George Bălan, *În dialog*

cu *Emil Cioran*, București, 1996; Norbert Dodille, Gabriel Liiceanu (ed.), *Lectures de Cioran*, Ed. L'Harmattan, Paris, 1997; Patrice Bollon, *Cioran, l'hérétique*, Gallimard, Paris, 1997; William Kluback, Michael Finkenthal, *The Temptations of Emile Cioran*, Ed. Peter Lang, New York, 1997 (trad. în limba română de Adina Arvatu, C.D. Ionescu, Mihnea Moise, București, 1999); Ion Paler, *Introducere în opera lui Cioran*, Pitești, 1997; *Pro și contra Emil Cioran. Între idolatrie și pamflet* (antologie, cuvânt înainte și note de Marin Diaconu), București, 1998; Mariana Șora, *Cioran jadis et naguère*, Ed. de L'Herne, Paris, 1998; Simion Ghinea Vrancea, *Mircea Eliade și Emil Cioran în tinerețe*, București, 1998; Livius Ciocârlie, *Caietele lui Cioran*, Craiova, 1999; Florin Ioniță, *Viața și opera lui Emil Cioran*, București, 1999; Marta Petreu, *Un trecut deochiat sau „Schimbarea la față a României”*, Cluj, 1999; Ion Vartic, *Cioran naiv și sentimental*, Cluj, 2000; Friedgard Thoma, *Um nichts in der Welt. Eine Liebe von Cioran* (scrisori comentate), Ed. Weidle, Bonn, 2001; Mircea Gelu Buta, Liliana Buta, *Emil Cioran – psihanaliza adolescenței* (ed. bilingvă româno-fr.), Cluj, 2001; Alexandra Laignel-Lavastine, *Cioran, Eliade, Ionesco: l'oubli du fascisme*, P.U.F., Paris, 2002. V. și Theodor Cazaban în dialog cu Cristina Bădiliță. *Captiv în lumea liberă*, Cluj, 2002.

Bibliografie critica a operei B. National: periodice - selectiv -

Alexandru Andronic [Virgil Ierunca], „Emil Cioran” [despre vol. *Précis de décomposition*], *Unirea Română*, nr. 13-14, nov.-dec. 1949, p. 3; Ștefan Baciuc, „E.M. Cioran: «Précis de décomposition»”, *Înșir’te Mărgărite*, nr. 1, ian.-mar. 1951, pp. 28-29; [Virgil Ierunca], „«Ispita de a exista» de E.M. Cioran”, *România Muncitoare*, nr. 57, sep. 1956, pp. 25-27; Valentin Lipatii, „Un filozof al minciunii”, *Gazeta literară*, nr. 13, 28 mar. 1957; D.D. Roșca, „Ispita de-a exista... a domnului Cioran”, *Contemporanul*, nr. 18, 1 mai 1957 (reprodus în *Glasul patriei*, nr. 14, 10 mai 1957, p. 3); Henri Wald, „Filozofia spaimei și interjecțiile lui Emil Cioran”, *Viața Românească*, nr. 5, mai 1957; d.r.p. [Dumitru Radu Popescu], „Filozofie dementială”, *Steaua*, nr. 5, mai 1957; [Virgil Ierunca], François Mauriac despre Cioran”, *România Muncitoare*, nr. 65, mai 1957, pp. 55-56; A. B., „Scriitorul român Emil Cioran”, *America*, nr. 49, 25 iun. 1957, p. 2; Radu Popescu, „Domnule Emil Cioran bun liberal, om inocuat și pamfletar fără obiect”, *Gazeta literară*, nr. 37, 12 sept. 1957; Șerban Cioculescu, „Un nietzschean bogomil: E.M. Cioran”, *Gazeta literară*, 14 mai 1959 (reprodus în *Glasul patriei*, nr. 15, 20 mai 1959, p. 3); Lucian Bădescu, „Emil Cioran?”, *Caete de Dor*, nr. 12, 1959, pp. 22-23; T. Cazaban, „Cazul Emil Cioran în eseistica filosofică modernă”, *America*, nr. 34, 28 apr. 1960, pp. 1, 6; Nesemnat, „O nouă biruință românească” [Premiul „Combat 1961”], *America*, nr. 29, 11 apr. 1961, p. 1; Vasile Posteuca, „Emil Cioran, premiat”, *America*, nr. 41, 23 mai 1961, pp. 2-3; Pamfil Șeicaru, „Din «Dosarele exilului», *Cazul*

Noica”, Almanachul pribegilor români, 1961, pp. 359-392; Manuel de Diéguez, „L’Héritage de Pascal dans l’oeuvre de Cioran”, Revue des Études Roumaines, VII-VIII, 1961, pp. 358-363; Vasile Posteuca, „Emil Cioran: Istorie și utopie”, America, nr. 4, 11 ian. 1962, p. 2, nr. 7, 23 ian. 1962, p. 4, nr. 13, 13 feb. 1962, p. 2; Nichifor Crainic, „Trădători și renegați”, Glasul patriei, nr. 15, 20 mai 1962, p. 3; Nesemnat, „Un articol inedit de Lucian Blaga. Farsa originalității”, Glasul patriei, nr. 33, 20 nov. 1962, pp. 1, 3; George Uscătescu, „Histoire et utopie de E. M. Cioran”, Destin, nr. 12, 1962, pp. 187-188; [Mircea Popescu], „E.M. Cioran, «La chute dans le temps»”, Vatra, nr. 99, ian.-feb. 1965, p. 23; Vasile Posteuca, „Le chute dans le temps”, Cuvântul în exil, nr. 37-38, iun.-aug. 1965, pp. 3, 7; Monica Lovinescu, „E.M. Cioran și «Căderea în timp»”, Ființa românească, nr. 4, 1966, pp. 167-171; C. Amariu, „E.M. Cioran: «Le mauvais demiurge»”, La Nation Roumaine, nr. 249, aug.-nov. 1969, p. 2; Vasile Posteuca, „Negativismul lui Emil Cioran”, Drum, nr. 1, ian.-mar. 1970, p. 3; Monica Lovinescu, „Fascinația scepticismului”, Limite, nr. 5, dec. 1970, p. 9; Ioan I. Mirea, „Emil Cioran”, „Revista Scriitorilor Români”, nr. 11, 1972, pp. 141-142; E. L. [Lozovan], „Pe culmile descreierării”, Stindardul, nr. 124 B (ed. Specială), iul. 1973, p. 2; Constantin Papanace, „Răspuns pentru Emil Cioran”, Stindardul, nr. 125 B (ed. Specială), oct. 1973, pp. 1-4; Carpații, „Emil Cioran își reneagă trecutul”, Carpații, nr. 16-17, 25 oct.-25 nov. 1973, pp. 1-2; E. Lozovan, „E.M. Cioran postum”, Stindardul, nr. 126 B, dec. 1973, pp. 1-3; Șerban Cristovici, „Lacrimi și sfinți”, Ethos, Caiet I, 1973, pp. 238-239; Sanda Stolojan, „E. M. Cioran...și «Inconvenientul de a te fi născut»”, Limite, nr. 15, mar. 1974, pp. 11-12; Mihai Niculescu, „«De l’inconvenient d’être né» de E.M. Cioran”, Ethos, Caiet II, 1975, pp. 246-247; Nesemnat, E.M. Cioran inconsolabi de a exista”, Ethos, Caiet II, 1975, pp. 374-375;

Mircea Popescu, „E.M. Cioran: «Inconvenientul de a te naște», Revista Scriitorilor Români, nr. 13, 1975, pp. 188-190; Pietro Ferrua, „Présence de Pascal dans l'oeuvre de Cioran”, Acta Philologica, VI, 1976, pp. 145-153; George Uscătescu, „Cioran in Frankreich”, Criticón, ian.-feb. 1978, pp. 33-35; Octavian Buhociu, „Cioran in Rumänien”, Criticón, ian.-feb. 1978, pp. 36-38; Monica Lovinescu, „E.M. Cioran și «Sfârtecările» succesului”, Limite, nr. 30-31, dec. 1980, pp. 11-12; Pietro Ferrua, „The Romanian Roots of Cioran”, Balkenistika, 1980, pp. 88-95; Mihai Niculescu, „Un martir vesel – Emil Cioran” [despre vol. Écartèlement], Revista Scriitorilor Români, nr. 17, 1980, pp. 161-164; N. Tertulian, „La période roumaine de Cioran”, La Quinzaine littéraire, nr. 351, 1-15 iul. 1981, pp. 12-13; Horia Stamatu, „Emil Cioran: «Lacrimi și sfinți»”, Cuvântul românesc, VII, nr. 69, ian. 1982, p. 14; Nicolae Florescu, „Emil Cioran sau mirajul constant al «disperării»”, Revista de istorie și teorie literară, ian.-mar. 1984, pp. 120-125; Bucur Țincu, „Profiluri europene: E.M. Cioran”, Steaua, nr. 12, dec. 1984, pp. 54-57; Marin Sorescu, „«A fi trist cu metodă». Româneasca unui mare stilist «francez»”, Ramuri, nr. 6, 15 iun. 1985, p. 5; Mircea Handoca, „Emil Cioran în perioada începuturilor”, Revista de istorie și teorie literară, oct.-dec. 1985, pp. 135-141; Constantin Noica, „Gânduri despre Emil Cioran”, Almanahul literar 1985, pp. 161-164; Nesemnat, „«Lire» nr. 123 – Dec. 1985: «Cioran se explică»”, B.I.R.E., nr. 826, 16 ian. 1986, p. 9; Radu Florian, „Imprevizibila întâlnire”, România literară, nr. 6, 6 feb. 1986, p. 9; Antonia Constantinescu, „Cioran. Exercices d'admiration”, Lupta, nr. 52, 7 feb. 1986, pp. 6-7; Nesemnat, „Emil Cioran în ultimul volum din «Les cahiers de l'Herne»”, B.I.R.E., nr. 829, 1 mar. 1986, p. 4; Dan Costescu, „Emil Cioran sau geniul românesc în lume”, Universul liber, nr. 23, mar. 1986, p. 22; Ion A. Branea, „Sfinxul a vorbit”, Universul liber, nr. 24, apr. 1986, p. 24, nr.

25, apr. 1986, p. 22; Titus Bărbulescu, „Citindu-l pe Cioran”, Cuvântul românesc, nr. 125, sep. 1986, p. 11; [Ion Caraion], „Oboseala în lume”, Dialog. Supliment literar, nr. 23-24, oct. 1986, pp. 27-31; A.C. [Antonia Constantinescu], „E.M. Cioran, Des larmes et des saints”, Lupta, nr.70, 7 dec. 1986, p. 6; Antoaneta Bodisco, „A scrie pentru a trezi (E.M. Cioran)”, Revista Scriitorilor Români, nr. 23, 1986, pp. 160-162; Nesemnat, „Emil Cioran și geniul românesc”, Universul liber, nr. 48, 1 apr. 1987, p. 8; Cicerone Poghir, „Cioran și românii”, Lupta, nr. 74, 22 feb. 1987, p. 1; Mariana Șora, „Cioran odinioară și azi”, Curentul, nr. 5986, iul.-aug. 1987, pp. 3-5; Ion Ianoș, „Emil Cioran sur le dépassement de la philosophie par la poésie”, Cahiers roumains d'études littéraires, 1987, pp. 63-68; D.Z. [Dinu Zamfirescu], „Emil Cioran premiat de Academia Franceză”, Dialog, nr. 93-94, nov.-dec. 1988; Ioan Petru Culianu, „Scepticul de serviciu al unei lumi pe sfârșite”, Agora, nr. 1, ian. 1989, pp. 247-252; Mircea Tudoran, „Ce mai faci, domnul Cioran”, Universul liber, nr. 95, 15 mar. 1989, pp. 11, 15; Sorin Mărculescu, „Cioran și «rezistența»”, România literară, nr. 9, 1 mar. 1990, p. 19; Alexandru George, „Scrisoare deschisă către Emil Cioran”, Contrapunct, nr. 15, 13 apr. 1990, p. 11; Florin Manolescu, „Tânărul Cioran”, Luceafărul, nr. 18, 1990, p. 3; Dan C. Mihăilescu, „Grumpy și «neantul valah»”, Contrapunct, nr. 20, 18 mai 1990, p. 6; Gál Ernő, „Cioran și maghiarii”, România literară, nr. 40, 4 oct. 1990, pp. 4-5; Dan C. Mihăilescu, „La Paris, cu silogisme amărăciunii”, România literară, nr. 49, 6 dec. 1990, p. 21; Bujor Nedelcovici, „Lecția de scepticism a lui Cioran”, Contrapunct, nr. 50, 14 dec. 1990, pp. 15-16; Constantin Noica, „Răspuns unui prieten îndepărtat” (scrisoarea către Emil Cioran din 1957), 22, nr. 9, 8 mar. 1991, pp. 8-9; Dan C. Mihăilescu, „Omul gotic și fără scăpare”, România literară, nr. 15, 11 apr. 1991, p. 4; Doru Cosma, „Dreptul de «căință» al

autorului”, *România literară*, nr. 15, 11 apr. 1991, p. 5; Florin Manolescu, „Omul pornit”, *Luceafărul*, nr. 18, 1991, p. 3; Alexandru Paleologu, „Cioran - «Entretiens»”, *Contrapunct*, nr. 21, 24 mai 1991, p. 3; Alexandru Paleologu, „Despre un anume Constantin Noica” (scrisoare către Emil Cioran), 22, nr. 31, 9-16 aug. 1991, p. 8; Matei Călinescu, „Falsele profeții ale lui Cioran”, *Meridian*, nr. 3, sept.-oct. 1991, pp. 45-46; Ștefan Aug. Doinaș, „Cioran înainte de Cioran”, *România literară*, nr. 43, 24 oct. 1991, p. 8; Sorin Alexandrescu, „Emil Cioran – Istorie și utopie”, *Contrapunct*, nr. 44, 1 nov. 1991, p. 7; Iliana Gregori, „Mesianism și demonie în «Schimbarea la față a României»”, *Contrapunct*, nr. 44, 1 nov. 1991, p. 9; Dan C. Mihăilescu, „O familie de cuvinte”, *Contrapunct*, nr. 44, 1 nov. 1991, p. 11; Monica Lovinescu, „Între Miorița și neantul valah”, *România literară*, nr. 51, 19 dec. 1991; Florin Manolescu, „Un clasic al singurătății”, *Luceafărul*, nr. 44, 1991, p. 3; *Secolul 20*, nr. 328-330, 1991 (nr. „Cioran”, interzis în 1989); Andrei Pippidi, „Miturile trecutului, Răspântia prezentului”, 22, nr. 8, 28 feb.-5 mar. 1992, pp. 6-7; H.-R. Patapievic, „Emil Cioran: între demonul fanfaron și barbarul de seră”, *Contrapunct*, nr. 13, 17-23 apr. 1992, pp. 10-11 (art. reluat în rev. *Euphorion*, 61, 62, 63, 1996, pp. 1-2, 16-17); Gheorghe Grigurcu, „Caragiale și Cioran”, *România literară*, nr. 20, 21-27 iul. 1992; Constantin Zaharia, „Râsul lui Democrit și melancolia lui Cioran”, *Cotidianul, Litere, Arte & Idei*, nr. 33, 24 aug. 1992, pp. 2-3; Z. Ornea, „Cioran în interviuri”, *România literară*, nr. 50, 22-28 dec. 1993; L. Arcade, „Cioran după Eminescu și Nietzsche”, *Luceafărul românesc*, nr. 49-50, ian.-feb. 1995, p. 25; Nicolae Manolescu, „Cioran par lui-même”, *România literară*, nr. 18, 10-16 mai 1995, p. 1; Sanda Stolojan, „La despărțire de Emil Cioran”, *Universul liber*, nr. 244, iul. 1995, pp. 1, 4; Pericle Martinescu, „Sfârșitul amăgirilor”, *România literară*, nr. 26, 5-11 iul. 1995,

p. 9; Nicolae Balotă, „În moarte și după moarte”, *România literară*, nr. 26, 5-11 iul. 1995, p. 8; „Repere biobibliografice Emil Cioran”, *România literară*, nr. 26, 5-11 iul. 1995, p. 14; Sand Stolojan, „Cioran din rue de l’Odéon”, *Lupta*, nr. 249, 7 iul. 1995; Livius Ciocârlie, „Cioran și românii”, *Lupta*, nr. 249, 7 iul. 1995, pp. 4-5; A.C. [Antonia Constantinescu], „La înmormântarea lui Emil Cioran”, *Lupta*, nr. 249, 7 iul. 1995, p. 8; Pierre-Yves Boissau, „Cioran ou la transfiguration du passé”, *Le Monde*, 28 iul. 1995; Relu Cioran, „Divagații dintr-un jurnal nescris”, *Steaua*, nr. 7-8, 1995, pp. 3-4; DCM [Dan C. Mihăilescu], „Eram o adunătură de disperați în inima Balcanilor...” [despre vol. *Țara mea și Cioran și muzica*], *Cotidianul. Litere, Arte & Idei*, nr. 20, 27 mai 1996; Matei Călinescu, „Cum poate cineva să fie român?”, *Cuvântul*, nr. 8, aug. 1996, pp. 8-9; Gheorghe Grigurcu, „Cât de cioranieni au fost extremiștii”, *România literară*, nr. 51-52, 25 dec. 1996 – 7 ian. 1997, p. 5; Marta Petreu, „Schopenhauer și Cioran. Filosofii paralele”, *România literară*, nr. 9, 5-11 mar. 1997, pp. 12-13, 15; Vladimir Tismăneanu, „Revoluționarii mistici ai României”, *Cuvântul*, nr. 7, iul. 1997, pp. 8-9; Gabriel Liiceanu, „Moartea lui Cioran”, 22, nr. 21, 23-29 mai 2000; Radu Portocală, „Cioran: Sfârșitul furat”, *Jurnalul literar*, nr. 11-16, iun.-iul.-aug. 2001, pp. 1, 21; Constantin Zaharia, „Mărturii despre omul empiric”, *Observator cultural*, nr. 79, 28 aug.- 3 sep. 2001; Rodica Binder, „O iubire a lui Cioran”, *România literară*, nr. 46, 21 nov. 2001; Valentin Protopopescu, „A rămas Cioran antisemit?”, *Observator cultural*, nr. 97-98, 1-14 ian. 2002; Gabriel Stănescu, „Schimbarea la față a României: o reeditare în manieră stalinistă”, *Origini. Romanian Roots*, nr. 1-2, ian.-feb. 2002; Friedgard Thoma, „Un anumit răs”, *Transilvania*, nr. 2, 2002; Matei Călinescu, „O carte despre Cioran, Eliade, Ionescu”, 22, nr. 20, 14-20 mai 2002; Mircea Iorgulescu, „Portretul artistului ca delicvent politic”,

22, nr. 21, 21-27 mai 2002; Ion Vianu, „Fragmente dintr-un jurnal de lectură”, 22, nr. 21-27 mai 2002; Nesemnat, „Trecutul de lângă noi”, Lumea magazin, nr. 5, mai 2002; Nicolae Manolescu, „Istoria ca proces politic”, România literară, nr. 21, 29 mai – 4 iun. 2002; Mihai Dinu Gheorghiu, „Divulgarea secretelor de familie și cultura română reacționară”, Observator cultural, nr. 119, 4-10 iun. 2002; Florin Manolescu, „Cioran, Eliade Ionescu și pipa lui Magritte”, Cotidianul. Litere, Arte & Idei, nr. 30, 17 iun. 2002, pp. 1, 4-5; „Cioran, Eliade, Ionescu: uitarea fascismului de Alexandra Laignel-Lavastine” [discuție între Mircea Iorgulescu, Alain Paruit și Edgar Reichmann], 22, nr. 25, 18-24 iun. 2002; Marta Petreu, „Laignel-Lavastine: metoda «franceză»”, 22, nr. 26, 25 iun.- 1 iul., nr. 27, 2-8 iul., nr. 28, 9-15 iul., nr. 29, 16-22 iul., nr. 30, 23-29 iul. 2002; Alain Paruit, „Uitarea rigorii”, 22, nr. 35, 27 aug.-2 sep., pp. 13-15, nr. 35, 3-9 sep. 2002. V. și „Victor Neumann în dialog cu Ion Vianu: «Despre Cioran sau crepusculul imperiilor și subiectivitatea scriitorului»”, Orizont, nr. 1, 24 ian. 1996, pp. 3, 14; „Cine știe când ne mai vedem?”, interviu cu Aurel Cioran, Euphorion, nr. 61, 62, 63, 1996, pp. 10-11, 22-23; Rodica Binder, „Cu Friedgard Thoma despre Emil Cioran: Iubire și scrisori”, România literară, nr. 49, 12-18 dec. 2001, pp. 20-21

Emil Cioran în patrimoniul
Bibliotecii „Astra”
A. Carti
/ Bibliografie integrala /

1987

1. **Cioran, Emil.** *Aveaux et anathèmes.* [Paris], „Gallimard”, 1987

BA/391493

1988

2. **Cioran, Emil.** *Eseuri.* Antologie, traducere și cuvânt înainte de Modest Morariu. București, „Cartea Românească”, 1988

BA/376153-376158

1990

3. **Cioran, Emil.** *Pe culmile disperării.* București. „Humanitas”, 1990, 207 p.

BA/388459-388468

4. **Cioran, Emil.** *Revelațiile durerii. Eseuri.* Ediție îngrijită de Mariana Vartic și Aurel Sasu. Prefața de Dan C. Mihăilescu. Cluj, „Echinocți”, 1990, 203 p.

BA/393148-393150; 393145-393148

5. **Cioran, Emil.** *Schimbarea la față a României.* București, „Humanitas”, 1990, 208 p.

BA/392035-392038; 416039

1991

6. **Cioran, Emil.** *Cartea amăgirilor.* București, „Humanitas”, 1991, 224 p.
BA/395123-395125; 416772
7. **Cioran, Emil.** *Lacrimi și sfinți.* București, „Humanitas”, 1991, 189 p.
BA/395126-395132; 405260
1992
8. **Cioran, Emil.** *Tratat de descompunere.* București, „Humanitas”, 1992, 272 p.
BA/416249
1993
9. **[Cioran, Emil].** *Convorbiri cu Cioran: François Bondy, Fernando Savater, Helga Perz,...* București, „Humanitas”, 1993, 288 p.
BA/416935-416941
10. **Cioran, Emil.** *Exerciții de admirație. Eseuri și portrete.* București, „Humanitas”, 1993, 208 p.
BA/416247; 416757-416759
11. **Cioran, Emil.** *Pe culmile disperării.* Ediția a 3-a. București, „Humanitas”, 1993, 207 p.
BA/416246; 416760-416762
1995
12. **Cioran, Emil.** *Scrisori către cei de acasă.* București, „Humanitas”, 1995, 360 p.
BA/429730-429734
Filiala V. Aurie Inv. 729247
1996
13. **Cioran, Emil.** *Amurgul gândurilor.* București, „Humanitas”, 1996, 207 p.
BA/429274

14. **Cioran, Emil.** *Demiurgul cel rău.* [Eseuri, Cugetări]. Traducere din limba franceză de Irina Bădescu. București, „Humanitas”, 1996, 176 p.

BA/435698-435699

15. **Cioran, Emil.** *Țara mea.* Mon Pays. București, „Humanitas”, 1996, 219 p.

BA/436046-436047

1997

16. **Cioran, E.M.** *Antologia portretului: De la Saint-Simon la Tacqueville.* Traducere din franceză și note de Petru Creția. București, „Humanitas”, 1997, 272 p.

BA/454393-454395

17. **Cioran, Emil.** *Exerciții de admirație.* Eseuri și portrete. Traducere de Emanoil Marcu. Ediția a 2-a revăzută. București, „Humanitas”, 1997, 208 p.

BA/436090-436091

18. **Cioran, Emil.** *Mărturisiri și anateme.* Traducere de Emanoil Marcu. Ediția a 2-a, revăzută. București, „Humanitas”, 1997, 176 p.

BA/436092-436093

19. **Cioran, Emil.** *Îndreptar pătimăș.* București, „Humanitas”, 1997, 128 p.

BA/440359-440361

1998

20. **Cioran, Emil.** *Amurgul gândurilor.* Ediția a 4-a. București, „Humanitas”, 1998, 216 p.

BA/442608

21. **Cioran, Emil.** *Căderea în timp*. Traducere din limba franceză de Irina Mavrodin. [Ediția a 2-a]. București, „Humanitas”, 1998, 168 p.

BA/437208-437210

22. **Cioran, Emil.** *Despre Neajunsul de a te fi născut*. Ediția 2 București, „Humanitas”, 1998, 224 p.

BA/438911-438913

1999

23. **Cioran, Emil.** *Caiete. Cuvânt înainte de Simone Boué*. Traducere din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo, București, „Humanitas”, 1999. [Memorii, Jurnale convorbiri].
[Vol.] 1: 1957-1965, 368 p.
[Vol.] 2: 1966-1968, 404 p.
[Vol.] 3: 1967-1972, 405 p.

BA/447072-447073

24. **Cioran, Emil.** *Caiete. Cuvânt înainte de Simone Boué*. Traducere din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo. București, „Humanitas”, 1999. [Memorii, Jurnale, Convorbiri].
[Vol.] 1: 1957-1965, 368 p.
[Vol.] 2: 1999

BA/446116-446119

2000

25. **Cioran, Emil.** *Caietul de la Talamanca: Ibiza, 31 iulie – 25 august 1966*. Cioran: Text ales și prezentat de Verena von der Hayden – Rynsch. Traducere din Franceză: Emanoil Marcu. București, „Humanitas”, 2000, 63 p.

BA/450675-450677

26. **Cioran, Emil.** *Cartea amăgirilor*. [Eseuri]. Ediția a 3-a. București, „Humanitas”, 2000, 192 p.

BA/450645-450646

27. **Cioran, Emil.** *Pe culmile disperării*. București, „Humanitas”, 2000, 132 p.

BA/450647-450648

Filiala V. Aaron – Inv. 697712

2001

28. **Cioran, Emil.** *Lacrimi și sfinți*. București, „Humanitas”, 2001, 160 p.

BA/453463-453464

29. **Cioran, Emil.** *Îndreptar pătimăș*. București, „Humanitas”, 2001, 136 p.

BA/452131.452135

Filiala V. Aurie – Inv. 708921

2002

30. **Cioran, Emil.** *Ispita de a exista*. București, „Humanitas”, 2002, 216 p.

BA/455907-455908

31. **Cioran, Emil.** *Istorie și utopie*. București, „Humanitas”, 2002

BA/Filiala V. Aaron – Inv. 718390

32. **Cioran, Emil.** *Silogismul amărăciunii*. București, „Humanitas”, 2002, 136 p.

BA/455909-455911

Filiala V. Aaron – Inv. 718391

2003

33. **Cioran, Emil.** *Căderea în timp.* București, „Humanitas”, 2003, 171 p.

BA/475020

34. **Cioran, Emil.** *Demiurgul.* București, „Humanitas”, 2004, 169 p.

BA/475017

35. **Cioran, Emil.** *Mărturisiri și anateme. [Maxime și cugetări].* București, „Humanitas”, 2003, 167 p.

BA/475018-475019

36. **Cioran, Emil.** *Sfârtecare.* București, „Humanitas”, 183 p.

BA/464008

2004

37. **Cioran, Emil.** *Amurgul gândurilor.* Ediția 6. București, „Humanitas”, 2004, 181 p.

BA/475022

38. [Cioran, Emil]
Convorbiri cu Cioran. București, „Humanitas”, 2004, 305 p.

BA/475413

39. **Cioran, Emil.** *Lacrimi și sfinți.* București, „Humanitas”, 2004, 155 p.

BA/475021

Alte cărți

40. **Cioran, Emil.** *Carnet pentru stenografie.* (prelucrare catalogare)
41. **Itterbek, Eugene van.** *Cioran. Lector.* (prelucrare catalogare)

Studii critice

- cărți -

1940

1. *Cioran, Emil.* În: *Enciclopedia „Cugetarea”*, București, „Cugetarea – Delafras”, [1940] – pagina 196

BA/263274

1995

[Cioran, Emil M.]

2. **Liiceanu, Gabriel.** *Itinéraires d'une vie: E.M. Cioran suivi de los continents de l'insomnie – entretien avec E. M. Cioran / G. Liiceanu.* Paris, „Michalon”, 1995, 143 p. [Exemplar cu dedicația lui Aurel Cioran către Biblioteca „Astra”.

BA/430411

1998

3. [Cioran, Emil] *Pro și contra Emil Cioran: între idolatrie și pamflet*. Antologie, cuvânt înainte și note de Marin Diaconu. București, „Humanitas”, 1998, 464 p.

BA/437046-437048

4. **Savater, Fernando**. *Eseu despre Cioran*. Traducere din spaniolă de Sorin Mărculescu. București, „Humanitas”, 1998, 176 p.

BA/438098-438100

1999

5. **Ciocârlie, Livius**. *Caietele lui Cioran*. Craiova, „Scrișul Românesc”, 1999, 272 p.

BA/451733-451737

B. Periodice

1 – Locale

1936

1. **Nanu, Liviu**. *Emil Cioran*. În: *Acțiunea*, nr. 76, 9 aug. 1936, p. 1

1993

2. **Popescu, Adrian**. *Un rășinărean și „Exerciții de admitere”*. În: *Tribuna*, 109, nr. 976, 15 sept. 1993, p. 4

1994

3. *Cioran contra Cioran*. În: *Sibianul universitar*, 1, nr. 3, ianuarie 1994, p. 1, 8
4. „*Gâlceava*” filosofului cu lumea. [E.M. Cioran]. În: *Tribuna*, 10, nr. 1053, 4 ianuarie 1994, p. 4 (N.I.D)

1995

5. *In memoriam – Emil Cioran. Parastas și dezvelirea plăcii comemorative la Rășinari*. În: *Tribuna*, 111, nr. 1459, 27 iulie 1995, p. 1
6. **Graur, Doina**. *Ființa și neantul generația '30. Emil Cioran*. În: *Saeculum*, 1(3), nr. 1-2(10), 1995, p. 103-106.
7. **Itterbeek, Eugène van**. *Une maniere de lire Cioran styliste et philosophe*. În: *Saeculum*, 1, (3), nr. 1-2 (10), 1995, p. 112-123
8. **Sorescu, Ion**. *În exclusivitate pentru ziarul „Tribuna”, o declarație a d-lui Cioran despre: „Păstrarea memoriei lui Emil Cioran în conștiința umanității*. În: *Tribuna*, 111, nr. 1514, 12 oct. 1995, p. 1
9. **Sorescu, Ion**. *În exclusivitate pentru ziarul „Tribuna”, o declarație a d-lui Cioran despre: „Păstrarea memoriei lui Emil Cioran în conștiința umanității*. În: *Tribuna*, 111, nr. 1514, 12 oct. 1995, p. 1
10. *Modelul Cioran*. În: *Opinia publică*, 4, nr. 232, 28 iunie – 4 iulie 1995, p. 1 (V.A)

1996

11. *Cioran, Emil*. [Scrisori inedite]. În: *Transilvania*, 26, nr. 1-2-3, 1996, p. 131-132 (către Arșavir Acterian)
12. „*Euphorion*” – număr special dedicat lui *Emil Cioran*. În: *Tribuna*, 112, nr. 1690, 21 iunie, 1996, p. 8
13. **Gheorghiu, Marius**. *Cioran inedit [Colocviul „Emil Cioran” – în sala de lectură a Bibliotecii „Astra”]*. În: *Rondul*, 4, nr. 953, 28 mai 1996, p. 8
14. **Manole, Sorin**. *Emil Cioran sau mântuirea scepticului prin sine însuși*. În: *Transilvania*, 26, nr. 1-2-3, 1996, p. 129
15. **Zarifopol-Johnston, Ilinca**. *Cu Cioran stabileam un contact uman, imediat*. În: *Rondul*, 4, nr. 975, 28 ianuarie 1996, p. 4 (Dana Armean)

1997

16. **Itterbeek, Eugène van**. *Cioran și uitarea*. În: *Transilvania*, serie nouă, 27(103), 4, 1997, p. 61-67
17. **Teodorescu, Dorin**. *Zilele Cioran (Sibiu, 2-3 mai)*. În: *Rondul*, 5, nr. 1202, 5 mai 1997, p. 1

1998

18. **Nemeș, Onuc Ion**. *1-3 mai la Sibiu: Zilele internaționale Cioran*. În: *Tribuna*, 114, nr. 2172, 29 aprilie 1998, p. 1-2

19. **Nemeș, Onuc Ion.** *Ieri dimineață la Sibiu au debutat „Zilele internaționale Emil Cioran”* – Ediția a 4-a. În: *Tribuna*, 114, nr. 2174, 2 mai 1998, p. 1, 11

1999

20. **Nemeș, Onuc Ion.** *Colocviul internațional Emil Cioran. „Pentru Sibiu și Rășinari, Cioran este un patrimoniu”*. În: *Tribuna*, 115, nr. 2480, mai, 1999, p. 1, 3
21. **Nemeș, Onuc Ion.** *Colocviul internațional Emil Cioran. Un adevăr care continuă: Cioran este cel mai tradus și mai citit scriitor din lume*. În: *Tribuna*, 115, nr. 2481, 3 mai 1999, p. 1, 8
22. **Teodorescu, Dorin.** *Colocviul internațional de la Sibiu. Emil Cioran, Duhul neliniștit al Mărginimii*. În: *Rondul*, 7, nr. 1808, 1 mai 1999, p. 1

2 – Nationale

1991

1. **Doinaș, Ștefan Augustin.** *Cioran înainte de Cioran*. În: *România literară*, nr. 43, 24 octombrie 1991, p. 8
2. **Liiceanu, Gabriel.** *Emil Cioran*. În: „22”, nr. 42, 25 oct. 1991, p. 10
3. **Mavrodin, Irina.** *Cioran*. În: „22”, nr. 42, 25 oct. 1991, p. 10

1992

4. **Novac, Feronia.** *Cioran moralistul.* În: *România literară*, nr. 16, 6-12 mai, 1992, p. 10
Referiri la ultima carte scrisă de Cioran la Paris în 1944 și reeditată în 1991 la editura „Humanitas” din București: „Îndreptar pătimas”

1995

5. *A murit un mare scriitor român de limbă franceză: Emil Cioran.* În: *Gazeta de Sibiu*, 2, nr. 18(46), 22-28 iunie 1995, p. 1 (D.I.)
6. **Armean, Dana.** *Aristocratul durerii. [Emil Cioran].* În: *Rondul*, 3, nr. 572, 4 ianuarie 1995, p. 4 (vezi și nr. 573, 5 ianuarie 1995, p. 4)
7. **Astalos, George.** *La telefon Emil Cioran. Cine sunt acești români care joacă rugby în Australia?* În: *Steaua*, 46, nr. 9, iunie 1995, p. 6-7
8. **Balotă, Nicolae.** *Elanul spre ce-i mai rău.* În: *România literară*, nr. 6, 22-28 februarie 1995, p. 13
9. **Buzași, Ion.** *Eminescu și Cioran.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iulie-august 1995, p. 12
10. *Cioran: 1911-1995.* În: *Adevărul literar și artistic*, 4, nr. 274, 25 iunie 1995, p. 1; 2 – nr. 275, 2 iulie 1995, p. 1; 3 – nr. 276, 9 iulie 1995, p. 5, 10
11. *Cioran despre inconvenientul de a fi mort.* Fragmente din articolul semnat de Noël Herpe – ziarul

- „Libérați”n”, 21 iunie 1995). În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iulie – august 1995, p. 1-2
12. **Dancea, Florin.** *Cioran, apostolul și mărturisitorul.* În: „*Gazeta de Sibiu*”, 2, nr. 19(47), 29 iun.-5 iul. 1995, p. 5
 13. *De două ori Emil Cioran. Scrisori către cei de acasă.* În: *Luceafărul*, nr. 45(253), 20 decembrie 1995, p. 4
 14. *** *Disparația unui mare gânditor al secolului nostru. Emil Cioran a trecut în eternitate.* În: *România Liberă*, nr. 1591, 21 iunie 1995, p. 16
 15. **Dragomir, Caius Traian.** *Un profil mesianic și declinul Occidentului.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iulie-august 1995, p. 3
 16. **D’Ormesson, Jean.** *Cioran, un iubitor de dezastre.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iul. – aug. 1995, p. 11
(Fragmente din articolul publicat în ziarul francez „Le Figard”, 22 iunie 1995)
 17. **Cioran, Relu.** *Divagații dintr-un jurnal nescris.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iulie – august 1995, p. 3
 18. **Constantinescu, Doina.** *Emil Cioran – remember lyric.* În: *Opinia publică*, 4, nr. 238, 9 -15 august 1995, p. 2
 19. **Costea, Sorina Gabriela.** *Emil Cioran sau iubirea disperată.* În: *Luceafărul*, nr. 28 (237), 23 august 1995, p. 19

20. **Cubleșan, Victor.** *Cădere în timp.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iulie-august 1995, p. 8
 21. **Fanache, V.** *Emil Cioran, filosoful lucidității.* În: *Steaua*, 46, nr. 6, iunie 1995, p. 13
 22. **Flămând, Dinu.** *Exilul eliberator.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iulie-august 1995, p. 9
 23. **Georgia, Mihai.** *Amintire cu Emil Cioran.* În: *Steaua*, nr. 12, decembrie 1995, p. 10
 24. **Jaccard, Roland.** *Moartea lui Cioran, aristocrat al vandalilor.* (articol din ziarul „Le monde”, 22 iunie 1995). În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iul.-aug. 1995, p. 10
 25. **Macovei, Dan.** *Emil Cioran sub privilegiul de a fi trist.* În: *Gazeta de Sibiu*, 2, nr. 19 (47), 29 iun. – 5 iul. 1995, p. 4
 26. **Marenco, Erica; Bittel, Adriana.** *Repere bibliografice Emil Cioran.* În: *România literară*, 28, nr. 26, 5 – 11 iulie 1995, p. 14
 27. **Martinescu, Pericle.** *O glumă literară și reversul ei melancolic.* În: *Adevărul literar și artistic*, 4, nr. 252, 22 ian. 1995, p. 6-7
- (Referiri la Emil Cioran și Constantin Noica)
28. **Mavrodin, Irina.** *Un alt Cioran.* În: *România literară*, 28, nr. 26, 5-11 iul. 1995, p. 9

29. **Melinescu, Gabriela.** *O scrisoare inedită a lui Cioran.* În: *România literară*, 28, 9-15 aug. 1995, p. 3
30. **Oprișiu, Mircea.** *Lui... filosoful de la Rășinari.* În: *Tribuna*, 111, nr. 1345, 17 feb. 1995, p. 3
31. **Pavel, Constantin.** *Ultimul renașcentist – Emil Cioran.* În: *Adevărul literar și artistic*, 4, nr. 266, 30 apr. 1995, p. 10
32. **Pârvulescu, Ioana.** *Lecțiile lui Cioran. [Cronică literară].* În: *România literară*, 28, nr. 26, 5-11 iul. 1995, p. 5
33. **Popescu, Adrian.** *Între apostazie și căutare.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iul.-aug. 1995, p. 7-8
34. **Prelipeanu, Nicolae.** *La plecarea lui Emil Cioran.* În: *Luceafărul*, nr. 21 (230), 28 iun. 1995, p. 1
35. **Rău, Aurel.** *Avatar de scriitor.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iul.-aug. 1995, p. 4-7
36. **Sénécal, Didier.** *A supraviețuit în cartierul latin.* În: *Luceafărul*, nr. 18(227), 7 iun. 1995, p. 22
37. **Ungureanu, Cornel.** *Cioran și nostalgia paradisului. Un paradis terestru: Rășinari.* În: *Adevărul literar și artistic*, 4, nr. 257, 26 feb. 1995, p. 8-9
38. **Queffélec, Jann.** *Uite așa vorbește Cioran.* În: *Steaua*, 46, nr. 7-8, iul.-aug. 1995, p. 9-10 (Fragment din

articolul publicat în revista franceză: „Nouvel observateur”)

1996

39. **Almira, J.L.** *Cioran spaniolul. [interviu cu Cioran].* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iul. 1996, p. 11 (traducere, Ion Vezeanu)
40. **Bollon, Patrice.** *Principiul stilului [Cioran].* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 10 (traducere de Ion Vezeanu)
41. **Bott, Francois.** *Meseria de mizantrop [Cioran].* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 9 (traducere de Ion Vezeanu)
42. **Botez, Angela.** *Emil Cioran și perspectiva filosofică postmodernă.* În: *Tomis*, 1, nr. 4(317), dec. 1996, p. 12
43. **Cessole, Bruno de.** *De la admirație la blesteme. [Cioran].* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie, 1996, p. 7 (traducere de Ion Vezeanu)
44. **Deaconescu, Ion.** *Cioran – documente inedite.* În: *Tomis*, 31, nr. 3(308), martie, 1996, p. 2
45. **Gogi, Aureliu.** *Integrala Cioran [la editura „Humanitas”].* În: *Cultura națională*, 1, nr. 16, 5 septembrie, 1996, p. 2
46. **Grigurcu, Gheorghe.** *Tânărul Cioran.* În: *România Literară*, 29, nr. 6, 14/20 februarie, 1996, p. 5

47. **Jakob, Michael.** *Interviu cu Emil Cioran.* În: *Contemporanul*, 7, nr. 1-2, 11 ian. 1996.
48. **Necula, Ionel.** *Cioran și identitatea popoarelor.* În: *Contemporanul*, 7, nr. 35(332), 29 august 1996, p. 6
49. **Necula, Ionel.** *Cioran și scrisul ca terapeutică.* În: *Contemporanul*, 7, nr. 46 (343), 14 noiembrie 1996, p. 11
50. **Necula, Ionel.** *Cioran și forma de tristețe maghiară.* În: *Contemporanul*, 7, nr. 49 (346), 21 noiembrie 1996, p. 11
51. **Nuceca, Louis.** *Cioran: mântuirea prin răs.* În: *Tribuna*, 8,nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 6 (traducere de Ion Vezeanu)
52. **Ornea, Z.** *Un Cioran necunoscut.* În: *România Literară*, 29, nr. 11, 20-26 mai 1996, p. 10
53. **Ornea, Z.** *Nașterea lui Cioran filosoful.* În: *România Literară*, 29, nr. 23, 12-18 iunie 1996, p. 9
54. **Perz, Helga.** *Cioran – sentimentul inutilității.* [interviu]. În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 16. (Traducere de Ion Vezeanu)
55. **Pop, M. Mircea.** *Cioran în Germania.* În: *România Literară*, 29, nr. 8, 28 februarie/5 martie 1996, p. 14
56. **Sava, Iosif.** *Cioran și eroismul Beethovenian.* În: *Contemporanul*, 7, nr. 30(327), 25 iulie 1996, p. 14

57. **Șipoș, George.** *Despre Cioran.* În: *România Literară*, 29, nr. 20, 22-28 mai 1996, p. 7
58. **Ștefănescu, Alexandru.** *Despre Emil Cioran, fără prejudecăți.* În: *România Literară*, 29, nr. 30, 31 iulie – 6 august 1996, p. 11
59. **Tion, Adrian.** *Ura iubitoare, a lui Cioran.* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 12
60. **Vezeanu, Ion.** *Cioran: Ispita diabolică?* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 1,5
61. **Vezeanu, Ion.** *Cioran, Shakespeare, Dostoievski – M-am considerat întotdeauna un epileptic ratat... În loc să pălmuiesc pe cineva, scriu ceva violent. [interviu cu Cioran].* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 3, 12
62. **Vuarnet, Jean-Noël.** *Școala amețeli [Cioran].* În: *Tribuna*, 8, nr. 27, 4-10 iulie 1996, p. 8 (traducere: Ion Vezeanu)

1997

63. **Bulgăre, Gheorghe.** *Cioran: opera omnia în franceză.* În: *Adevărul literar și artistic*, 6, nr. 387, 28 septembrie 1997, p. 5
64. *Cioran în presa franceză.* În: *Adevărul literar și artistic*, 6, nr. 366, 27 aprilie 1997, p. 2 [traducere din ziarul „Le Figaro”, 8 aprilie 1997, „Dubla viață a lui Cioran”).

65. *Corespondență: Cioran-Noica, donată „ASTREI” Sibiu.* În: *Cronica română*, 4, nr. 1230, 3 februarie 1997, p. 9 (Corespondența a intrat în patrimoniul Bibliotecii „Astra” – Sibiu)
66. **Durluț, Irina.** *Colocviu internațional la Sibiu. Cioran s-a întors acasă.* În: *Azi literar*, nr. 1(234), 5 mai 1997, p. 1 (traducere și adaptare de Irina Durluț)
67. **Grigurcu, Gheorghe.** *Cât de cioranieni au fost extremiștii.* În: *România literară*, 29, nr. 51/52, 25 decembrie/7 ianuarie 1997, p. 5
68. **Lită, Ionela.** *Maeștrii nihilismului: Emil Cioran, un Guru ce trebuie uitat.* În: *Adevărul literar și artistic*, 6, nr. 371, 8 iunie 1997, p. 6
69. **Moscardo, Jeronimo.** *Întreaga concepție a lui Cioran ni-l relevă ca pe un Nietzsche modern, un om upsit de indulgență.* În: *Adevărul literar și artistic*, 6, nr. 382, 24 august 1997, p. 3 (Monica Grigorescu)
70. **Pruteanu, George.** *Cronica literară de tranziție. Gând despre Cioran.* În: *Dilema*, 5, nr. 256, 19/25 decembrie 1997, p. 13
71. **Sorescu, Roxana.** *Ispiririle lui Cioran.* În: *Adevărul literar și artistic*, 6, nr. 383, 31 august 1997, p. 1

1998

72. **Baraz, Oleg.** *Destinul ca stare de agonie menținută: Emil Cioran.* În: *Steaua*, 49, nr. 2-3, martie-aprilie, 1998, p. 43

73. **Bordea, Iulian.** *Modelul interogației morale.* În: *Vatra*, nr. 6, iunie 1998, p. 44-45
74. **Ciocârlie, Liviu.** *Caietele lui Cioran (1)* În: *Orizont*, 10, nr. 5 (1396), 15 mai 1998, p. 7
75. **Ciocârlie, Livius.** *Caietele lui Cioran [3].* În: *Orizont*, 10, nr. 7 (1398), 25 iulie, 1998, p. 15
76. **Ciocârlie, Livius.** *Caietele lui Cioran [5].* În: *Orizont*, 10, nr. 9(1400), 15 septembrie 1998, p. 15
77. **Constantin, Ilie.** *Emil Cioran – inedit/Un complot între balcanici.* În: *România literară*, 31, nr. 8, 4 martie 1998, p. 12-13
78. **Grigurcu, Gheorghe.** *Emil Cioran – pro și contra. Temă cu variațiuni.* În: *România literară*, 31, nr. 34, 26 august 1998, p. 12-14
79. **J.L.** *Punctul pe „I” [referire la Cioran].* În: *Jurnalul literar*, 9, nr. 1-2, ianuarie 1998, p. 13
80. **Ornea, Z.** *Emil Cioran – pro și contra: între puritate și sudalmă.* În: *România Literară*, 31, nr. 34, 26 august 1998, p. 12-14
81. **Pantea, Gheie.** *Moartea ca afirmare a vieții [referiri la Cioran].* În: *Vatra*, nr. 1, ianuarie 1998, p. 72-73
82. **Popescu, Adrian.** *Zilele internaționale Cioran în laboratorul organizatorilor.* În: *Tribuna*, 1-14, nr. 2162, 15 aprilie 1998, p. 1

83. **Ștefănescu, Alex.** *Viața lui Emil Cioran povestită de Gabriel.* În: *România Literară*, 31, nr. 8, 10 martie 1998, p. 13
84. **Sereș, Alexandru.** *Cioran mărturisitorul.* În: *Familia*, nr. 2, februarie 1998, p. 61-63
85. **Simion, Eugen.** *Apocalipsa Occidentului în viziunea lui Cioran.* În: *Literatorul*, 8, nr. 8, 28 februarie 1998, p. 3
86. **Ștefan, Ion.** Mircea Eliade contra lui Emil Cioran. În: *Jurnalul literar*, 9 mai 1998, p. 5, 12

2007

87. *** *Civilizații rurale, civilizații urbane.* În: *Magazin istoric*, 40, februarie 2007, p. 4

Emil Cioran în oglinzi paralele

Referințe critice

„Ar trebui să mor pentru a nu mai reveni niciodată la alte stări în oceanul meu lăuntric picură tot atâtea lacrimi câte vibrații mi-au imaterializat ființa. Dacă aș muri acum, aș fi omul cel mai fericit.”

E. Cioran

Despre DISPERARE

„Ce face d-l Emil Cioran SCRIND despre disperare? Putem afirma cu obiectivitate: încearcă un neoclasicism. Adică face inconștient ceea ce cu resemnată înțelepciune preconizează d-l Mircea Eliade.

*Ceea ce este fals în atitudinea întâiului devine neoclasicism. Fiindcă, din clipa în care deznădejdea (de a se vedea că orice valori spirituale sunt inutile) devine **eroism**, devine **turmentare creatoare**, această deznădejde clădește, la rândul ei, alte valori. Neoclasicismul are nevoie de această falsitate, de această întârziere pe dunga prăpastiei care e deznădejdea noastră, pentru a se concepe. Pentru că, ce poate fi el, ce tinde a fi, dacă nu un clasicism voit, forțat, adică o revenire conștientă la vorbire, la superba inconștiență?”*

Petrașincu, Dan. „O mistică necesară”. În: *Litere*, II, nr. 8, 15 aprilie 1934, pp. 1, 2

Absurdul existenței

„Blestemată fie clipa în care viața a început să ia o formă și să se individualizeze, căci de atunci a început singurătatea ființei și durerea de a fi numai tu, de a fi părăsit. Viața a voit să se afirme prin individuație; uneori a reușit, și atunci a ajuns la imperialism, iar alteori n-a reușit, și atunci a ajuns la singurătate, deși pentru o viziune mai adâncă imperialismul nu este decât o formă prin care ființa fuge de singurătate”.

Emil Cioran

Neantul suferinței

„Pe culmile disperării” e o carte de esență lirică. Lirismul ei izvorăște bogat prin afunzimi, țâșnește vulcanic și fierbinte.

Așa îmi explic de ce fraza lui Cioran e încărcată, prea încărcată de adjective și cuvinte tari. Sinceritatea lui Cioran e crudă. Cităm: *„Sunt un om care ar trebui aruncat undeva, într-un cazan cu flăcări. Nu pricep absolut deloc ce o fi cu nume în acest univers. Simt în acest moment o necesitate de a striga, de a scoate un urlat care să îngrozească întreaga lume, să facă pe toți să tremure, să plesnească într-o nebulie de groază.”*

Emil Cioran e liric și sincer (de altfel, întâiul cuvânt atrage după el și pe al doilea), fiindcă în sângele lui palpită viața febril. E lucru cert că numai acela în sufletul căruia zac forțele unei vitalități teribile poate ajunge pe culmile negației

absolute. Cioran neagă existența, se neagă pe el însuși – neagă totul.

„Pe culmile disperării” e un vârtej apocaliptic de negații totale. Rațiunea, forma, ordinea, armonia sunt plăsmuirile oamenilor plăți și sterili la creier.

Barbaria și vitalitatea debordantă, trăirile spermice și arderile interioare – pe rugul propriei tale suferințe – iată ce trebuie pus în locul tuturor falselor forme de până acum. Evul rațiunii și al formei a apus. Reîntoarcerea în haosul originar și negarea radicală a culturii se impun”.

Bucur, Septimiu. *Emil Cioran.* În: „*Viața literară*”, VIII, nr. 160, 1-25 iulie 1934, p. 2

Expresia căutării de sine

„Nu există un mijloc mai eficace de a suporta durerea ca bătaia și autotortura. Te subminează durerea, te prăbușește și te scufundă? Lovește-te, pălmuește-te, biciuiește-te până la dureri mari și îngrozitoare.

În acest fel n-o vei înfrânge, dar o vei suporta și vei scoate din ea infinit mai mult decât dintr-o acceptare mediocră. Pune-ți carnea la bătaie, arde-o să iasă foc din ea, încordează-ți nervii și-ți strânge pumnii ca pentru a dărâma totul, ca pentru a cuprinde soarele și a alunga stelele.”

Emil Cioran

„Pentru d-l Emil Cioran, nimic din lumea aceasta nu prezintă vrea semnificație deosebită, în care să poată crede și la

care să adere cu consimțământul integral al conștiinței. D-I Emil Cioran a ajuns acolo unde nici Nietzsche, nici Kierkegaard și, pe de altă parte, nici Pascal, nici Șestov n-au ajuns pe culmile disperării. Acolo unde nu poate fi privit decât neantul și unde nu se poate închina un cult adevărat decât Infinitului. (...) Emil Cioran nu se poate citi cu adevărat decât fragmentar: în fiecare zi câte un capitol. Și sunt că această lectură n-ar trebui făcută decât un glas tare, disperat de tare, la marginea mării, toamna, ca Demostene întrecându-se cu zgomotul asurzitor al valurilor. Atunci ar fi prinsă într-adevăr esența lui.”

Martinescu, Pericle; Emil Cioran. *Pe culmile disperării.* În: Munca literară, II, nr. 15, iulie 1934, p. IV

Revoluția spiritului românesc

„Cu unghiile în carne și cu biciul pe tine; cu fața schimonosită ca pentru a plesni, cu ochii încruntați ca-ntr-un moment de groază, cu priviri rătăcite, roșu și palid, încearcă să oprești procesul de prăbușire, să eviți înecul moral și paralizarea organică.

Excită toate organele, îmbată-te în dureri moi și învinge atracția spre întuneric din suferință, cu suferințe și mai mari. Un bici poate să scoată dintr-o moarte mai multă viață decât nu știu câte voluptăți. Lovește în carne până va începe să vibreze. Fii sigur că după aceasta vei avea mai puține regrete și mai puține deznădejdi. Nu uita să te încordezi până la ultima intensitate. Căci numai așa durerea nu te va lichida înainte de vreme. Încordarea să fie atât de

mare încât să ți se încleșteze fălcile, să ți se fixeze limba, să ți se adune creierul până acolo, încât să nu știi dacă ceea ce faci este TĂCERE sau URLET.”

Emil Cioran

„Tipul sufletesc neîncadrat și anarhic îl constituie prin excelență Emil Cioran. Mai frământat dintre toți, m ai pregătiți să înfrupte absurdul și chiar moartea, Emil Cioran s-a manifestat ca un om în prada celei mai crude incertitudini. (...) Un suflet care s-a frământat prea mult, care a trăit viața la cele mai înalte temperaturi, pentru ca să nu-i găsească, la urmă, nici un sens.

Nimic mai firesc. Emil Cioran s-a căutat pe sine exclusiv în el, în senzațiile vieții iraționale. În această viață trăită pentru el, unde criteriile sunt puse pe plan individual, iar omul e măsurat la tot ce există – totul este trist, amar și sfâșietor. Disperarea este concluzia firească a unui individualism excesiv și mai ales a concepțiilor iraționaliste și anarhice.”

Țincu, Bucur. *Evoluția spiritului românesc.* În: „Pagini literare”, I, nr. 3-4, iulie-august 1934, p. 182

„Voi toți, care suferiți”

„Să scoți din tine prin bătăi: fulgere, fum și praf, și urile, deznădejtile, tristețile să răsară din tine ca fulgerele, ca fumul și ca praful. Unii au făcut aceasta pentru împărăția cerurilor și pentru a evita un infern; alții o fac numai pentru a nu-i înghiți acest infern și, în fine, o altă categorie numai pentru a nu-i înghiți infernul lor propriu.

O astfel de biciuire se deosebește esențial de autoflagelările ascetice.

Ascetul se biciuiește pentru a scăpa de tentațiile vieții; iar noi, ca să scăpăm de tentațiile morții. Unii o fac pentru renunțare; alții, împotriva renunțării. Nu mi se pare nici eroic și nici dramatic să lupți ca să înfrângi viața din tine, să omori instinctele ca să clădești spiritul pe aceste ruine. Autotortura ca o luptă împotriva vieții este ceva criminal; de aici caracterul inuman al oricărei asceze.

Dar să te torturezi, să te biciuiești și să însângerezi pentru a învinge o boală și a stăpâni o durere înseamnă A TE SFĂȘIA PENTRU A TRĂI.”

Emil Cioran

„D-l Cioran nu e, la drept vorbind, un scriitor. Expresia sa e directă și temperamentală. Scrie furtunos, urmărind graficul unui impuls interior irezistibil. Posedă facilități dialectică și se mișcă familiar printre ideile generale. Când își dă osteneala, formulează cu justete și chiar strălucitor. E însă esențialmente liric, confesional, agresiv și urmărește cucerirea cititorului prin violentare. Afirmările sale au întotdeauna un caracter categoric și absolutist, care nu admite îndoiala sau replica. Curioasă modalitate a unui nihilist al culturii și al civilizației! Ba chiar, din loc în loc, acest negustor universal simte nevoia să-și sublinieze axiomatic susținerile sale, prin caracterele cursive ale tiparului. Nu admite adevăr, în nici o direcție spirituală, dar e deținătorul unei spuze de adevăruri pentru uzul său propriu, pe care le-ar impune, dacă ar putea, dictatorial.

Un exemplu dintr-o sută: „Cunoașterea este o plagă pentru viață, iar conștiința o rană deschisă în sâmburele vieții”.

Tip ilotic și irațional, e construit totuși pe silogisme riguroase, de ordin afectiv. Viața e o iluzie și o vanitate. Singura realitate este moartea. Imanența morții în viață determină sensul agonic al existenței. Gândirea rațională este o excrescență, o tumoare, care înșală existența – sau cum o mai numește: viața, viețuirea, trăirea, experiența – prin structuri artificiale: tehnica și cultura. Ceea ce importă este a trăi, a suferi, a muri în fiecare clipă, în dilatarea biologică a vieții, în conștiința de sine a fiecărui organ, cu anatomia și fiziologia respectivă: până la plesnire și, dacă este posibil, în catastrofă casnică. (...) Mărturisind undeva că nu crede „în absolutul valorilor transvitale”, își demască subiectivismul funciar. „Deși simt că tragedia mea este pentru mine cea mai mare tragedie din istorie (afirmă E. Cioran – n.n.) – mai mare decât prăbușirile de împărați sau decât cine știe ce irosire în fundul unei mine – totuși am implicit sentimentul totalei mele nulități și insignifiante. Sunt convins că nu sunt absolut nimic în univers, dar simt că singura existență reală este a mea. Și dacă aș fi pus să aleg între existența lumii și existența mea, aș înlătura pe cealaltă, împreună cu toate luminile și legile ei, încumetându-mă să planez singur în neantul absolut.” (...) Cu d-l Emil Cioran suntem în anarhia și negația tuturor valorilor, de orice natură (cu excepția economicului, care ne dă poate, prin absență cheia răzvrătirii sale ideologice. Cu d-l Eugen Ionescu suntem numai în anarhie de valori artistice. Cel dintâi reține atenția prin tensiunea lirică permanentă, prin elocvență perpetuă, de retor și de cabotin al disperării. Cestăalt e dimpotrivă un anti-retor, un spirit clar, lucid, dar nu mai puțin cabotin al inteligenței.”

Cioculescu, Șerban. *Operele premiate ale scriitorilor tineri needitați.* În: *Revista Fundațiilor Regale*, I, nr. 9, 1 sept 1934, pp. 648, 650

„Clocot, obsesii și nebunie”

„Filosofia este expresia neliniștii oamenilor impersonali. De aceea ea oferă atât de puțin pentru înțelegerea trăirilor totale, dramatice și ultime. Pentru cei care, fără să vrea, au depășit viața, filozofia e prea puțin. Nici un gând nu a suprimat o durere și nici o idee m-a alungat frica de moarte. De aceea, lasă gândurile și începe teroarea împotriva ta însuși, cu furie și cu o exaltare disperată. Căci ideile m-au salvat și nici n-au prăbușit pe nimeni.

Din centrul ființei tale, din zona din care ești iresponsabil, fiindcă e prea adâncă, izbucnește într-o explozie feroce, scoate atâta energie din întunericul tău încât să nu mai rămână decât lumină. Să se nască în tine mândria de-a nu mai avea idei, ci numai clocot, obsesii și nebunie.

Să fii atât de frenetic, încât vorbele tale să ardă, și expresiile tale să fie atât de limpezi, încât să semene transparenței arzătoare a lacrimilor. Aruncă peste neliniștea ta teroarea ta și fă ca în acest fel totul să tremure într-un apocalips intern, zguduitor și dramatic. Aducându-ți întreg organismul la un nivel atât de ridicat și la o vibrație atât de mare, ritmul intens și accelerat înghite durerea în încordările lui, o topește și o integrează în evoluțiile lui, astfel că o mare nebunie ne scapă temporar de o mare durere.”

Emil Cioran

„Ne preocupă mai mult pozițiunea ideologică a d-lui Cioran. (...) Iraționalist mistic în năzuința de apropiere de necunoscut, vitalist în sensul trăirii vieții metafizice, autorul nostru e în același timp, în mod natural, un suflet ce învață numai în apropierea morții și eternității fără nicio considerație față de istorie și fenomenele ei. Idealurile morale, sociale, etnice n-au nici un sens pentru d-sa, universul fiind doar o infinită masă fără valoare și direcții, un dezolant ocean în care plutește, ca o corabie – fantomă, nevolnicia conștiinței omenești. Impunătoare, dar nespus de tristă din punct de vedere etic și filosofic, poziția aceasta ideologică nu se încadrează însă în nici un fel în realitățile încă primitive, dar pline de virtualități, ale sufletului și societății românești. „Pe culmile disperării” e o carte explicabilă în mediul unor societăți și culturi învechite ce au urcat cel puțin o dată și culmile speranței. Pentru încă puternicul și neîncercatul organism românesc însă, cartea d-lui Cioran e cel puțin o ciudată și fără sens apariție, o manifestare rătăcită dintr-o lume ce nu-i a noastră, expresia unei atitudini atât de singulare încât e departe de a-și găsi utilitate socială în solul nostru spiritual.”

Dima, Al. *O tristă, spovedanie a unui copil al veacului.*
În: *Ramuri*, XXVI, nr. 4-6, aug.-oct. 1934, p. 206-208

„Trebuie să știm că vom muri”

Nimicirea acestei lumi în care durerea se afirmă ca realitate, transformă negativitatea în lege.

Cu cât existența lunii pare mai iluzorie, cu atât devine mai reală suferința ca o compensație. Nu există scăpare de suferință atât cât trăiește; dar moartea nu e o soluție, deoarece ea, rezolvând totul,

nu rezolvă totuși nimic. Nu se poate găsi lumii nici o explicare și nici o justificare. Vremelnicia, nimicnicia și zădărnicia ei să ne doară cel mai puțin, precum tot atât de puțin să ne doară că viața ne este dată ca să murim. Dar să ne doară faptul că într-o astfel de viață trebuie să ȘTIM, în fiecare clipă, că vom muri. Când n-ai avea conștiința morții, viața, dacă n-ar fi un deliciu, în nici un caz n-ar fi o povară. Și orice viață infectată de teama de moarte este o povară. Îți dai atunci seama și te îngrozești că într-o existență, atât de redusă în timp și atât de limită în spațiu, pot să încapă temeri atât de adânci și atât de periculoase. De ce omului i s-a dat viața ca să se teamă de moarte și de ce viața este atât de impură în om? De ce trăim ca să știm că murim? Văd în om un TREMUR AL INDIVIDUAȚIEI: nesiguranța și teama vieții rămasă singură prin individualizare, o nesiguranță și o teamă a vieții care s-a însingurat de atâtea ori realizându-se în indivizi. ”

Emil Cioran

„Filosofia lui Cioran ne aduce adevărul omului bolnav de nervi, chinuit de prezența imediată și dureroasă a cărnii, exasperat de insomnii și obsedat de masca nebuniei și spectrul morții. De aceea întreaga problematică a lui Cioran își găsește rădăcinile în biologie, din cuprinsul căreia nu poate scăpa, dar în cuprinsul maladiv al căreia nu se poate nici împăca, încât disperarea are aici înțeles de aforie. Toate celelalte: iraționalismul, anarhismul axiologic, nihilismul, fatalismul, pesimismul, chiar și atacurile împotriva echilibrului și sănătății – purced de ani. Cioran neagă totul nu pentru că ar fi străin de experiență, dar pentru că știe că în chinurile agoniei (și pentru

omul bolnav viața întreagă este o agonie) sau în teama simplă de moarte nu-i poate fi nimic și nimeni de nici un folos.

De aici și simțământul tragic al singurătății. Omul trăiește împreună cu alții, dar se îmbolnăvește, înnebunește și moare singur, chiar dacă mii de oameni ar pătimi același lucru deodată cu el. Pe culmile disperării omul se agită, urlă, se revoltă, tăgăduiește totul, dar agitația îi biciuiește mai aspru durerea, urlatul și umple urechile de spaimă, revoltă ineficace îi trăneste în față neputința, iar tăgada îi subliniază și mai nemilos singurătatea și îi mărește până la paroxism disperarea. Cercul pare cu desăvârșire închis, disperarea se alimentează din propria ființă, fără nici o îngăduire, fără nici o încetare.”

Herseni, Traian. *Doi esești și Eugen Ionescu.* În: *Azi*, III, nr. 4, oct. 1934, p. 12

Paradoxul existenței umane

„Nenorocirea omului este că nu se poate defini în raport cu ceva, că el n-are în existență un punct stabilit și un centru de determinare. Oscilația lui între viață și spirit îl face să le piardă și pe acestea și să devină astfel un nimic care dorește existența. Animalul acesta indirect dorește spiritul și regretă viața.

Omul nu-și poate găsi nici un echilibru în lume, fiindcă echilibrul nu se câștigă negând viața, deja trăind.

Acest nimic ce dorește existența este rezultatul unei negații a vieții. De aceea, omul are privilegiul de a putea muri oricând, de a renunța la iluzia de viață din el. Nu este revelatoare pentru existența omului

pornirea spre decadență? Cea mai mare parte din oameni decad; numai puțini se înalță. Și nimic nu este mai întristător decât să vezi cum decad oamenii. Căci nu te întristează numai faptul că în destinul lor poți vedea viitorul tău, ci te întristează îndeosebi prezența continuă a unui putregai în esența omului. Întreg procesul lui de decadență nu este decât o succesivă detașare de existență; dar nu o detașare prin transcendență, prin sublim sau prin renunțare, ci printr-o fatalitate asemănătoare cu aceea care aruncă la pământ un fruct putred dintr-un pom. Orice decadență este o deficiență în existență și o pierdere de existență, încât singurătatea omului este în același timp o singurătate a nimicului și o singurătate a firii.”

Emil Cioran

„Cred că există o anumită morală și printre lucrurile spiritului. Socotesc astfel că nimeni nu are dreptul să vorbească despre aventură atunci când a trăit toată viața numai în aventură; dar, la fel, nici un înțelept nu poate da poezii afară din Cetate, dacă nu s-a întâlnit niciodată cu poezia însăși. Iată de ce ni se pare că Emil Cioran are dreptul să vorbească despre disperare, căci a întâlnit lumile împăcate ale gândului. Are dreptul să vorbească despre barbarie, pentru că s-a supus disciplinelor și muncii. Are însă mai ales dreptul să vorbească împotriva cărților și a cuminenției lor, pentru că și-a dat câțiva ani de tinerețe spre a trăi numai printre cărți și numai printre lucruri cumiști.(...)

Nu înțeleg bine de ce urăște el tot, tot ce e formă, tot ce e alcătuire, tot ce este.

Nu-mi dau seama cum poate fi într-un spirit atâta gust pentru neliniște, atâta gust pentru dezordine, încât să nu-l mai mulțumească îngrozitoarea neliniște și patetica dezordine pe

care le întâlnește în câmpul culturii și valorilor ei. Mi-a plăcut să cred, și sunt încredințat, că nu trebuie să ieșim din cultură pentru a ne dezlănțui, ci că însăși cultura omenească este, într-un anumit sens, nebunie și dezlănțuire. Înțeleg absolut tot, înțeleg și urletul, mi-am spus odată.(...)

Am auzit de câteva ori pomenindu-se de farsă, cu privire la atitudinea din „Pe culmile disperării”, și am rămas uluit. Cum poate fi vorba de farsă în cazul unui om care se leapădă de ce are mai bun, pentru a se avânta într-o atitudine plină de riscuri? Și acesta e cazul lui Emil Cioran. Un om care și-a petrecut anii de facultate în bibliotecă și numai acolo; care, poate, n-a lucrat sistematic și cu fișe, dar a citit enorm și cu căldură; care deși putea scrie oricând o carte despre sau o carte cu citate și cu referințe pe planul tuturor – se leapădă de tot ce a agonisit și se descătușează. Iar ceilalți spun că minte. Minte pentru a reuși. Și mă gândesc la cei care mint cu adevărat. Cari vorbesc despre barbarie când au fost toată viața niște barbari, dar lasă să se creadă că au practicat și alte valori. Oameni ce n-au citit niciodată atent o carte și se ridică împotriva cărții ca și cum ar fi dezabuzăți. Cum se va fi simțind Emil Cioran printre ei? N-am să pot înțelege cum a fost trecut și Emil Cioran în rândul acestora. Ceea ce i se poate reproșa e tocmai prea marea sa sinceritate.

Ce simplu, ce comod ar fi fost pentru el să trăiască din probleme de împrumut!

Și pentru că n-o face, pentru că nu vrea să simuleze – ca atâția alții -, minte.

Bine, minte. Nu se poate aduce nimic împotriva unei astfel de afirmații, și încep să regret că am încercat-o. cinstea unui om nu se apără. Dar mi se părea clar, tulburător de clar că spiritul care a scris „Pe culmile disperării” este sincer chinuit. Și apoi mai era ceva: nu toate dezlănțuirile se aseamănă.

Mi se părea că dezlănțuirea din cartea aceasta putea fi recunoscută de oricine ca aparținând unui spirit cult.

Că deci fiecare trebuie să vadă în cartea lui Emil Cioran aceea ce tocmai el a voit să ascundă: seriozitatea lui, cultura și pregătirea lui de specialitate, onorabilitatea lui incontestabilă. Și că puteau cel mult râde de el. Vezi, să-i fi spus, și în disperare a trebuit să vorbești frumos”.

Noica, Constantin. *Pentru Emil Cioran.* În: *Familia*, seria III, I, nr. 7, nov. 1934, p. 81-82

Resursele suferinței

„Numai suferința schimbă pe om. Toate celelalte experiențe și fenomene nu reușesc să modifice esențial temperamentul cuiva sau să-i adâncească anumite dispoziții până la a-l transforma integral. (...) Un om care are blestematul și inepuizabilul privilegiu de a putea suferi absolut încontinuu se poate dispensa pentru tot restul vieții lui de cărți, de oameni, de idei și de orice gen de informație deoarece faptul pur de a suferi este suficient pentru a dispune la meditație continuă, are în sine destule rezerve pentru a face inutilă orice contribuție din afară.

Oamenii n-au înțeles că împotriva mediocrității nu se poate lupta decât cu suferința. Nu schimbi mare lucru prin cultură sau prin spirit, dar modifici inimaginabil de mult prin durere.

Singura armă împotriva mediocrității este suferința. Prin ea schimbă temperamente, concepții,

atitudini și viziuni, schimbi direcții de existență, deoarece orice suferință mare și durabilă afectează fondul intim al ființei. Modificând fondul intim al ființei, ea modifică implicit și raportul acesteia cu lumea. Este o schimbare de perspectivă, de înțelegere și de simțire.”

Emil Cioran

„D-l Cioran este un delirant care vrea să delireze. D-sa este un tipic care nu consimte să renunțe la febră. Se complăce în ea, își dă toată silința să o mențină. Iată de ce citindu-i nu numai cartea de față, ci în genere întreaga sa literatură (primul volum, „Pe culmile disperării”, precum și aproape toate eseurile sale din felurite publicații) te întrebi dacă d-l Emil Cioran este cu adevărat un disperat, sau dacă o face numai pe disperatul. (...) Am sincera dorință de a pricepe drama acestui om (dacă dramă este!) – și tocmai de aceea nu pot simplifica prea lesne lucrurile socotindu-l e d-l Cioran în plină impostură psihologică și metafizică. E adevărat că scrisul lui ne îndeamnă mai mult către această presupunere. E un scris umflat, gangoric, declamator, cu false violențe, cu false lamentări, un scris exterior, plin de procedee retorice, plin de vocative, imprecășii și apeluri, copleșit de adjective, interjecții și epitete. Este un stil eminent catastrofic (ale cărui influențe literare sunt de altminteri ușor de identificat), un stil care strigă, care țipă, care urlă – și nu știi dacă urlă – și nu știi dacă urlă dintr-o manieră literară deliberată.

D-l Cioran își definește singur arta petică: „(...) a gândi în febră, a face gândurile arzătoare, a scoate abur din idei.” (...) D-l Cioran dezarmează tocmai prin imprudența sa. În anumit sens, este eroic curajul său de a scrie astfel, înfruntând (și poate acceptând) ridicolul sub toate formele.

Ironia e o rezistență absolută insuficientă în fața delirului. Să nu fim ironici cu d-l Cioran. Ar fi și prea ușor, și prea puțin.

D-sa scrie cu „flăcări și fulgere”, scrie „exaltat, vrăjit și înnebunit”, scrie într-o „ebreitate de sonorități”, scrie cu „foc, elanuri barbare și explozii”, scrie într-o „beatitudine de o bestială intensitate și de o demonică unicitate”, scrie „într-un elan pervers și într-un tremur total”.

Sebastian, Mihail. *Emil Cioran, Cartea amăgirilor.* [Editura „Cugetarea”]. În: „*Rampa*”, XIX, nr. 5522, 13 iun. 1936, p. 1

Tristețea de a fi

„Lupta împotriva propriilor întristări este atât de grea, fiindcă există un fond de tristețe în noi, independent de determinările exterioare ale tristeților.

*Pe acestea le poți învinge, dar este imposibil să învinge un fond ascuns și intim, sursa originară a nesfârșitelor întristări. În acest fond de tristețe, nu pot vedea altceva decât **tristețea de a fi**, care este adevărata tristețe metafizică.*

*În intimitatea ființei noastre există neliniștea propriei distanțe de lume, mult mai profundă este însă tristețea de a fi, deoarece ea izvorăște din **existența** noastră ca atare, din natura intrinsecă a ființei, pe când neliniștea distanței de lume, numai dintr-un **raport**, dintr-o relație. A lupta împotriva acestei tristeți metafizice înseamnă a lupta împotriva ta însuși. Și într-adevăr, sunt oameni care nu pot trăi mai departe decât negându-se continuu. Toate trăirile totale, toate acele trăiri care ne angajează mai mult,*

*ne depășesc. Și ne depășesc prin sentimentul de iresponsabilitate ce-l avem de câte ori trăim astfel de experiențe. De ce-i putem cunoaște pe oameni numai în marile evenimente din viață? Fiindcă aici **hotărârea** și calculul rațional n-au nici o valoare, tot ceea ce derivă din valori și criterii exterioare dispare, pentru a lăsa locul unor determinante mai adânci.*

Este curios cum oamenii exagerează valoarea hotărârii, a atitudinii în marile evenimente, când în ele suntem mai iresponsabili, mai aproape de fondul nostru irațional. Nu avem în trăirile totale sentimentul unei invadări irezistibile, al unui proces ascuns ce se desfășoară în noi, dominându-ne? De unde iluzia autodeterminării?”

Emil Cioran

„Aș vrea să mă rostogolesc pe câmpiile roșii ale vieții debordând de florile luminoase ale frământărilor organice. Să mă prăvălesc peste sisteme, rațiuni, motive și categorii, cu simțământul îmbătător că, clocotirea mea cuprinde totul și că agonia lumii erupe irezistibil în cărnurile mele aprinse. O ceață cenușie vrea să transcendă pulsațiile eternității din mine și din cosmos, individuală, rece, mecanică.

Dar eu nu las cugetarea să se apropie, negativ, de maladia mea. Vreau să trăiesc, fiind bolnav, sau să mor din senin în clipe de sănătate nebănuită, departe de toți și totuși în **mijlocul** lor. Din neant se ridică flacăra ondulatorie a bucuriei nestăpânite.

Problematica oamenilor serioși – substanțial diferiți – o vor întunecată de exteriorizări obiective. Dar viața nu este esențială și patetică decât în tragedia inaccesibilului uman. Viscerele, nu chelia. Ei vor gălăgia faptelor lor periferice și uită

că haosul râde satanic din mocirla lumânărilor stinse ale nonexistenței totale.

Elanul țâșnit din rădăcinile adâncului vegetal – organic atinge înălțimile aerului creator și începe să plângă deznădejdea humei eroice. Lacrimile lui sunt elementul în care se topește singurătatea izolării prezente. Sau râsul barbar, sângeros, al bestialității Erosului monstruos. (...) Fiecare pas înseamnă viziunea viitorului simfonic unde nu mai sunt criterii, entuziasmul absurd se cocoată pe planul înalt al tragicului irațional.

De pe ultima treaptă se vede universul grațios, în vârtejul melodiei fără morală.

În față, pomul întunecat al nebuniei.

Amețală. Urlă vântul produs de curenții de aer din infinitul orb. Răcnete și zăpăceală, țipete și patos. Iubire demonică și nonechivalență intuitivă. Te prăbușește iluminat și autentic. Te individualizezi substanțial în cădere abruptă.

Autodistrugere continuă **înlăuntrul** lipsit de **forme**. Este ceea ce vreau, care nu sunt înțelept și iubesc suferința sclipitoare din durere activă. Dar oamenii nu mă înțeleg. Ei îmi citesc cuvintele, ce nu înseamnă, nimic față de nopțile lungi de completă ardoare când mă cufund întreg în clocotul simțurilor. Ceea ce am scris în ceasurile când negațiunea puneă, indiferentă și ostilă, stavilă vitalității mele, totuși! mărginită, lor le-a plăcut și în loc să soarbă lichidul organic minunat și plin de înțeles, sau celelalte produse ce ies din **trupul** meu la ceasuri diferite, s-au mulțumit cu proza mea.”

Steinhardt, N. *În genul lui... Emil Cioran. Paroxismul eroticului diabolic.* În: vol. „În genul lui... tinerilor”, București, „Cultura poporului”, [1934], p. 17

Nimicul devine ființă

„Când trăiești extrem de intens, conținuturile ființei debordează limitele unei existențe individuale; ai atunci impresia că în tine palpită forțe necunoscute, adânci și îndepărtate, că se consumă un destin de care ești iresponsabil. Valoarea nulă a hotărârii raționale răsare atunci într-o evidență dureroasă. Ca indivizi, avem fatal – conștiința limitării noastre, a mărginirii individualității; din acest motiv ne doare și ne surprinde când tensiunea intimă explodează în conținuturi atât de vii, atât de profunde și de debordante, dându-ne impresia infinitului lăuntric în conștiința mărginirii fatale a oricărei individuații.

Dintre oameni, sunt impresionanți numai aceia a căror existență este o serie de răspântii, numai oamenii care au destin a căror viață se dilată atât de mult, încât n-o mai pot domina în nici un fel. Totul este să ai destin, să fii „un caz”. Prezența ta să fie o muștrare, o teamă, o neliniște, un extaz sau o bucurie. Nimeni să nu știe cât vei trăi, ce vei face, cum vei gândi, ci doar o teamă și o bucurie, pentru prăbușirile și înălțările tale, să faci din existența ta o surpriză continuă, o neliniște ciudată. Să fii pentru altul prilej de alarmă, de presentimente, de meditație, de ură și de entuziasm, nimeni să nu fie sigur de drumul pe care mergi, precum nimeni să nu fie sigur de drumul pe care vei apuca. Existența ta să fie o problemă irezolvabilă, pe care nici moartea să n-o poată rezolva vreodată, ci absența ta fizică să mărească chinurile neînțeleșului. Toți oamenii care n-au un destin și care nu pot deveni „cazuri” calcă sigur în

*existență, sunt siguri că ei trebuie să ajungă undeva; căci finalul este implicat în premisele ființei lor. Acel om, însă, care e un „caz” este pentru el însuși o neliniște absolută și un prilej de neliniște pentru alții; în el, tremurul individuației este o halucinație, un extaz, o reverie sau o explozie, o creație infinită, un nimic ce devine ființă. Și atunci i se pune aceleia **ultima** întrebare: dacă lumea a fost creată sau dacă n-a fost încă.”*

Emil Cioran

„Mi-e foarte simpatic, deși nu pot să-l admit în cea mai mare parte. Și cu atât mai puțin în cartea de față. Dar e un tânăr care suferă mult în spirit. Și suferința în spirit e un semn de noblete. Afișând o „disperare” precoce și având curajul ei, Emil Cioran mi se pare tipul reprezentativ al tineretului de azi. Tineretul de azi, care își zice singur eroic de groaza sinuciderii, are o existență dramatică. Realitatea românească îi refuză un rost și un loc sub soare și-l îmbrânțește spre neant, dar instinctul vieții din el îl forțează să-și nascocască un crez, un refugiu spiritual, ceva de care să se agațe măcar ca de o ramură de vis deasupra genunii. E nespus de dureros să vezi pe acești tineri, care n-au săvârșit încă nici o ispravă, intitulându-se eroi și proclamând zeu pe câte un semen de-al lor din secesia inexorabilă de a crede în ceva.

Psihologia lor e o disperare răsucită și transfigurată în crez. E durere transpusă în elan și țiipăt transpus în chiot înșelat de biruință. În scris, nimeni nu trăiește mai franc și mai curajos această psihologie contorsionată ca Emil Cioran, înzestrat cu o profundă sensibilitate filosofică. El are curajul patetic al disperării și setea unui suprem refugiu. Prin sinceritatea lui te uiți în fundul sufletului generației de azi. Îl iubesc fiindcă

iubesc această generație, iar pe ea o iubesc fiindcă cred în viitorul neamului meu.

Cartea de față e un suflet crispat de durere și căutare nebună a unui destin.

Pentru un tânăr refuzat de cadrul social actual, cea dintâi reacțiune e negația.

Negația totală. Iar Emil Cioran nu neagă numai cadrul social actual, ci România și românismul întreg, de la Traian până la protopopul ortodox al Sibiului, tatăl tânărului nostru autor. Această negație capătă proporții colosale prin comparația marelui zero istoric care e România cu țările occidentale, strălucitoare de cultură și de civilizație. Emil Cioran a trăit câțiva ani la Berlin și acolo, la poalele grandioaselor piscuri ale spiritului german, în exaltarea lui Horst-Wessellied, s-a simțit valah fără istorie, pitic și strivit.

Și scrie cartea lui [că] orgoliul unui om născut într-o cultură mică este totdeauna rănit. „Nu este deloc comod să te fi născut într-o țară de a doua mână. Luciditatea devine tragedie. Și dacă nu te sugrumă o furie mesianică, sufletul se îneacă într-o mare de nemângâiere”. Îl cred. Am trăit și eu acest sentiment strivitor și orice tânăr care a trecut granița. Eu însă, eram regățean, adică dintr-o țară cu oarecare istorie, mi-am căutat în trecutul ei punctul de reazim pentru credința în ceasul ce vine al neamului meu. Emil Cioran, care e ardelean, adică dintr-o provincie ce n-a avut parte de istorie proprie, vede prin această optică specială românismul întreg. Am avut impresia că, pe lângă această optică specială, ce se poate identifica la mulți ardeleni, bătrâni și tineri, și pe lângă psihologia negativistă de care vorbeam, se adaugă la Cioran și o impresionantă ignoranță a istoriei Vechiului Regat și a sensului ei.

Astfel n-ar uicide așa de ușor de pe fața pământului tot ceea ce noi numim românism, cu toate componentele lui. Toată

cartea lui e un masacru sângeros, fără milă, al României de până azi, fără măcar umbra de remuşcare a matricidului şi a sacrilegiului.

Şi totuşi, dacă l-aţi cunoaşte ce băiat bun şi blând şi fin e Cioran în convorbire, l-aţi ierta pe monstruosul călău din carte, cum îl iert eu. Fiindcă tânărul acesta blond şi cult, în veşnică şi chinuitoare frământare sufletească n-are nimic neronian în el. el nu dă foc Romei pentru plăcerea sadică, de-a vedea arzând. El îi dă foc să ardă toată ca s-o poată construi din nou. El vrea o ispravă mare ca un catehism în care să aibă un rost personal, iar neamul acesta să iasă din blestemul de-a fi el însuşi așa cum e. Cioran vrea un neam românesc care să înceapă după sinuciderea sau după uciderea actualului neam românesc. Ar fi absurd să-l întrebăm de ce.

Așa vrea el. nu admite o Românie care să joace în istorie un rol secundar, ca Spania, Olanda, Norvegia sau Italia bunăoară.

Ori un rol ca India, ca Egiptul, ca Elada, ca Roma antică sau ca Germania şi Franţa modernă, ori nimic. Dacă nu suntem siguri că Bucureştii vor fi în curând buricul planetei, să-i dăm mai bine foc de pe-acum!

În definitiv, n-ai de ce să te superi pe un tânăr inteligent care îşi neagă patria în mizeria relativismul istoric pentru a o afirma în absolut.

Ai putea să-l întrebi: „Bine Ciorane, dar dacă neamul acesta s-a dovedit într-o mie de ani incapabil, dar absolut incapabil, precum zici, să se afirme prin ceva în istorie, de unde să luăm cu amanet puterile extraordinare pentru a-l face Egipt sau Romă imperială?” Cu un tânăr de azi trebuie însă să fii foarte prudent.

El nu discută. El neagă sau afirmă. Iar dacă îl contrazici, e – Doamne fereşte! – gata să te împuşte! „Pentru ca un popor

să-și deschidă drum în lume – ne lămurește Emil Cioran – toate mijloacele sunt justificate.

Teroare, crimă, bestialitate, perfidie, sunt meschine și imorale numai în decadență, când se apără prin ele un vid de conținuturi; dacă ajută însă ascensiunea unui popor, ele sunt virtuți. Toate triumfurile sunt morale.” Să înghițim și să tăcem.

Crainic, Nichifor. *Schimbarea la față a României.* În: *Gândirea*, XVI, nr. 2, febr. 1937, pp. 93-95 (rubrica: Cronica mărunță)

Să poți fi total, fără să ai memorie

„Toate afecțiunile durabile, toate regretele și toate aspirațiile ce se dilată pe o sferă mai mare de timp ne împiedică să trăim, ne încurcă și ne îngreunează existența. De ce să ne mai aducem aminte de ceva și de ce să mai dorim ceva, de ce încercăm să umplem trecutul cu o nesfârșită serie de conținuturi și să anticipăm viitorul printr-o tot atât de nesfârșită serie de conținuturi? De ce să mai avem sentimente, care să evolueze în timp și să ne legăm, prin ele, de obiecte? De ce să ne mai atașăm de lume în timp? Oare n-am putea trece peste aceste piedici în calea vieții printr-o trăire pură, care ar scoate actele vieții dintr-o integrare și o semnificație generală?

Trăirea sub dimensiunea amplă a timpului face din orice act al vieții un element în succesiune, o verigă dintr-un lanț, un aspect fragmentar și simbolic, în ea, toate actele vieții devin materiale de memorie,

creându-se astfel o permanență inutilă a eului. Căci este inutil să simți și să ai conștiința permanenței și continuității eului, cu evoluții de sentimente, cu progrese de aspirații și cu adâncimi de regrete.

Totul este să poți fi total, fără să ai memorie. Și aceasta nu e posibil decât prin realizarea integrală a fiecărui act de viață fără conștiința distanței, fără perspectiva relativității lui în cadrul celorlalte acte. Viețuirea absolută în clipă, ca supremă actualitate a vieții individuale, ne poate duce la anularea memoriei și la eliminarea deznădejzii de a trăi în timp.

Să nu trăim momentele vieții ca probleme, ci ca realizări absolute, să trăim în fiecare clipă ca și cum am trăi ceva definitiv, fără început și fără sfârșit. Niciodată să nu credem că începem ceva și sfârșim ceva, ci viața noastră să fie ca o beție de fiecare clipă, în care, fiind totali și prezenți, să nu avem ce uita și să nu avem ce dori. Numai realizarea absolută în clipă ne poate scăpa de tortura de a avea UN TIMP AL NOSTRU, cu cadavrele trecutului și cu singurele cadavre ale viitorului. Fiind în fiecare moment total, n-ai ce arunca, deoarece nimic nu te apasă din afară, de la distanță, ci rămâi ca o existență, ca o totalitate de existență, pentru care nici viața, nici moartea nu mai pot avea o semnificație.

Atunci te miri când ți se spune că trăiești, precum te miri când ți se spune că mori.

Emil Cioran

„Îl cunosc bine pe Emil Cioran, aici, în aceste pasagii infernale, a fost mai responsabil ca niciodată. Cioran, care nu cunoaște ironia, folosește în schimb, până la sațietate, invectiva și paradoxul sarcastic. „Lacrimi și sfinți” e o continuă, și

penibilă, „macerație”. Totul se dizolvă, se descompune, se macerează în această carte. Ceea ce, într-o terminologie uzată, se numește „exagerare” – capătă, la Emil Cioran, valențele ascetice ale voluptății și ironici baudelairiene. Este exasperant, firește, este deprimant și revoltător, ca orice act de maximă deznădejde, când simți că nu mai rezistă nimic, că existența, ca și visul, este o absurdă vacuitate universală. Dar dacă spectacolul acesta „deprimant” și „revoltător” ar avea, chiar în intenția autorului, o intenție pedagogică și o valoare ascetică? În fața oricărei forme de descompunere, omul rezistă.

Un fenomenolog, Aurel Kolmai, vorbea nu demult de dezgust ca instrument de apărare a ființei. Tot ceea ce se descompune (murdăria, putrefacția) ca și tot ceea ce se naște și crește cu o vitalitate monstruoasă (colonii de larve, viermi, puii de șoareci, etc.) – dezgustă prin viermuiala lor; și ființa umană se teme de resorbirea ei într-o categorie multiplă, anihilarea ei într-o masă vie. Și cu toate acestea (Kolmai n-o știe) toate formele de asceză folosesc ca un instrument de contemplație **dezgustul**.

(...) Neofitul trebuie să realizeze dezgustul până în măduva ființei sale; să simtă că totul se descompune în această lume de iluzii sau dureri, că totul **devine**; adică „viermuiește”.

Numai după ce a **realizat** această intuiție pesimistă a lumii – ascetul dobândește indiferența și placiditatea, care îl face să privească cu aceiași ochi „o bucată de pământ ca și o bucată de aur, o bucată de carne la măcelar ca și o pulpă vie de femeie”, cum spun tratatele indiene. „Revolta” pe care o provoacă anumite pagini din „Lacrimi și sfinți” nu are o funcțiune ascetică numai pentru autor (care se izolează, astfel, într-un chip absolut); ea poate avea aceeași funcțiune ascetică și pentru cetitor; care cunoaște astfel o „macerație” reală, deși divers orientată...

Eliade, Mircea. *Asceză.* În vol.: *Fragmentarium*, București, Editura Vremea, 1939, pp. 29-31

Cunoașterea este, de fapt, o pierdere

„Cu cât cunoști un om mai bine și mai mult, cu atât este mai aproape de o fatală despărțire de el. Cunoașterea detașează o ființă de alta și anulează grăuntele de mister ce se află în orice existență, cât de plată ar fi ea. Oamenii rezistă atât de puțin cunoașterii, încât după scurt timp prezența lor este o oboseală și o iertare. Orice cunoaștere aduce o oboseală, un dezgust de ființă, o detașare, deoarece orice cunoaștere este o pierdere, o pierdere în ființă, în existență. Actul de cunoaștere nu face decât să ne mărească distanța de lume și să ne facă mai amară condiția noastră. Ajungi nu mai poți suporta prietenii, să te irite femeile, să te dezguste toate ființele.

Este destul ca printr-o zguduire organică și sufletească să fie scos din ritmul normal al vieții, pentru ca acesta să nu-ți mai poată oferi nimic, în afară de siguranță îndelungatelor dureri, ce se nasc fără să fi ales, fără vina și fără răspunderea noastră. Și durerile sunt cu atât mai mari, cu cât nu le purtăm vina, nu suntem responsabili de ele, ci ne invadează irațional, indiferent de valoarea și de gândurile noastre. Să dezvolți atâta pasiune în toate, încât cel mai mărunț gest să fie o revelație integrală a ta. Să vorbești ca un condamnat la moarte; fiecare cuvânt să aibă marca definitivatului, a unei încordări ultime. Nu uita să-ți multiplici vibrațiile interioare până la limită, până la absurd. Ca un condamnat la moarte sufletul tău să se topească și să se avânte într-o neliniște

*extatică, într-un tremur de groază crescut până la voluptate. În fiecare clipă să fii la marginea ființei tale; iar pentru acele clipe în care n-ai putut ajunge la această margine, gândește-te la compensația momentelor pe care le-ai trăit **dincolo** de această margine, dincolo de barierele individualității, când, prins într-o exaltată furie internă, ai ajuns la așa înălțimi și la așa prăpăstii, încât, ființa ta n-a mai fost prezentă numai ca ființă, ci și ca tot ceea ce nu mai e ea. Viața nu e trăită cu intensitate decât atunci când simți că ființa ta individuală nu mai poate suporta o bogăție de trăiri atât de mare. A trăi la marginea ființei înseamnă a deplasa centrul tău în arbitrar și în infinit, într-un arbitrar total. De aici începe existența să devină o aventură riscantă, în care poți muri oricând, și de aici începe să te doară saltul în infinit. Nu există un salt în infinit fără spargerea barierelor individualității, când simți cum **ești** prea puțin față de ceea ce trăiești.*

Căci omului îi este dată să trăiască uneori mai mult decât poate suporta.

Și nu sunt unii oameni care trăiesc cu sentimentul că nu mai pot trăi?

Emil Cioran

„Ne despart de d-l E. Cioran varii diferențe de structură și de convingere. Mai întâi, D-sa e ceea ce se cheamă un om de dreapta.

Cu toate că în ultimele ipostaze ale vieții politice de pretutindeni glasurile s-au amestecat, un om de dreapta sa deosebește totdeauna de stânga, oricare ar fi celelalte deosebiri de detaliu, prin faptul că cel dintâi e sensibil numai la **ideea de ordine și de ierarhie**, pe când cel de al doilea mai ales la

ideea de justiție. Omul de dreapta, urmând ordinea e în genere un conservator, chiar când, ca d-l Cioran, dorește o revoluție eroică. Concepția naționalistă nu e numai decât apanagiul dreptei.

Ea devine instrumentul acesteia prin diversitatea pe care o produce în mod pedagogic, căutând să apere privilegii și situații câștigate prin necesitatea unității naționale care trebuie să intervină în orice cucerire.

Totalitarismul naționalist acceptă în Justiția și se clădește pe ea, fiindcă admite implicit drepturi câștigate și situații de **statu quo**.

Întreținând mereu o stare de panică națională, agitând spectre și pericole ce amenință integritatea națiunii, dreapta face apel la renunțarea îndreptării nedreptăților și cere mereu amânarea revendicărilor lor, în fața unui pericol presupus mai mare, și mai urgent, în fața unui inamic exagerat ca gravitate, dacă nu chiar pur și simplu fictiv.

Stânga, din contră, crede că nici un echilibru social nu se poate funda altfel decât pe dreptate. Dreapta va trebui astfel să facă mereu o politică de expedient, de fascinație, de hipnoză socială, prin fast și propagandă. Stânga va lucra, din contră, mai organică, mai lent, mai modest pentru permanentă.

Nedreptățile pe care le denunță stânga sunt de ordin material, în legătură cu prejudicierea cetățenilor. Evident, dreapta va trebui să nege cu dispreț aspectul trivial al repartiției economice și să ție un ton înalt idealist, mizând pe suflet și „spiritualitate” și eliminând „a priori” vulgaritățile stomacului. În ce ne privește, suntem sensibili până la indignare și revoltă la orice nedreptate. Deci suntem oameni de stânga, adică la polul opus d-lui Cioran. În afară de aceste convingeri sociale, ne desparte de d-l Cioran o diferență de structură. D-sa e, ca să zicem așa, un temperament dionisiac. Ființa sa e cotropită mereu de furtună, de devastări, de

zbuciumuri. E frământat și chinuit adesea în chip penibil, fără speranță de înseninare și calm. Se poate ca d-l E. Cioran, în viața practică, să fie un om cumpănit și echilibrat. În scrisul său însă ceea ce iese pe primul plan e **temperamentul**, care este sau vrea să fie excesiv.

Și lucrarea de față constituie un mare un mare progres față de încercările anterioare.

„Schimbarea la față a României” nu mai prezintă acel zbucium tulbure, nelămurit dureros din „Pe culmile disperării”.

Această primă încercare era un fel de spovedanie endocrinologică. Ea ținea mai mult de fiziologie. De atunci echilibrul organic a adus o serie de „refulări”, de inhibiții ale impulsivității biologice, încât lucrarea de față a ajuns să aibă și o semnificație psihică.

Sunt din[tre] oamenii care cred că atât arta cât și valoarea intelectuală și estetică a unei opere consistă în comprimarea, în înăbușirea temperamentului, înăbușirea care singură poate da naștere la sublimări interesante. Temperamentul e material brut. El trebuie prelucrat. În nici un caz nu trebuie prezentat în forma sa nativă.

Iată, așadar, atâtea deosebiri care ar trebui să ne îndepărteze de d-l Cioran.

Trebuie totuși să recunoaștem talentul său plin de făgăduieli. Mai echilibrat, mai înseninat, mai ferit de influența umorilor organice, d-l Cioran ne va putea da reale contribuții de filozofie subiectivă și literară de genul *Kierkegaard*, *Amiel* sau *Nietzsche*. Intuițiile sale sunt adânci ori ingenioase. Expresia lor aproape totdeauna fericită. Cât despre „ideile” din „Schimbarea la față...”, ne rezervăm dreptul de a vorbi cu o altă ocazie.

Ralea, Mihai. *Emil Cioran, Schimbarea la față a României.* În: *Viața Românească*, XXIX, nr. 10, oct. 1937, pp. 130-131.

Certitudinile se găsesc numai în suferință

*„Toată viața să ne fie un avânt irațional care să ne poarte într-o febră insuportabilă, cu o halucinantă conștiință a misiunii noastre. Să nu ne clădim viața pe certitudini. Și să n-o clădim fiindcă nu le avem, iar noi nu suntem atât de lași ca să ne inventăm certitudini stabile și definitive. Căci unde am găsi în trecutul nostru certitudini, puncte sigure, echilibru sau reazem? N-a început eroismul nostru de când ne-am dat seama că viața nu poate duce decât la moarte, și totuși n-am renunțat să afirmăm viața? Nu ne trebuie certitudini, fiindcă știm cum ele nu pot fi găsite decât numai în suferință, tristețe și moarte, prea intense și prea durabile pentru a nu fi absolute. Toată lupta noastră nu poate fi decât o luptă în contra tentației unor astfel de certitudini și tot eroismul nostru, o explozie împotriva noastră, a celor în care suferința, tristețea și moartea s-au încuibat pentru ca absolutul lor să ne distrugă dreptul la nebunie. Nebunia noastră să consistă în a călca pe certitudinile ce se nasc în noi fără să le fi dorit. Nu cu frica de moarte vom putea trăi mai departe; dar avântul nostru este cu atât mai fecund, cu cât învinge mai mult această frică. Noi vrem să trăim, deși **știm** că nimic nu poate salva viața din ghearele morții. Și idealul nostru nu poate fi decât să trecem peste ceea ce **știm**, să înfrângem tentațiile cunoașterii și toate lucrurile **sigure** ce ne-au făcut să disperăm. Să deșteptăm, cu frenezie, ignoranța care*

ne ascunde adevărul că viața este o îndelungată boală.”

Emil Cioran

„După ani lungi de tăcere, aș fi preferat să scriu despre altceva decât despre ceea ce scriu acum. Sau, scriind eventual despre o carte, aceasta să fi fost dintre acelea care îți măresc sentimentul de mândrie că ești om.

Dar dezgustul și revolta pe care le-am simțit în ultimul timp citind o carte întunecată și lipsită de omenie, carte publicată de un român la o editură vestită în Franța și în lume, m-au îndemnat să-mi reiau vechea îndeletnicire vorbind cititorilor români despre această carte.

Este vorba de întristătoarea „*Ispita de a exista*” (La tentation d’exister) a d-lui E. M. Cioran. Scriu despre cartea aceasta nu spre a semnala importanța sau chiar și numai noutatea ideilor pe care le conține – „*Ispita de-a exista*” nu conține așa ceva – ci scriu fiindcă, analizându-i cuprinsul, voi reuși, cred, să scot în lumină câteva trăsături sufletești ale unui autor aproape neverosimil de încântat de inteligența sa, autor care a intercalat în umbra-i carte (la prima vedere, în mod cu totul gratuit) câteva pagini atât de lipsite de pudoare și de adevăr despre originea și caracterul poporului român, încât calomniile debitate în ele întrec în virulență tot ce până azi a fost pus în spinarea poporului nostru de către cei ce nu iubesc. Autorul „*Ispitei de a exista*” merge atât de departe încât neagă rostul de-a fi al țării noastre. (...) „Mărturisesc că am considerat odinioară ca o rușine faptul de-a aparține unei națiuni care e oarecare, unei colectivități de învinși, asupra originii cărora nu-mi este îngăduită nicio iluzie. Credeam, și poate nu mă înșelam, că noi ne tragem din drojdia barbarilor, din pleava marilor năvăliri, din acele hoarde care, neputincioase să-și continue mersul lor spre Apus, s-au tupilat

de-a lungul Carpaților și Dunării căutându-și culcuș ca să dormiteze; masă de dezertori la marginile Imperiului golătime spoită c-un nimic de latinitate. Așa trecut, așa prezent. Și așa viitor. Ce încercare pentru tânăra mea aroganță!” (E. Cioran – n.n.)

Uluit, la prima citire a acestei pagini nu-mi venea să cred ochilor și minții că a fost cu puțință ca un român să scrie în felul acesta despre poporul în mijlocul căruia s-a născut.

(...) autorul spune cititorului francez și celui de pretutindeni că a descoperit între timp virtuțile unei mari idei, unic articol de credință al poporului român. Această idee este aceea de destin, conceput ca forță exterioară și atotputernică. „(...) Pentru a concepe destinul ca exterior nouă, ca atotputernic și suveran, un foarte vast ciclu de eșecuri este necesar. Condiție pe care țara mea o îndeplinește din plin. Ar fi indecent ca ea să creadă în efort, în utilitatea actului. De aceea, ea nici nu crede în ele și, cuviincioasă, se resemnează în fața inevitabilului. Îi sunt recunoscător că mi-a transmis, odată cu codul disperării, această bună creștere, această lipsă de jenă în fața necesității, precum și numeroase poziții fără ieșire posibilă și arta de a mă supune lor. Gata să-mi susțină decepțiile și să descopere, indolenței mele, secretul cum pot fi ele păstrate, țara mea, în râvna ei de-a face din mine un om de nimic, îngrijorat de aparențe, mi-a indicat în plus, și mijloacele de-a mă degrada fără a mă compromite prea tare. Nu-i datorez numai cele mai frumoase și mai sigure eșecuri ale mele, ci și aptitudinea de a-mi sulemenii lașitatea și de a-mi tezauriza remușcările.” (E. Cioran – n.n.) Iată ce a învățat autorul rândurilor de mai sus de la țara și poporul român! (...) Cu toate acestea, autorul, neținând seamă de dezgustul cititorului, nu simte silă să mai înșire câteva „binefaceri” pe care le-ar datora, spune d-sa poporului nostru:

„Oricâtă bunăvoință aş fi cheltuit, aş fi putut eu oare, fără ea (România – n.n.) să-mi irotesc zilele într-un fel atât de exemplar?

Aici, ea m-a ajutat, m-a sprijinit, m-a încurajat. Uităm prea repede că nu e chiar atât de ușor să-ți prăpădești viața: trebuie pentru aceasta o lungă tradiție, un antrenament îndelungat, munca mai multor generații. Această muncă odată săvârșită, totul merge de minune. Certitudinea inutilității o primește atunci drept moștenire: e un bun pe care strămoșii tăi l-au agonisit pentru teme, în sudoarea frunții lor și cu prețul unor nemaipomenite umiliri.

Norocosule! profită de acest bun și te mândrește cu el. cât privește umilirile-ți proprii, îți va fi întotdeauna îngăduit să le înfrumusețezi sau să le escamotezi, îngăduit să-ți dai aere de avorton elegant, să fii, în chip onorabil, ultimul dintre oameni. Politețea, familiaritatea cu nenorocirea, privilegiu al celor care, născuți pierduți, au debutat cu sfârșitul lor.

Să te știi dintr-un neam care n-a fost niciodată, e o amărăciune în care intră oarecare dulceață, ba chiar oarecare voluptate.” (Emil Cioran – n.n.) (...) Iată-ne acum ajunși la locul unde suntem în măsură să răspundem, motivat și controlabil, la întrebarea: de ce a batjocorit E. M. Cioran țara și poporul român? Este evident că, adăugată la celelalte negații absolute, negarea rostului de a fi al poporului român nu venea să contribuie decât cu foarte puțin la potențarea fondului întunecat al cărții d-sale. Pe planul acesta, cartea ar fi făcut deci impresia „tare” și fără paginile unde se vorbește de noi.

Ponegrirea noastră a servit însă la altceva, a servit în cel mai mare grad, și grad mai dinainte calculat de cel ce a făcut-o.

Săvârșită de către un român, ponegrirea poporului român venea să dubleze „scandalul literar” cu unul moral. Și acest fapt, transformând, ieftin, „ispita de a exista” într-o carte foarte unică în felul ei, aducea nestăpânitei vanități a autorului ei cea

mai mare satisfacție din câte acestea e în stare să simtă: autorul devenea dintr-o dată ceea ce dorise atât de intens să devie, devenea „un caz”! Și nu „un caz” oarecare, ci un caz **unic**. „Cazul” a fost semnalat aici, în țara pe care d-l E. M. Cioran a calomniat-o fără nici o rușine, și într-o formă atât de perfidă.

Roșca, D.D. *Ispita de-a exista...a domnului Cioran.* În: *Contemporanul*, XII, nr. 18, 1 mai 1957, p. 2

Nu știu dacă sunt lumină sau devin lumină

„Aș vrea să fiu numai rază și zi, să mă înalț în ritmuri sonore spre culmi de splendoare, și adâncimile de întuneric să nu mă poarte pe aripile unei muzici sumbre. Nu știu dacă lumina se ridică în mine sau eu mă avânt în lumină; nu știu dacă sunt lumină sau devin lumină.

Dar tremură în mine mănunchiuri de raze, flori de lumină ca apariții îngerești, și plâng străluciri de lacrimi. Și nu cad aceste lacrimi din mine ca stele dintr-un cer părăsit, dintr-un cer ce își topește în flăcări propriile lui înălțimi? Cum crește lumină în nume și se adună în fascii cum devine lumina grea ca o substanță, grea de prea multă strălucire, și cum se răspândește în mine asemenea timpului, a timpului care curge în mine. (...) Pentru ce în clipele de mare detașare când ne-am îndepărtat înfinit de toate și când reflexiile noastre nu sunt decât ameteți deasupra prăpastiei, ne apar subit imagini de o plată actualitate sau ne răsare în memorie incidente neînsemnate din trecut, fragmente indiferent de viață, prea individuale pentru a le descoperi o semnificație? Să nu aibă nici

un rost prezențele acesteia, conturabile, imediate și directe, în neantul nostru subiectiv? Să nu încerce ființa noastră o salvare instinctivă prin aceste apariții spontane? Nu încearcă ea o compensație dilatării înspre nimic? Nu se apără ca printr-un apel la vulgar, la plat și la accesibil? Când ești înfinit departe de tot, numai individualul inexpressiv te mai poate readuce la viață ce rost are apariția unei văi, a unei persoane oarecare, a unei străzi sau a unui arbore, în clipele când renunțarea devine pentru noi mai mult decât o simplă problemă?

De ce, când ne cuprinde și ne invadează dezrădăcinarea metafizică, prezențe fizice și imediate ne readuc spre lumea în care am fost și ne reamintesc ce putem pierde?

De ce această revenire, în suprema detașare, dacă n-ar fi nevoia organică de a te lega de ceva în clipele detașării supreme?

Emil Cioran

Nu se verifică în lume nici o fatalitate și în consecință, nici un obstacol irațional pentru afirmarea omului și a națiilor.

Orice popor, mare sau mic, își croiește, voind, drumul său. Înfrângerea nebunilor aventuriști, nu înseamnă apusul poporului român, mai clocotitor de viață și creator ca oricând.

A intrat o pietricică în pantoful domnului Emil Cioran și filosoful ar voi ca toți să șchiopăteze. Renașterea a înflorit în Italia în cetăți minuscule suferind de lupte viscereale.

Țările-de-Jos au produs o pictură genială și nu erau decât niște biete țărături amenințate de valurile vinete ale mării. Goethe a dominat mărunțul Weimar ca o statuie colosală într-un Hîrlău oarecare. Și, la urma urmei, ce era Athena? Cu cât

Alexandru Machedon, nebunul, a contribuit mai mult la constituirea spiritului grec? L-a propagat doar, asta e adevărat.

Azi, când muzica lui George Enescu, născută în umilitate, înconjoară planeta cu efluviile sale, ni se vorbește de disperare și rușine.

În istoria unui popor sunt dificultăți: inicivități sociale, unele piedici obiective în actul de a construi, după înlăturarea lor.

A crea înseamnă a învinge ce poate fi învins pe această lume, singura pe care o cunoaștem. Melancolia e o boală a indivizilor și a claselor îmbătrânite, natura în totalul ei nu cunoaște decepția. N-am văzut oceane bolnave de neuroștenie. Să trecem la literatură.

Convertit la doctrina agoniei amabile, Emil Cioran aclamă orice renunțare la afirmarea voinței de a se manifesta ca geniu.

Îl încântă tavismul, practica în general a „înțelepciunii”, eliberarea fricii de neant printr-o existență vecină cu nulitatea.

Literatura, din acest punct de vedere, îi apare ca o pată veleitară pe haina unui om care părăsise la înălțimea insignifianței sale. Excitațiile vieții literare, invidiile, pretențiile de a spune „adevăruri” de mult banale îl dezgustă. Iartă pe cei care scriu pentru bani și exultă la tot ce ruinează literatura. Romanul, de pildă, se năruie, după el, fie prin împotmolirea în viețile diurne, fie prin hipertrofia analizei. Toată speranța îi e în romanul fără personaje, fără intrigă, fără intrigă, fără afabulație, abolind evenimentul și cramponându-se într-un eu indefinit. Acesta, crede el, și nu sunt de altă opinie, va duce la putrefacția literaturii. În chipul acesta, se bucură filosoful, ne apropiem de singura problemă care ne domină: moartea, care e absența, inexistența. Pentru aceste motive CLAUDE MAURIAC îl salută ca „aliterat”.

Sunt și eu de acord cu Emil Cioran că literatura e posibilă de literatura e posibilă de boli specifice: sărăcirea sângelui, verbalism, slăbirea percepției realului. Dar literatura, ca orice faptă îndeobște, e proprie omului.

A descuraja voința de a crea în numele unei pretinse înțelepciuni e de altfel și o himeră. Autorul trebuie să fie foarte mândru de cartea sa cu profesii de umilitate. Frica maladivă de **neant**, care e un cuvânt pur, se vindecă prin exercițiul vieții. Nu există definiție filosofică pentru **nimic** în univers, forța vitală ce zace într-un fir de nisip este imensă și probabil în cărnurile domnului Emil Cioran rezidă o energie capabilă de a arunca o rachetă în Sirius.

Singurul lucru de învățat de la înțelepți e de a lua parte la voința de a crea a omenirii și a poporului tău cu modestie și fără ambiție neapărată de a iscăli.

Călinescu, George. *Un aliterat.* În: *Contemporanul*, XIII, nr. 39, 3 oct. 1958, p. 1, 2

Iubirea, sursă de existență

„Suntem prin iubire. Căutăm iubirea, pentru a scăpa de prăbușirea în nimic prin luciditățile cunoașterii noastre. Dorim iubirea, pentru a nu fi contrafăcuți și falsificați de adevăr și de cunoaștere. Căci existăm numai prin iluziile, deznădejdele și greșelile noastre, deoarece numai ele exprimă individualismul. Generalul cunoașterii și abstracția adevărului (chiar dacă adevărul nu există, există totuși pornirea înspre adevăr) sunt atentate la iubire și la dorința noastră de iubire. Va putea Erosul să distrugă în cele din urmă, Logosul?

Convertirea iubirii în milă determină ultima fază a iubirii, agonia iubirii. Când începe să ne fie milă de o persoană pe care am iubit-o înseamnă că elanul nostru nu mai poate susține lupta împotriva evidenței.

Mila este o iubire în oboseală, o iubire în care obiectul ne este exterior. De aceea în milă ne dăm seama atât de bine de condiția altuia, avem o viziune atât de clară a locului în lume al altei persoane. În milă, noi nu anticipăm nimic, nu dăruim nimic generos, nu transfigurăm orice strălucire la care ar avea dreptul iluzia oricărei ființe.

După flăcările și văpăile iubirii, mila este ca o cenușă ce acoperă ultimele pâlپări de foc ale Erosului. Nu ne doare atunci iubirea altei ființe, nu suferă că suntem iubiți?

Și mila noastră nu exprimă regretul de a nu mai putea răspunde unei iubiri, care în noi s-a lichidat de mult? Cu cât mila crește, cu atât ireparabilul ce desparte două ființe se adâncește mai tare, și intensitatea ei, nu face decât să arate cât de mare este în noi regretul de a nu mai putea iubi.

Ultima fază a iubirii ne arată cât suntem de singuri chiar când iubim și cum totul depinde nu de obiectul din afară, ci de nivelul sentimentelor noastre. Lupta dintre iubire și cunoaștere se desfășoară pentru ultima oară în milă.

Și triumful cunoașterii nu ne arată decât în ce mare luptă ne-a angajat și câte posturi pierdute avem de recucerit.

Emil Cioran

Cioran este un explorator al tenebrelor, al canalelor omului, făcând parte, deși se exprimă prin alte mijloace, din familia unor spirite ca acelea ale lui Dostoievski sau Kafka (...) Meditația lui Cioran despre istorie trebuie înțeleasă ca o confesiune personală, care dezvăluie deziluziile și rănilile pe care i le-a provocat istoria.

Ea nu este o teorie a istorie. În aceasta constă și marea dificultate a descifrării textelor lui Cioran. Parcurse ca o construcție teoretică de idei, ele apar ca expresia unei viziuni apocaliptice despre istorie, a unui scepticism nihilist.

Citite în perspectiva unei experiențe sensibile a istoriei, a unui moralist urmărit de relevarea sensurilor destinelor umane, de spectacolul omului care se încrucișează cu istoria, semnificația cărților sale este cu totul alta. Ele degajă o polimodie, traversată de un acut sentiment al tragismului istoriei, în care alternează imprecategoriile la adresa acesteia cu ironizarea ei, incriminarea cu satirizarea.

Nu se poate contesta că istoria umană are o multitudine de fapte. Una dintre ele este cea prometeică, creatoare, prin care au fost și sunt produse valorile umane în diversitatea lor se manifestă miracolul omului în întreaga lui bogăție. Această față a istoriei a fost și este însoțită de alta, cea distructivă, dezumanizată, prin care momente ale civilizației întregi au fost spulberate, iar forțele sale oarbe împingeau oamenii în abisurile dezintegrării etice, în malaxorul aplatizării conștiințelor, al observării și automatizării acestora. Propria sa experiență îl face pe moralist sensibil cu precădere la această față a istoriei. El o anatemizează, împotriva ei pronunță un sever rechizitoriu: „Istoria universală: istoria Răului”; „Istoria este cronica în mers, batjocorirea Spiritului prin oameni și evenimente”.

Ciocnirea omului de brutalitatea paletelor istoriei este sursa tragismului uman: nevoia individului de **a face** și de **a fi**

istorie se izbește constant de neputința sa în fața istoriei dezlănțuite, agresive, de putința de a domestici și supune.

Meditația moraliştilor se caracterizează printre altele, prin relevarea limitelor condiției umane, prin aplecarea asupra izvoarelor tragismului omenesc. În raport cu reflecția pascaliană, cea a lui Cioran reliefează principala dimensiune a tragismului secolului nostru, aceea provenită din nevoia de destin istoric al omului, de creativitate care se izbește de forța distructivă, neînfrântă a istoriei. „Omul face istoria; la rândul-i istoria îl distruge. El este autor și obiect, agent și victimă. El a crezut până astăzi c-o stăpânește, el știe acum că ea îi scapă, că ea se dezvoltă în insolubil și intolerabil: o epopee dementă, al cărui rezultat nu implică ideea de finalitate”.

Istoria care strivește omul, este – după Cioran – una a puterii dezlănțuite, a puterii ca aspirație supremă. „Faptul” important este de a comanda, cvasitotalitatea oamenilor aspiră la aceasta. Dacă aveți în mâinile voastre un imperiu, un trib, o familie sau un servitor, vă dezvoltați talentul de tiran, glorios sau caricatural; o întreagă lume sau o singură persoană este la ordinele voastre... Dorința de putere permite istoriei să se reînnoiască și să rămână totuși în mod funciar aceeași” (Cioran, E. *Précis de descomposition*, pp. 152-153, n.n.) (...) Setea de putere îi apare lui Cioran drept sursa a ceea ce el numește decadența civilizației umane. „Setea de putere și de dominație are prea mare influență asupra sufletului său (al omului); când va fi stăpân pe totul, el nu va mai fi pe destinul său... El se va distruge ca creator...” (Cioran, E. *idem*) Ideea îmbracă uneori forma avertismentului profetic – deși gânditorul are oroare de orice predilecție privind viitorul – asupra primejdiilor ce pot amenința existența umană datorită alterării spiritului, îndeosebi a artelor, a secării izvoarelor creației elevate. Viziunea tragică despre istorie a lui Cioran se întemeiază, așa cum am mai subliniat, pe constatarea inadvertenței dintre etică și istorie,

adică pe vizibila desconsiderare a marilor valori etice de către fața dezumanizată a istoriei veacului prin care trecem, frecvent copleșitoare.

Istoria trebuie să devină terenul de afirmare a valorilor eticii, pentru ca omul să fie și să simtă în mod real subiectul.

Este latura implicită a creației lui Cioran, aceea care proclamă înaltele valori ale spiritului omenesc (...) Interpretarea gândirii aforistice a lui Cioran nu trebuie să omită faptul că una din formele ei preferate, paradoxul, prin ambiguitatea sa caracteristică, lasă sentimentul greșit că ea s-ar reduce la o consemnare neutrală, deși în realitate ea este și o pledoarie pentru curmarea unei stări de lucruri. Meditațiile cioraniene își derulează mișcarea ramificată și discontinuă a spiritului, își formulează stările având ca sistem de referință câteva din marile umane: creativitatea spiritului, puritatea etică, rațiunea sceptică și lucidă, aspirația Binelui și repudierea Răului. Recunoașterea creativității omului înseamnă în fond admiterea și a unei alte ipostaze a acestuia decât aceea a animalității, nimicniciei și efemerității sale. Ea reprezintă fața rezistentă a istoriei, forța ei de refacere, dezvoltare și înnoire. Scoțându-și pentru o clipă măștile, moralistul scrie semnificativ: „N-am aprofundat decât o singură idee, aceea că tot ce omul a realizat se întoarce în mod necesar împotriva lui... Ideea nu este nouă... dar n-aș schimba contra nici unui alt adevăr, a unei alte revelații”. (Cioran, E. *De l’inconvenient d’être né*. Paris, Galimard, 1973, p. 240). Afirmatie, în pofida unei tente absolutizante, este un alt avertisment împotriva condițiilor în care omenirea, nestăpânind dialectica istoriei, face ca aceasta să se întoarcă împotriva ei înșiși, producând o mare diversitate de consecințe dezumanizante și distructive. Ea vădește o dată mai mult atașamentul lui Cioran pentru apărarea creațiilor omului, a valorilor sale autentice.

Florian, Radu. *Un moralist al secolului al XX-lea.* În: *România literară*, XVI, nr. 50, 15 dec. 1983, pp. 8, 20.

Să învățăm a muri

„Cum moartea nu poate fi înlăturată revolta împotriva ei este zadarnică și sterilă.

Cu cât ne revoltăm mai mult împotriva morții, cu atât dovedim cât de puțin de adânc este în noi sentimentul morții.

Căci revolta exclude revelația ireparabilului și definitivului, a imanenței ineluctabile a morții; care ni se descoperă totdeauna în trăirea intensă a acestui fenomen.

Revolta împotriva morții este fructul unei inspirații de moment, numai teama de moarte este durabilă și adâncă.

Nu putem duce o luptă împotriva morții, putem numai să înăbușim temporar frica de moarte. Trebuie să învățăm a muri mai rar. De ce n-am folosi toate experiențele prin care uităm moartea sau în care ea ne apare eterică? De ce n-am folosi contopirea în lumină, experiența integrală a lumii, ca o îndepărtare de moarte? Lumina, prilej și cadru de extaz și de feerie, ne avântă departe de timp, de fatalitate și de materie”.

Emil Cioran

*Valoarea gestului pleacă dintr-o
mare renunțare*

- Tot mai mult mă conving că eroismul își are rădăcinile în disperare. Ne ratăm viața în disperare; dar prin ea, nu ne ratăm moartea. Sacrificiul, numai sacrificiul ne salvează moartea și numai el răscumpără o viață. Din moment ce viața nu e pură, ci infernală și chinuitoare, nu e sacrificiul o lichidare sublimă? Să poți muri pentru alții; pentru suferințele miilor de anonimi, pentru o idee fecundă sau o idee absurdă; să-ți consumi viața ta pentru ceea ce n-o privește, să te distrugi generos și inutil, nu e aceasta singura formă de renunțare de care putem fi capabili? Orice gest câștigă o valoare numai întrucât pleacă dintr-o mare renunțare. Numai moartea adâncește actele vieții. Și în sacrificiu, viața se realizează prin moarte adâncește actele vieții. Și în sacrificiu, viața se realizează prin moarte.

Dacă toți oamenii pentru care viața este un bun pierdut ar învăța să-și rateze mai puțin moartea, lumea ar deveni o simfonie de jertfe. Atunci, prin moarte, viața ar căpăta un caracter de gravitate solemnă și, de prea multă renunțare și sacrificiu, ar dori o puritate spre care aspiră atâtea elanuri disperate. Orice sacrificiu este un protest împotriva lipsei de puritate a vieții. De aceea, nu mai putem fi creatori decât prin sacrificiu.

De la renunțarea la eroism! Dar nu la pasivitatea indiferentă a înțelepților. Este imposibilă pentru noi renunțarea ca o detașare liniștită și progresivă de lucruri, după până la o totală indiferență. Nu încolțește ideea propriei noastre misiuni în momentele de mare renunțare, de mare detașare?

Nu putem vorbi de renunțare fără să ne chinuim, fără să ne frământăm și să fim triști. Renunțarea este pentru noi un fenomen infinit dramatic; turnăm în ea prea multă energie pentru a mai fi renunțare. Și ne interesează prea mult procesul psihologic al renunțării, pentru ca să nu devină o tragedie. Nu renunțăm; vrem să renunțăm. De aceea, nu putem fi decât eroi.

Când Buddha vorbește de renunțare, este ca și când noi am vorbi despre iubire. Să renunți cu naturalețea unei flori care se închide în înserări, iată secretul unei renunțări pe care n-o vom putea realiza niciodată, fiindcă punem prea multă pasiune în negații. Nu devin, în tensiunea noastră, toate negațiile pozitive? Distrugând tot, este ca și cum am crea tot. Plesnim de negații; dar în văpăi. Și negațiile le consumăm nu în îndoieli, ci cu certitudinea unei misiuni. Aruncăm totul, pentru a cuceri totul; ne sacrificăm, pentru a transfigura viața; renunțăm, pentru a ne afirma; în detașarea ultimă, elanul nostru îmbrățișează lumi. De aceea, eliberarea rămâne în conștiința noastră o simplă problemă. Căci eliberarea devine realitate numai pentru acei care merg pe o singură linie în absolut.

Desprinde-te de tot, spre a deveni centru metafizic, unicul tău câștig, singura ta soartă. În pierderi, să te bucore triumful tău și în înfrângeri, să descoperi raze pentru nimbul tău. Trăiește-te ca un mit; uită istoria; gândește-te că în tine nu se macină o existență, ci existența; că materia, timpul, destinul s-au concentrat într-o expresie; devino izvor de ființă, sursă de actualitate în existență. Trăindu-te ca mit, tot ceea ce este anonim în natură devine personal în tine și tot ceea ce e personal, anonim. Vei trăi atunci totul atât de intens, încât lucrurile vor deveni esențe și își vor pierde numele.

Emil Cioran

Venită după „*Pe culmile disperării*” (1934), „*Cartea amăgirilor*” (1936), „*Schimbarea la față a României*” (1936), „*Lacrimi și sfinți*” (1937), „*Amurgul gândurilor*” aduce un simțitor spor de lumină și maturitate în cariera filozofică a lui Emil Cioran. Subliniem acest lucru cu toată convingerea și după toată chibzuiala, pe care o impune orice manifestare spirituală a singularului Emil Cioran, în configurația filozofiei românești. Și o facem și din motive de pedagogie națională.

Emil Cioran, care debutase printr-o carte premieră de Fundațiile Regale, era încă de atunci un nume de vie și curentă circulație în publicistica noastră. Debutul lui, pe bună dreptate, a fost răsunător. Cărțile care i s-au adăugat cu o regularitate aproape anuală – ceea ce înseamnă că Emil Cioran lucrează serios și fără preget – n-au mai stârnit nici entuziasmele, nici protestările celei dintâi. Să mai spunem că cele din urmă două au fost trecute sub o tăcere compactă? Motivele lăaturalnice și meschine ale acestei conspirații nu ne interesează. Ne interesează, în schimb altceva, mult mai grav: indiferența masivă a publicisticii noastre față de asemenea manifestări. Nu importă dacă sunt admise sau respinse – aici intră în joc alte criterii -, ci obligația elementară de a se lua act de ele. Toată răspunderea acestei nejustificate lipse de apel cade în sarcina publicisticii noastre. Numim nejustificată această absență pentru că autorul și-a făcut din plin datoria. Nu-i frumos și îmbucurător că până la vârsta de 29 de ani Emil Cioran a dăruit publicului românesc cinci cărți de filozofie?

Și totuși, în loc să fie tot mai actuală și mai dezbătută, activitatea lui Emil Cioran este împresurată de o tăcere parcă anume orchestrată.

Merită autorul „Cărții amăgirilor” și al „Amurgului gândurilor” această conspirație mută? Convingerea noastră sinceră și adâncă este că nu! Dar la fel de nevrednice de atitudinile sale spirituale sunt și notițele cu iz de hârâială, strecurate pieziș prin gardul dărăpănat al anonimatului.

Activitatea bogată și continuă a acestui tânăr, chinuit de chemările paradisului și asaltat de cele mai acute întrebări ale spiritului se cere a fi judecată și apreciată la dreapta ei valoare.

A, da, știm că mulți vor mormăi: Cioran este influențat de Nietzsche, de Kierkegaard, de Klages, de Spengler etc., că disperarea și întreaga lui problemă nu sunt decât o mască,

anume confecționată ca să zăpăcească și să epateze. Toate aceste prejudecăți de cafea sunt simple vorbe.

Este adevărat că Emil Cioran, ca orice tânăr intelectual demn de acest nume, a cetit mult. El, mai ales, este posesorul unei bogate și bine asimilate culturi: cultură filozofică, literară, muzicală, științifică și politică. Cine a stat vreodată de vorbă pe îndelete cu dânsul observă imediat că această surpriză este din[tre] cele mai încântătoare. Că talentul și virtuțile lui l-a pus pe alt itinerar spiritual pe alții – și trebuie să recunoaștem că Cioran are drumul lui aparte – nu este nici titlu de glorie, dar nici motiv de acuzare. Dincolo de peregrinările tinereții și ale lecturilor, pe un plan de înalte tensiuni metafizice, se împlinește, în formă directă muzicală și poetică, vocația de autentic gânditor a lui Emil Cioran. Că el preferă stilul evocator – vânosul stil evocator al lui Emil Cioran – unui stil direct și arid sau că preferă pe Diogene față de Aristotel sau că opune rănilor lui Iov certitudinilor obiective ale lui Hegel, nu înseamnă deloc, după pripita judecată a robilor prejudecăților obiective, că el renunță la luciditatea spiritului critic. Dimpotrivă. După bărbăția cu care înfruntă problemele decisive ale destinului uman și despică drumurile unei gândiri vijelioase, ce purifică văzduhul ca o furtună, Emil Cioran dă dovadă de un neastâmpărat simțământ critic. Apoi, cine vrea să ia contact *sine ira et studio* de spiritul critic al acestui pelerin al tuturor neliniștilor să se oprească asupra subtililor sale fragmente despre singurătate, iubire, moarte, muzică, melancolie și durere, care, prin suavitatea expresiei, alcătuiesc tot atâtea poeme de esență pur lirică. În această privință, „Amurgul gândurilor” deține înțîietatea.

Ca toate cărțile lui Cioran, „Amurgul gândurilor” este scrisă sub formă de confesiune. Fragmentele confesiunilor sale metafizice – pe care le-am putea considera ca tot atâtea volume din *jurnal metafizic*, după admirabilul model dat genului de

Gabriel Marcel – se orânduiesc între pietatea rugăciunii și limbile de foc ale blestemului. Considerate din această perspectivă, confesiunile despre care vorbim ne spun ce pasionat cetitor al *Bibliei* este autorul lor.

Față de lucrările anterioare, „Amurgul gândurilor” aduce limpezimea de cuget și transparența de expresie, darurile proprii maturității. Aceste calități ne îndreptățesc să vedem în Emil Cioran, înainte de orice, un mare scriitor. Dar la el, spre deosebire de alții, expresia este consubstanțială gândirii. De aici și vraja suavă a fragmentelor sale: „Melancolia? A fi îngropat de viu în agonia unui trandafir.” Sau: „Nostalgia morții ridică întreg universul la rangul muzicii”.

Nu mai puțin înfiorător de evocare este și această elegie a muririi: „Când, atins de o noblețe tristă, dezlegat de oameni și de lume, târâi o murire înflorită, nimic nu te mai împiedică să crezi că te-ai născut prin generație spontană dintr-o toamnă veșnică. Prin mine rătăcește un septembrie visător și fără de-nceput”.

Dar autorul ne oferă și notații tăioase, în care expresia atinge clarități clasice: „Filozoful se gândește la „Divinitate”, credinciosul la *Dumnezeu*. Unul la esență, altul la persoană. Divinitatea este ipostaza abstractă și impersonală a lui Dumnezeu. Credința fiind un *imediat transcendent*, ea își extrage vitalitatea de ruina esențelor. Filozofia e doar o aluzie esențială, precum divinitatea e un aspect indirect al lui Dumnezeu”.

Firește, numărul unor astfel de citate ar putea fi nespus de mare. Toată tăria cărții se sprijină doar pe vraja lor stârnitoare. Noi nu vrem decât să-i deschidem apetitul cetitorului.

„Amurgul gândurilor” e [o] carte prea bogată în gânduri, rezonanțe și semnificații, ca să poată fi rezumată.

Popa, Grigore. *Amurgul gândurilor.* În: *Sfarmă piatră*. VI, nr. 22, 19 mai 1940, p. 2

Să ne punem viața la cele mai mari încercări

A privi moartea în sine, detașată de viață, este a-ți rata atât viața, cât și moartea. Sentimentul interior al morții numai atunci e fecund, când prin el putem da o adâncime actelor vieții. Aceasta își pierde puritatea și farmecul prin această relație; dar câștigă infinit în adâncime. Extazul pur al morții duce fatal la o paralizare a întregii ființe. Numai când din obsesia morții putem scoate scânteii, numai atunci putem transfigura și viața.

Trebuie să ne punem viața la cele mai mari încercări. Nimic din ceea ce e periculos și riscant să nu ne fie străin. Numai fecioarele refuză să se gândească la ultimele pierderi. Dar toată viața nu este o serie de virginități pierdute?

Și atunci, să ne mirăm de ce în unii oameni apare, ca o obsesie vitală, voluptatea pătimirii? Nu pleacă ea din tendința de a adânci viața prin tot ceea ce atacă și compromite această viață?

Nu răsare ea din pornirea de a arde viața în rădăcinile ei, pentru ca o întreagă existență s-o clădească pe flăcări? O evoluție în flăcări este această voluptate a pătimirii. Și este, în această voluptate, un amestec straniu de sublim și fantomal, de solemn și de ireal.

A scoate din viață mai mult decât poate de ea este imposibilul pe care-l realizează această pătimire, în care suferințele sunt însoțite de fioruri. Nu interesează absolut deloc

dacă suferința este cauzată de oameni, de boli sau de pierderi ireparabile, ci numai cât poți fecunda interior, pentru ca viața să capete alte străluciri și alte adâncimi. Dacă n-am reușit să ne înstelăm întunecimile, cum o să așteptăm aurora ființei noastre?

În această auroră putem numai să dovedim cât suntem de aproape de sacrificiu și cât suntem de tari în nefericirea noastră.

După ce ne-am amețit de toate întunecimile, după ce am vrut să epuizăm în simțire suferința și moartea, iar în gând am meditat deșertăciunile până a absurd, dacă am pus atâta intensitate și atât nelimitat pentru a nu deveni cenușă, ce altceva decât transfigurarea ne îmbrățișează într-o aureolă totală și definitivă?

Să înscriem în edificiul nostru interior cuvintele Sfintei Tereza: „A suferi sau a muri”, nu pentru a ne aminti de ceea ce vrem să facem, ci pentru a ști ceea ce suntem. Ori avem un destin, ori n-avem. Căci nu suntem oameni care să murim la o umbră de copac, într-o după-amiază de vară! Fioruri infinite să ne străbată ființa, și sufletul să ne fie ca un cuptor imens; arzătoare să ne fie avânturile și vibrante, extazurile; totul să fiarbă într-un clocot și ca un vulcan să explodăm și să ne revărsăm. Simbolul nostru să ne fie focul și, ca-n extazurile mistice, să suferim de prea mult inexprimabil. Jarul atâtor suferințe să degajeze o căldură învăluitoare și, turmentați de atâta viață, să temem mai puțin renunțarea. Oare n-a venit timpul când, într-o judecată definitivă, trebuie să-nțelegem că viața, numai în alte forme decât ale ei, mai poate să ne mai mângâie de tristețea de a fi? Oare nu este momentul când curajul de a trăi înseamnă altceva decât negația morții? Nu trebuie să îmbrățișăm moartea, pentru ca lupta împotriva întunecimilor ei să facă mai strălucitoare luminile vieții? Și nu trebuie să ne verificăm zilnic rezistențele vieții, prin lupta

încordată cu forțele morții? Nu trebuie să ne salvăm viața în fiecare moment? Căci numai după ce-am salvat-o, sacrificiul nostru poate să însemne întâia și ultima noastră libertate.”

Emil Cioran

„O carte apărută în ultimul timp și intitulată „Amurgul gândurilor” ne-a făcut în mod deosebit să ne dăm seama, prin conținută sa aforistic, că avem de-a face cu un gânditor de talie – Emil Cioran, autorul acestei cărți.

Nu este un caz izolat în viața culturală a poporului nostru, deoarece știm că un gen de aforisme avem și prin proverbele populare, și reflexiile n-au lipsit din operele cronicarilor, scriitorilor și filozofilor pe care i-am avut, dar este evident că avem de-a face cu un caz proeminent, ce depășește limitele atinse până acum. Dată fiind generalitatea acestei considerații, trebuie să precizăm rezerva, valabilă cel puțin până în prezent, că Emil Cioran depășește și are o superioritate numai în ceea ce privește calitatea sa de autor aforistic. Acest fapt îi presupune, în mod necondiționat, calitatea sa de gânditor, rămânând pentru noi de a-i arăta nuanța de romantism, cu care-i este îmbălsămată întreaga sa gândire.

În definirea lui Emil Cioran și în determinare caracterelor operei sale ne vom servi de propriile sale afirmații. Este posibil așa ceva, deoarece opera sa este o exteriorizare a propriei sale intimități, lucru de fapt obișnuit tuturor autorilor romantici.

Din prima sa lucrare: „Pe culmile disperării”, autorul se prezintă singur astfel: „Eu nu am idei, ci obsesiuni. Idei poate avea oricine”; sau, în ultima scriere: „Amurgul gândurilor”, ne spune: „Ideile sunt melodii moarte”... „Rostul gânditorului e să născocească idei poetice, să suplinească lumea prin imagini absolute, fugind de general și călcând pe legi. Din esența firii ni se revelă în rușinea de identitate și-n oroarea de principii.

Gândirea încolțește prin ruina rațiunii”. Vedem, din propriile sale cuvinte, nota sa esențială ca gânditor: *subiectivitatea*, tendința de a reda simțirile și trăirile vitale ale afectului. De aceea el disprețuiește ideile, fiind produse ale rațiunii, fiind de părerea că rațiunea trebuie ruinată ca să poată apărea gândirea, gânditorul la rândul său având doar misiunea de a născoci idei poetice.

Atitudinea sa permanentă și caracterul inițial în care înțelege să-și mențină întreaga sa productivitate se pot defini prin următorul fragment, ce-i aparține autorului: „A nu face deosebire între drama cărnii și a gândului... A fi introdus *sângele* în logică...” Mai ales ultimele cuvinte sunt revelatoare, un lucru de care trebuie să ținem seama, pentru a ne explica lipsa de logică obișnuită a reflexiilor autorului.

Ca modalitate de prezentare a subiectului anunțat, ținem să amintim că ne vom feri cât mai mult de aprecieri, ținând mai mult la faptul de a spune ce este și nu cum este. De aceea, în rândurile de mai sus, am spus doar că reflexiile lui Emil Cioran vor fi constatate ca lipsite de logica obișnuită, chiar cea universal admisă fiind, și n-am spus că sunt pur și simplu lipsite de orice logică; mai ales văzând că însuși autorul își atribuie o logică, aceea îmbibată cu sânge, adică cu propria-i subiectivitate.

Am văzut, din rândurile precedente, propriile intenții ale autorului, de a face din gândire un izvor de idei poetice, o destăinuire a obsesiunilor sale personale, urmând să vedem acum consecințele, intențiile realizate și caracterizarea operei sale prin ea însăși. Vom căuta de aici înainte să redăm notele mai esențiale ale gânditorului Emil Cioran, așa după cum reies din fragmente specifice ale operei sale.

În primul rând, romantismul scrierilor sale este de necontestat. Iată de pildă ce spune Emil Cioran în câteva

rânduri ale volumului său de debut, „Pe culmile disperării”: „Cât de departe sunt toate. Nu știu absolut deloc pentru ce trebuie să facem ceva în lumea aceasta, pentru ce trebuie să avem prieteni și aspirații, speranțe visuri. N-ar fi de o mie de ori mai preferabilă o retragere într-un colț îndepărtat de lume, unde nimic din ceea ce alcătuiește zgomotul și complicațiile acestei lumi să nu mai aibă nici un ecou?” Cine poate vorbi astfel, decât un suflet romantic, într-un moment trist al vieții sale? Este totuși parcă ceva normal, în momentele excepționale.”

Iasac, Victor. *Emil Cioran, Gânditor romantic.* În: *Curentul literar – magazin* -, II, nr. 79, 6 oct. 1940, p. 6

În puritatea elanurilor, să ne topim viața

- Pe propriile ruine am ajuns să știm cine suntem. Astfel, pentru ceea ce vom deveni avem să construim totul. Viitorul nu trebuie să ne fie o creație din nimic? Nu suntem siliți să începem de la capăt? Drumul nostru a fost ruina noastră; să fim mândri că n-am moștenit nimic. Și nu este misiunea noastră cu atât mai mare, cu cât ea înseamnă un început total, o misiune fără moștenire? Am risipit prea mult din noi, pentru a ne mai încuraja rezervele. Forța noastră să provină din sărăcia noastră. Nu ne-am dezmoștenit pe noi înșine, în curajul de a trăi dezastrul până la capăt? N-am avut îndrăzneala prăbușirilor și a ruinelor noastre? Ne-am lichidat viața pentru ca o dezmoștenire atât de mare să ne dea avântul propriilor cuceriri, să putem, după o atât de mare pierdere, să

ne creăm viața. Și toate deznădejile pe ruinele noastre n-au fost decât speranțe ale unei alte vieți, începută din nou și creată în farmecul altor străluciri.

Față de încordarea, de vibrația și de pornirea noastră de a cucerii lumi nesfârșite, tot ceea ce oamenii numesc voință, tendință, ambiție și aspirație să apară ca palide expresii ale vieții, ca forme aproximative și atenuate. În infinitul nostru de simțire, acestea nici trepte să nu fie. În salturi mortale să ne măsurăm viața. Și fiecare salt să fie nu numai un avânt, ci și o cucerire. Cu setea noastră după nimic, am învățat prea bine ce e nesfârșirea pentru ca să nu dorim o nesfârșire a ființei și am cucerit prea mult în întuneric pentru ca să nu ardem după lumină. Nu tremurăm cu toții în presimțirea acestei lumi și nu ne dogorește, ca un foc nesfârșit, nesfârșirea ființei? Cunoaștem prea bine otrăvurile nimicului și dezgustului de ființă; dar otrăvurile lui n-au putut să ne stâmpere setea de ființă, ci doar să ne trezească dorința de cucerire și de recucerire. Am pustiit prea mult firea în deșerturile fără margini și am rătăcit prea mult în deșerturile acestea și în deșerturile noastre, ca, secați într-o lume secată, să nu dorim a deveni izvoare într-un izvor al ființei.

Extazul să fie măsura vibrației noastre, și culmile lui să ne fie patria. Ondulații de culmi să ne alinte privirea și perspective de înălțimi să ne mângâie sufletul. O vibrație în infinit să ne fie toată ființa. Și ce este altceva extazul, dacă nu o vibrație în infinit? În purități de elanuri să ne topim viața, s-o ridicăm la ultimele vibrații, s-o înălțăm în muzici de sfere. Privirea să ne fie un flux de raze, și-n corpul nostru să răsună lumi de armonii; nesfârșite spirale sonore să-l inunde, învârtindu-se-n ascensiuni ciudate. Strigăte de deznădejde și scrâșniri de ură să dea doar adâncime acestor vibrații, și toate tânguiri, transfigurate să fie în elanul lor. Până ce devine

muzică să ne adâncim în durere, și boala în imnuri să-și cânte renunțarea.

Și această muzică să ne descopere ascunse presimțiri de seninătăți, și prin ea să-nvățăm adâncimea seninătăților. Uitat-am să privim depărtările lor și pierdu-am măsura mărimilor lor. Vibrație în infinit să ne fie extazul și adâncimea seninătăților să ne-o descopere muzica lui.

În setea de absolut, învățat-am ce este o altă viață și-n ce fel a trăi este a nu te opri niciodată. Numai în cucerire setea noastră de absolut se poate stâmpăra; retragerea și oboseala ne măresc doar setea. Să-nghițim absolut e singura activitate ce-n infinit ne mai poate încălzi, și-n avântul nostru, să uităm a mai face un popas. În sete nesfârșită, înflăcărați, să-nghițim totul.

Emil Cioran

„Pe Cioran îl remarcasem la sala mare a Bibliotecii Fundației [Regale] (astăzi biblioteca [Centrală] Universitară), unde îmi petreceam zilnic câteva ore frunzărind cărți, citind cu febrilitate ca să descopăr – chipurile – cheia vieții și să deslușesc rostul major al strădaniei, al chinului de a trăi, ca și al plictisului și scârbei ce mă năpădeau adeseori. Nu încercam să fac pe interesantul, nu căutam să epatez pe nimeni. Mă căzneau să găsesc o ieșire din impasul în care mă aflam, din prăpastia în care parcă mă înfundam în fiecă zi mai mult.

Fața lui Emil Cioran în sala de lectură mă impresiona prin dezgustul care se întipărise pe ea. Privea totul și se privea cu dispreț. Părea hotărât să nu iasă din singurătatea lui. Tot întâlnindu-l în același loc și cu aceeași expresie care-l detașa de restul frecventatorilor bibliotecii, a început să mă intereseze. Curiozitatea m-a împins într-o zi la indiscreție. Am vrut să știu cam ce citește acest om și mi-am aruncat ochii pe una din fișele de lector pe care obișnuia să le zvârle, mai mult decât să le așeze, pe pupitrul dirigintelui sălii (diriginți fiind în acea vreme profesorul de filozofie Mircea Florian și poeții Ion Al-George,

Mândru și câteodată Tzigara-Samurçaș). Cu greu am putut descifra scrisul acel încâlcit – scris parcă în derâdere, un scris, aș zice, de nihilist. Cere niște studii kantiene și un Barrès, Du sang, de la volupté et de la mort.

Nu-mi amintesc cum și când ne-am cunoscut, dar din primul ceas ne-am înțeles perfect în toate chestiunile abordate. După câțva timp am încercat să-l împrietenesc cu câțiva din amicii mei de atunci, cu Emil Botta, Eugen Ionescu, Constantin Noica, Ștefan Ion George sau Barbu Brezianu etc. N-am reușit decât parțial. Omul li se părea prietenilor mei prea întunecat.

Când nu ne vedea la bibliotecă sau, aproape zilnic, pe Calea Victorie (între Corso și Capșa), se întâmpla să vină la mine sau îl căutam la căminul în care locuia, cămin în camerele căruia parcă sufla tristețea și sărăcia. Era îmbrăcat sobru, în haine de culoare închisă, sumbră, dar destul de neglijent, fără nici o preocupare deosebită pentru ceea ce considera că e exterior, nedemn de interes pentru atenția lui.

Cartea lui *Pe culmile disperării*, premiată de Editura Fundațiilor [Regale], l-a făcut dintr-o dată cunoscut în lumea literară. În reuniunile tineretului de atunci, ca și la simpozioanele „Criterionului”, manifestările lui explozive deconcertau. Punctele lui de vedere, îndeobște pesimiste, descumpăneau sau iritau, suscitau mai mult nedumerit decât entuziasm printre toți cei ce se căzneau să-și pună o etichetă.

Emil Cioran se afirma și se afișa fără să se socotească etichetabil. Citise cu inextingibilă sete și pasiune filozofie, poezie, roman. Cultura și atitudinea lui dinamitarde i-au atras lesne simpatia, prețuirea și chiar prietenia unora din fruntașii generației de atunci: Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Petru Comarnescu, Petre Pandrea, Petre Țuțea, Haig Acterian, cu care a durat legături trainice de amicitie. Ceea ce pe mine, unul, m-a cucerit la Emil Cioran și m-a apropiat de el a fost mai ales integritatea lui sufletească, lealitatea, corectitudinea. Cioran era

un ateu de neclătinat, dar totodată un avid cititor de cărți mistice.

Cioran a căpătat, la un moment dat, o bursă la Berlin, de unde îmi scria destul de des. Corespondența noastră, fie când pleca la Rășinari, fie în Germania sau, mai târziu, când a căpătat o altă bursă, la Paris, oglindea frământările și descoperirile noastre din acea vreme. În iureșul vremii, aceste scrisori s-au pierdut în bună parte. Erau scrisori care bănuiesc că exprimau direct, mai frust și nefalsificat gândurile și sentimentele statornicului disperat care a fost și este Emil Cioran.

Confiscat de necazurile și tribulațiile mele multiple, n-am mai cultivat o bună bucată de timp prietenia lui Emil Cioran care, la rându-i, își crease un cerc de amici cu care sporovăia despre toate cele. Am numit sus pe câțiva. O înaripată amicitie s-a înfiripat atunci între Sorana Țopa și el. temperamentele viforoase amândoi, cu sensuri de viață diferite, discuțiile lor trebuie să fi fost savuroase pentru cineva care ar fi putut să le asculte.

Emil Cioran avea cultul prieteniei. Socotea că adevărata prietenie este aceea care trecea ușor peste orice neînțelegeri, peste orice deosebire de idei și de idealuri. Eu însumi am verificat acest lucru, această eminentă calitate de prieten adevărat. Era pe vremea când el căuta un editor pentru tipărirea cărții sale „Lacrimi și sfinți”. Oferise manuscrisul Editurii Vreamea care – din motive de timp nemărturisite (Cioran fiind un neprețuit colaborator al revistei „Vreamea”) – tergiversa răspunsul. Motivul era că manuscrisul acesta conținea unele considerații anticreștine. Editorii considerau că ar păcătui contra propriei lor credințe dacă ar tipări în editura lor o asemenea lucrare plină de impietăți. Eram pe atunci secretar de redacție la revista „Vreamea” și Cioran m-a rugat să intervin pentru publicarea opului cu pricina. Leal, i-am

mărturisit că nu mă amestec și nu i-am ascuns părerile mele. Dar l-am asigurat că nu voi interveni nici pozitiv, nici negativ în această problemă. Mi-am dat seama că lui Cioran nu i-a plăcut rezerva mea, ba chiar am simțit că e contrariat. Nu mi-a purtat însă pică pentru asta. Aici văd rectitudinea și frumusețea sufletului său. Stăruitor, el a încercat să-i determine pe editori, prin intermediul altor amici, cu mare trecere la editură, dar toate tentativele au fost zadarnice. S-a făcut, totuși, o singură concesie. Dat fiind că manuscrisul apucase să fie tipărit – în acest chip unul din zețari îi sesizase pe patroni de „blestemățiile autorului” -, i s-au încredințat lui Emil Cioran cele tipărite, pentru ca, eventual, cartea să apară la o altă tipografie, ceea ce s-a și făcut.

Cu această ocazie mi-am dat seama că sincer disperatul și nihilistul Emil era în stare să lupte – cu o perseverență de care nu l-ași fi crezut capabil – ca să-și vadă lucrarea tipărită, ca și cum acest lucru ar fi fost de supremă importanță și fără de care nu se putea trăi.

Între două plecări în străinătate, Emil Cioran – cuprins de un sincer entuziasm pentru destinul românesc – a scris „Schimbarea la față a României”, o explozie de orgoliu în care ar fi vrut ca geniul românesc să țintească măreția gigantismului. Am scris atunci la „Vremea” în marginea acestei cărți câteva considerații prin care schițam o altă viziune, distinctă de aceea a lui Cioran”.

Acterian, Arșavir. *Amintiri despre Emil Cioran.* În: *Orizont*, XXXV, nr. 40, 5 oct. 1984, p. 16

*Să dezrobim luminile ascunse de
întunericul lumii și al nostru*

Trebuie să ne încântăm de tot ceea ce-i profetic, pentru pasiunea de absolut din orice profeție, pentru prezența marilor sfârșituri în marile începuturi. Și n-au crescut ardorile profetice din presimțirile sfârșitului în tot ceea ce am trăit? Cu o pornire bestială să înghițim timpul, pentru ca în fiecare clipă viața să fie un început, o culme și un amurg. Ca-ntr-un elan mistic, viziunile să ne invadeze de străluciri să ne orbească în paroxismul lor luminos, și indeterminatul lui să rezulte din setea noastră de absolut. De nu vom avea dorința nesfârșită de absolut, de realizare integrală, de infinită posesie, timpul ne va înghiți iremediabil și viața pierdută ne va fi în tot atâtea clipe câte lașități ne-au diminuat ființa.

Cu un bici imens ar trebui loviți toți acei care așteaptă să trăiască și care nu se consumă dramatic în demonia timpului, torturați și chinuiți – toți acei care așteaptă ca timpul să le risipească fărâma lor de existență. Și aproape toți oamenii sunt fărâme de existență ce-și așteaptă propria lor lichidare. Valoarea ethosului profetic consistă în voința de a te lichida tu însuși, într-o trăire intensă ca un extaz. O concepție dramatică a viețuirii în timp este la baza oricărei profeții. O luptă groaznică, împotriva timpului și a inerției viețuirii temporale. Sentimentul normal și mediocru al temporalității nu te poate duce decât la așteptarea vieții, la concepția comodă a complacerii în surprizele diverselor momente. Oamenii așteaptă totul de la timp, așteaptă ca idealurile să se împlinească în viitor, speranțele să se realizeze și moartea să vină la „timpul” ei. Împotriva acestei atitudini, frenezia noastră profetică să nu cunoască margini. Conștiința misiunii să crească dintr-o cuprindere infinită în clipă, dintr-o furie exaltată a vieții ce se vrea plină, în ciuda neantului temporal. Mesianismul nostru să fie ca un incendiu în care toți indiferenții acestei lumi să fie mistuiți, din care scăpare să nu fie pentru acei care nu suferă de

dorința transfigurărilor ultime. Focul lăuntric să ne fie obsesia și pe el să ne înălțăm, ca pe aripi. Marile misiuni să ne apere de cangrena timpului și clipele să treacă în eternitățile în clipe. Astfel de culmi să atingem în viziunile noastre, ca grandoarea lor să-i înmărmurească pe ceilalți și, scuturându-i dintr-o mare contemplare, de pasiunea celor absolute să nu mai poată fi indiferenți. Căci indiferența este adevărata crimă în contra vieții și a suferinței.

Și elanul nostru profetic să fie un tremur contagios ca boala sau ca focul, în el să prindem această lume, adăpostită în liniște și umbre, și-ntr-o cruciadă universală, să cucerim și să dezrobim luminile ascunse de întunericul lumi și al nostru!

- Și oare, fraților, nu v-ați întrebat de ce bucuriile noastre sunt atât de rare și atât de mari? Nu v-ați întrebat de ce respirăm în atâtea suspine și de ce tremurul de bucurie atât de rar ne cuprinde? Nu v-ați gândit niciodată că prețul bucuriei este durerea, că marile bucurii sunt dureri transfigurate? N-ați așteptat, în atâtea clipe de durere, clipa de mare bucurie și n-ați așteptat-o ca o răscumpărare a nesfârșitelor înfrângeri? Și, oare, fraților, nu iubim noi suferința pentru acel moment, acel singur moment de bucurie, adâncă și nesfârșită, în care durerile devin pure și deznădejde sublime? Ah, fraților, mult trebuie să fi suferit, pentru ca să ne bucure un moment de bucurie!”

Emil Cioran

„Cartea amăgirilor” e un compendiu de definiții șocante. Despre extazul muzical (sunt extraordinare intuițiile despre pictură și muzică), despre „păcat și transfigurare”, „profeția și drama timpului”, „spovedania lucrurilor”. O lungă agonie lucidă, un „amurg al gândurilor”. Eseul este poetic: un fel de versete, care pot fi decupate și trăi independent. Mă gândeam zilele acestea că bună este doar acea literatură care, odată aruncată în lume, se descurcă singură, fără autor. Își

produce singură anticorpii respectivi, supraviețuind oricărui flagel, luptându-se cu toți microbii și învingându-i. Are dreptate Cioran să se dezintereseze de cărțile sale; ele și-au început viața lor, s-au căsătorit cu editorii bogați și au făcut... copii! Milioane de exemplare circulă azi prin lume. Când autorul meditează „asupra celui mai mare regret...”, asupra regretului de a nu se fi realizat viața „pură” în mine, de a se infecta de valori, de conștiință, de spirit și de idei; de a fi fost chinuită de regrete, deznădejdi, obsesii și torturi, de a se fi simțit murind cu fiecare pas al ei, cu fiecare ritm și cu fiecare moment; de a fi fost torturată în fiecare clipă de frica de neant, de gândul nimicniciei și de teama de a exista”, întâlnim în sâmbure idei ce vor fi dezvoltate în cărțile viitoare. Buna inspirație de a nu-și construi de la început un sistem l-a ajutat pe Cioran să se descotorosească de eticheta de filozof, sărind gardul la literați și întorcându-se, când se plictisește, la filozofi, pentru a-i devora, precum două personaje ale lui Urmuz, care se mănâncă de tot, „sub pretext că se gustă puțin”. Francezii, neștiind unde să-l așeze, îl socotesc cel mai mare stilist al lor. Il iubesc mânzește, considerându-l detractorul lui Valéry.

Emil Cioran este un filozof care scrie după inspirație. Publicând în 1934 „Pe culmile disperării”, inaugura la noi „filozofia lirică”. Un lirism filozofic mai acut chiar decât cel al lui Blaga care, paralel, își construia un sistem – punând un maximum de rigoare, pentru un poet – și păstrându-și rezervorul liric în poezia propriu-zisă. Cioran începea ca un poet care nu va scrie niciodată poezie. Toate metaforele, comparațiile, hiperbolele, trucurile și capriciile poeziei le va consuma în filozofie, cu o vocație de risipitor de daruri și doruri. Dorul său e metafizic. Darul său e dat dracului – adică face pactul cu dracul. Până trece puntea. Dar nu vrea să treacă, pentru a rămâne suspendat, înspăimântat de balans. Totul îi apare blestemat, haotic, imposibil, în univers, iar existența

absurdă, câtă vreme există moarte („singura certitudine”). „Contradicțiile și inconsecvențele gândirii” sale se explică prin spaima de înțepenire într-un sistem (incapacitatea de a fi naiv, chiar atât de naiv!) și prin apelul la inspirație, văzută ca o ordonatoare sigură a adevărilor adânci și-a cunoașterilor de dincolo de cunoaștere. „Mă încântă îngrozitor elanul barbar și spontan al inspirației, curgerea bogată a stărilor sufletești, sclipirea și palpitația intimă, lirismul esențial și paroxismul vieții spirituale, cari fac din inspirație singura realitate valabilă în ordinea condițiilor de creație”. Inspirația trebuie conectată la extaz, ce poate fi, după aprecierea filozofului, de mai multe feluri, nu numai cel mistic, îndeobște cunoscut. Cunoașterea prin iluminări își are izvoarele în tristețe (văzută ca „o seriozitate închisă”), insatisfacția totală („cei mai nefericiți oameni sunt aceia care n-au dreptul la inconștiență”), „beția eternității”, singurătate („singurătatea individuală și singurătatea cosmică”), dezamăgiri. Totul este „totul”, „absolut” („dezamăgiri absolute”, „suprem”, „pe culmi”). Un prea plin vital se convertește într-un nihilism filozofic în stare să miște și pietrele, să pună pe gânduri pădurile, șoselele și podurile și să întoarcă vitele de la păscut. Foarte tânărul autor se antrenează în darul profetic și face exerciții de apocalips. O astfel de carte nu se poate scrie decât la ieșirea din adolescență, când îți pui răspicat toate problemele mari ale existenței și te iei de piept cu Dumnezeu. Mai târziu, mai cedezi, devii mai „înțelept”, te mai îmblânzești și te mai restrângi. Sunt întoarse pe dos adevărurile vechilor școli filozofice, gândirea este regândită în cheie existențială. Autorului i se pare a avea „monopolul suferinței”. Cartea întreagă este un țipăt orgolios, de pipăire a limitelor. Tonul categoric reprezintă expresia unui eu în flăcări, situat precar pe marginea prăpastiei, pe care o scrutează cu o voluptate perversă. Mănăstirea lui Cioran este golul absolut, de pe care se aruncă sisific, cu aripi de șindrilă.

Un Meșter Manole care n-are de pe ce cădea, căci s-a construit decât cupole de negații și a cărui cădere în haos n-ar putea isca izvoare. Nu durează, nu ctitorește. Disperarea este însă autentică și capacitatea sa de creație se dovedește de pe acum extraordinară. „Saltul în neant” îi reușește oricum, atrăgând atenția celor familiarizați în infern. Ceea ce s-a și întâmplat, autorul explorând bolgiile dantești ale gândirii, cu fiecare carte, neînsoțit și întorcându-se de fiecare dată dezamăgit. Se dezvoltă chiar un fel de paroxism al dezamăgirii care, cu fiecare nouă spirală, de atunci încolo, amenință să se transforme în sistem. Optând în fața vieții pentru „atitudinea eroică”, fiindcă spiritul său condamnat la luciditatea distrugătoare este incapabil de „atitudinea naivă”, cea care produce echilibru și fericire, autorul descoperă o dinamică a răului în „metoda agoniei”. Lirismul se convertește într-o perpetuă flagelare și autoflagelare. Biciul de foc răsună cu șfichi groaznic prin bolțile spiritului, ce tânjește după absolut, fără să fim însă siguri că ar dori să se instaleze acolo, întrucât geniul său stă în căutare, interogație și dezechilibru. Tânărul filozof este călătorul care nu se simte bine decât pe drumul dintre lume sau lumile posibile și imposibile. Căci pe drum își poate pune toate întrebările, poate exclama și pune puncte, puncte... „Este plin de dramatism procesul acesta prin care un filozof devine poet”, spune undeva. Cultivând paroxismul deznădejdiei, fiind „trist cu metodă”, el pare a umbla la butonieră, în loc de floare, cu o funie de spânzurătoare: ca să-și aducă aminte că e muritor, pe acest pământ „unde nimic nu se rezolvă”.

Trebuie spus că această atitudine limită poate fi și-o continuare a avangardismului românesc, mutat pe tărâm filozofic. Călinescu, destul de avizat de altfel în materie de existențialism, dar suspicios și refractar la actele de bravură și șoc, exagera desigur influența Kierkegaard și a lui Nae

Ionescu, Cioran debuta ca un prăpăstios eclectic, absorbind veninul „de pre toată floare” otrăvită, indiferent unde s-ar fi aflat plastă, depășind cu mult „juvenilul exercițiu de seminar”. Atitudinea de frondă proprie generației care se afirmă atunci (Eugen Ionescu publică ace „carte ștregărească” *Nu*) își are în Cioran un exponent absolut: nimic nu-i place în univers, începând cu propria-i persoană, un indiciu în plus că lumea e imperfectă. „Sunt un om care ar trebui aruncat undeva într-un cazan cu flăcări”; „Aș vrea să izbucnesc într-o explozie radicală cu tot ce am în mine, cu toată energia și cu toate conținuturile, să curg, să mă descompun și într-o expresie nemijlocită distrugerea mea să fie opera mea, creația, inspirația mea. Să mă realizez în distrugere, să cresc în cea mai ne bună avântare până dincolo de margini și moartea mea să fie triumful meu. Aș vrea să mă topesc în lume și lumea în mine, să naștem în nebunia noastră un vis apocaliptic, straniu ca toate viziunile de sfârșit și magnific asemenea marilor crepusculuri. Din țesătura visului nostru să crească splendori enigmatice și umbre cuceritoare, forme ciudate și adâncimi halucinante. Un joc de lumină și de întuneric să îmbrace sfârșitul într-un decor fantastic și o transfigurare cosmică să ridice totul până dincolo de orice rezistență, când avântul duce la nimic, iar formele plesnesc într-o exaltare de agonie și încântare.” După cum se vede, avem de-a face cu un adevăr poem în proză inflammat, prea frumos scris pentru a fi adevărat. Vreau să spun că a lua, ideatic, în serios toate catastrofele metaforice ale lui Cioran, înseamnă a nu-i înțelege esența scriiturii. Fraza este o ghirlandă de nenorociri, care se anulează prin abundență, o împletitură de șerpi din capul Gorgonei, ce sâsâie dar nu mușcă, o halucinantă panoramă a deșertăciunilor. Aș merge până acolo încât aș afirma că pesimismul lui Cioran e tonic. Dare continuă în clocot, sub un clopot de bronz fără limbă, exacerbarea individualismului și vărsarea în universal prin lirism purifică

filozofia sa de păcatul proprietății termenilor. „Mijloacele gândirii conceptuale sunt prea sărace pentru a exprima o infinitate internă”, citim. Fiecare pagină este un vârtej de concepte care te aruncă „de-a dreptul în nimic”. Dar nu „nimic” fertil, nestilizat, generos ca un haos – prin urmare un antinimic. Cioran este unul dintre cei mai vitali scriitori români.

Sorescu, Marin. *Cioran sau „A fi trist cu metoda”*. În vol.: *Ușor cu pianul pe scări*. București, Cartea Românească, 1985, pp. 334-339

Viața ne-a fost dată ca să murim în extazul ei

„Conștiința noastră vinovată, încercuită de coroana neagră a păcatului, își dă în cele din urmă seama de un atentat comis de existența noastră împotriva surselor vieții și ale existenței. Întâiul și ultimul păcat.

Dintr-o nesfârșită suferință se naște conștiința păcatului; la rândul lui, el este o pedeapsă a acestei suferințe. Sau poate mai mult: păcatul este o autopedeapsă a suferinței. Ispășim prin el vina de a nu fi devenit puri prin durere; de a nu fi făcut saltul, transfigurarea, ci continuăm a suferi mai departe fără margini; ispășim mai cu seamă de a nu fi voit să devenim puri. Căci nu se poate spune că n-am avut fiecare, la un moment dat, cheia paradisului...

Dintr-o mare reflexie asupra sa însăși, conștiința vinovată începe să descopere rațiunile ultime ale neliniștii sale. Decât, acestea niciodată nu vor putea echivala motivul precis și cauza exterioară, ci, dimpotrivă, amplifică problemele existenței proprii.

Căci toată drama păcatului metafizic consistă în trădarea rațiunilor ultimele ale existenței. Aceasta înseamnă a fi vinovat față de tot, iar nu față de ceva. Știind aceasta, ne-am ușurat sarcina și blestemul? Nu, fiindcă nu putem înlătura „cauza” neliniștii noastre fără să ne înlăturăm și pe noi. Deja păcătuind ne-am înlăturat din existență, câștigând în schimb o deconcertantă conștiință a acestei existențe.

Toți acei ce au trădat geniul pur al vieții și au tulburat sursele vitale în elanul demiurgic al conștiinței au atentat la rațiunile prime ale existenței, la existență ca atare. Ei au violat misterele ultime ale vieții și au ridicat toate vălurile ce acopereau taine, adâncimi și iluzii. Conștiința vinovată rezultă din atentatul cu voie sau fără voie împotriva vieții. Toate clipele care n-au fost clipe de extaz în fața vieții s-au totalizat în vina infinită a conștiinței. Viața ne-a fost dată ca să murim în extazul ei. Datoria omului era s-o iubească până la orgasm. Oamenii trebuiau să lucreze la construirea celui de-al doilea paradis. Dar la această construcție n-a fost depusă acum nici o piatră; doar lacrimi. Se poate oare construi un paradis cu lacrimi?

Păcatul metafizic este devierea de la suprema responsabilitate în fața vieții. De aceea, ne simțim extrem de responsabili în fața ei. Suntem vinovați de a fi conspirat, în nesfârșita noastră durere, împotriva purității inițiale a vieții. (Dar oare viața n-a conspirat și ea împotriva noastră?)

Un om care iubește viața și a conspirat împotriva ei este asemenea unui creștin fanatic care a renegat pe Dumnezeu. Păcatul teologic este tot așa de grav ca și păcatul metafizic. O

diferență există totuși: Dumnezeu poate ierta dacă vrea; viața însă, fiind obosită și oarbă de fulgerele noastre, ne poate reprimi numai dacă vrem noi. Ceea ce înseamnă: renunțarea la calea divinizării proprii și pierderea în anonimatul surselor vitale (recâștigarea naivității paradiziace când omul nu cunoaște durerea și pasiunea pentru durere). Încă o dată, mântuirea este o chestiune de voință.

A ucide un om și a ucide viața? În primul caz te condamnă semenii, în al doilea destinul tău devine o condamnare. Trăiești ca și cum ai fi condamnat de ultimul principiu (de natură, de viață, de existență, de Dumnezeu etc.). Poate numai atunci începi să știi ce e viața și să înțelegi lucruri inaccesibile filozofiei; să disprețuiești legile naturii; să fii altcum trist; să iubești absurdul...

De aici, un drum prin întuneric ar putea să ne descopere o lumină secretă. Dar dacă această lumină ar fi un moment final? Căci din lumină nu mai putem cădea în întuneric, atunci când lumina ne primește ca sfârșitul istoriei noastre. Transfigurarea este o mare tentație după povara păcatului metafizic.

Emil Cioran

Ziarul – un prilej de exercitare a reflexiei - publicistica lui Cioran -

Scriitorii care se consideră exigenți cu ei înșiși, ca și aceia care sunt în mod real, intelectualii care „fac știință”, spre a nu mai vorbi de filozofi, privesc cu condescendență atât pe gazetari cât și gazetăria. Este evident că atât ziarul cât și revista, în structurile lor, sunt forme tot la fel de fixe ca și un sonet. Iar apoi, ziaristica, cum spunea Șestov, stă sub imperiul

întrebării „Ce-i de făcut”? Întrebare care, prin natura ei, datează inexorabil articolul, dar și recenzia sau esul.

Mentalitatea aceasta este și ea imuabilă. Și survine dintr-o eroare optică. Gazetarul, fie și în publicistica evident culturală, se află sub imperativul momentului istoric care își pune pecetea nemilos pe orice paragraf și pe orice rând. El se supune jugului temporal cu umilință – care-i jugul soluției -, singura care interesează publicul, oricât de provizorie sau de prezumtivă. Fiindcă și un pamflet e o soluție (de moment): răzbună, răcorește, promite și amână... Așa încât, pentru omul care respectă semnele convenționale ale existenței, ziarul sau revista nu promit mare lucru în bătaia intelectualului sau a artistului cu temporalitatea. Toată lumea e mulțumită: omul care „se pretinde” ocolește să colaboreze la gazetă sau o face cu sentimentul zădărniceii, ziaristul adevărat știe că el nu are acces la comerțul cu veșnicia.

Pentru un Caragiale, pentru un Nae Ionescu, dar și pentru tânărul Cioran gazeta nu este atât un spațiu cât un prilej de exercitare a reflexiei. Unui spirit realist îi este indiferent dacă bea apă din troacă sau din potir de cristal – să fie apă și să-i stâmpere setea. „Ce-i de făcut?” rămâne nu atât un pretext – acesta ține de o mentalitate de mâna a doua -, cât un prilej.

„Rugați-vă în tot locul”, îndeamnă Apostolul. Publicați oriunde! Își zic în sinea lor Caragiale sau Cioran. Negreșit, așa ceva nu se poate fără complicitate. Pentru asta trebuie să ai complice pe un Vladimir Donescu – directorul revistei „Vremea”-, chiar pe Crainic, spre onoarea lui. Adică, ziariști care, într-un anume fel, își surpă ei singuri propria casă; își trădează specificul meseriei; dar ce trădare rodnică pentru cultură; ce dezbinare fructuoasă!

Toată generația interbelică a făcut gazetărie – mă refer la generația lui Mircea Eliade – și nimeni nu a sfidat-o mai tare ca Emil Cioran! Din acest raport, gazeta apare ca o amantă cu

care amorezul ei se poartă ca un pește: o stâlcește în bătaie, o desconsideră, o trădează trivial în public și-i mai mănâncă și banii. E o mare deosebire între atitudinea lui Mircea Eliade față de gama gazetăriei și aceea a lui Emil Cioran. Eliade pune cu adevărat probleme și nu uită sensul obștesc al articolului: este un spirit „ziditor” fără ostentație. Căci, în cele din urmă, raportul celui ce scrie la gazetă cu specia gazetăriei este tot raportul cu aproapele: diakonia.

„Exerciții de admirație” (Gallimard, 1986) ale lui Cioran încep în 1937 cu portretul lui Nae Ionescu, pe care îl „desființează”. Portret care învederează cum nu se poate mai limpede o afirmație a profesorului său: punem într-o realitate ceea ce este în noi înșine. Cu mult înainte de Al. Paleologu și Liiceanu, ni se predă o lecție de despărțire: sângeroasă dar și gâfâită și în cadrul căreia primează până la urmă tot stilul: „Când vorbește de condiția umană ca: naufragiu, catastrofă, păcat – cuvintele au un patetic reținut și parcă s-a rătăcit un plâns de clopote într-un tratat de logică” (subl. n., D.C.). („Vremea”, 21 februarie 1937, p.2)

când va scrie, în 1970, despre Eliade – și chiar și ulterior morții acestuia, în 1986 -, Cioran va ține morțiș că acesta, de fapt, nu avea decât raporturi aparente cu Absolutul. Aceeași bănuială îl friza și pe profesorul său, în 1937. Este un tic propriu marilor scriitori, marilor gânditori (nu însă și oamenilor pur și simplu): nu există, nu pot exista alte raporturi decât acelea pe care le am eu. Mai mult: toți trebuie să aveți raporturile mele! Un cezarism care îi lipsea atât lui N[ae] I[onescu] cât și lui Eliade, dar pe care – ne spune același Șestov pomenit la început- îl avea Dostoievski într-o primă sau secundă fază: Piară Universul, numai să-mi pot eu bea ceaiul în liniște!, ex clamă unul dintre eroii săi.

În articolele din „Vremea”, Cioran se „ocupă” de studențime, de morala sexuală, chiar de fenomenul

Maglavitului; de felul în care e receptată țara noastră în străinătate... La Berlin, ascultă conferința unui istoric bulgar care minte, înflorește, se tânguie și Cioran mărturisește: „N-am auzit nici un român care să fi avut curajul de a minți în public cu atâta talent” („Vremea”, 20 aprilie 1934, p. 3). A! Exclami imediat: Cioran terminase „Pe culmile disperării” - apăsarea chiar în 1934 – și acum se gândea deja la „Schimbarea la față a României” următoarea sa carte. Și continui în stil de istoric literar care judecă „inductiv”: și Maglavitul, și „problemele studențimii”, și „nearticulația istorică a Spaniei” sunt parte din întregul aceluiași evantai... Cine citește „Schimbarea... își dă imediat seama că Emil Cioran ar fi putut să exclame: „La Roumaine c'est moi!”

Un artist nu dă soluții, un mare artist nici n-a auzit de ele sau de „Ce-i de făcut”, ci pune pe lume o altă lume... A judeca „ideologia” unui artist e ca și cum ai măsura adâncimea apei cu termometrul sau frumusețea unei femei cu etalon antropologic. Un artist se exprimă la nesfârșit pe sine: dilată, „umflată”, deformează, sau, cu un vers de Pasolini: „Exagerează, din dragoste, propria-i lipsă de dragoste.”

Citești, iarăși, în „Vremea”: „Nu voi înceta niciodată să-mi arunc blestemul împotriva imensei pângăririi care a instalat în bordel sanctuarul de inițiere a unei tinerimi în tainele vieții. Mi-e scârbă de această tinerime blenoragică, șmecheră și inteligentă, subțire, cu fața palidă și cu mustăcioară, mi-e scârbă de tinerimea care nu face din camaraderie un ideal, dintr-o convergență fanatică o misiune...”; citești și îi dai dreptate lui Eliade care spunea: „[Cioran] avea, încă de foarte tânăr, o nemaipomenită măiestrie literară, scria la fel de bine eseuri filozofice ca și articole-pamflet; l-am putea compara cu autorii apocaliptici și cu cei mai cunoscuți pamfletari politici. Prima sa carte în românește [...] era captivantă ca un roman, iar în unele părți, melancolică și înspăimântătoare”.

L-am văzut pe Cioran fulgerând împotriva bordelului. Iată-l ce mărturisește după 50 de ani: „... În orice caz, viața mea de student s-a desfășurat sub Curvei, la umbra pierzaniei sale protectoare și calde, maternelă chiar”. („Ateneu”, nr. 7 [iulie] 1987, p. 14; trad. n., D.C.).

Cioran se contrazice, deci. Un alt semn de autenticitate. Să-l „apărăm” cu argumentele profesorului său, care spunea că e firesc ca oamenii să fie schimbători, că până și vremea se schimbă: ieri a plouat iar astăzi e timp frumos...

Există o uimitoare consecvență la Cioran, pe care o vor mărturisi limpede – când se vor edita – ale sale, virtuale, opere complete. Însă atunci misterul său va pierde puțin din consistență. Fiindcă a avut imprudență să facă o confesiune în care o frază sună astfel: „Indignarea e o reacție mai degrabă literară”.

Acest om a fost și a rămas un artist: artifiiciul său a constat în a se preface că dictonul „Frumusețea va mântui lumea” trebuie combătut cu orice preț. Manevră, în cele din urmă, curat kierkegaardiană. Numai că Frumosul nu poate fi slujit „pe dos” sau à rebours și el știe asta. Acum opera – și de tinerețe și de bătrânețe, în realitate o operă cum nu se poate mai unitară și care poate sluji drept pildă de consecvență - , opera, deci, îl dă de gol. Unde vom așeza această parte din întreg, această „operă de tinerețe”? Lângă Nae Ionescu?... Vai, nu! Profesorul său cred că știa, sigur știa că clocește pe ouă de cuc. Dar asta făcea parte din marea sa cuprindere și înțelegere. Nu mai era nevoie să își publice Cioran la gazetă despărțirea.

Cioran a tras chiulul gazetăriei în felul în care avea să li-l tragă, ulterior, și exegeților săi de limbă franceză. Însă a trage chiulul nu înseamnă decât a-ți ocroti propriul mister și cu cât tragi mai puternic chiulul, cu atât misterul e mai real.

Însă încă n-am răspuns la întrebare: unde stă, dar, publicistica lui Cioran în care atâția bieți oameni au văzut

„ideologie” și „dreapta”, și iar „dreapta”, și iar „ideologie”... Eu cred că stă cel mai aproape de Mateiu I. Caragiale, în descendența stilistică a lui Odobescu, de pildă. Un om care – citez iarăși din Eliade – „spunea, foarte serios, că Flaubert avea dreptate să lucreze o noapte întreagă pentru a evita un subjonctiv” – se refugia – conștient sau instinctiv – în „problematica” zilei numai pentru a-și putea vedea în liniște de propriu-i drum. Nu susțin înșuși gazetarii că nicăieri nu te poți concentra mai bine și regăsi ca în vacarmul unei redacții?

Ciachir, Dan. *Emil Cioran publicist.* În: *Opinia studențească*, XIV, nr. 6-7 (103-104) dec. 1987, p. 3

Scapă-mă de lumile născute din ură

„Inspiră gândurilor mele tovărășia vieții și adu-le aminte de mine în marile ceasuri. Dar nu mă mângâia când sunt slab și obosit și trist. Atunci te vreau severă, rea și necruțătoare. Arde-mi tălpile când vreau să-mi îngrop sufletul și străpunge-mi inima când e dulceagă. Sfășie-mi carnea când ea se leagănă în uitări și fă lacrimile arzătoare ca otrava. Ție-ți încredințez sufletul meu, singurătate, și-n tăriile tale aș vrea să-l îngrop.

RUGĂCIUNE ÎN VÂNT: Ferește-mă, Doamne, de ura cea mare, de ura din care izvorăsc lumi. Domolește-mi tremurul agresiv al corpului și descătușează-mă din încheștarea fălcilor mele. Fă să dispară acel punct negru ce se aprinde în mine și se întinde în toate membrele, născând în arderea nesfârșitului negru al urii o flacără ucigătoare.

Scapă-mă de lumile născute din ură, eliberează-mă de nesfârșirea neagră sub care mor cerurile mele. Deschide o rază în această noapte și fă să răsară stelele pierdute în ceața deasă a sufletului meu. Arată-mi calea spre mine, deschide-mi poteca în desișul meu. Scoboară-te cu soarele în mine și începe lumea mea.

PĂCAT ȘI TRANSFIGURARE – Există multă bucurie în neliniște și multă voluptate în suferință. Fără acest compromis superior, cine știe dacă s-ar mai fi găsit oameni care să-și caute fericirea în nefericire și salvarea pe drumuri de întuneric, și dacă ar mai fi posibilă o mântuire prin ocolurile răului. Iubirea infernalului nu este posibilă fără reflexele de paradis ale bucuriei și ale voluptății pure. Dar când conștiința noastră, pe calea mântuirii inverse, rămâne la un moment dat pură de bucurie și de voluptate, când neliniștea și suferința se închid în ele însele pentru a-și medita abisul? Atunci ne mai putem noi crede pe drumul mântuirii? Sau mai vrem noi să ne mântuim? Nu se poate ști dacă omul vrea sau nu să se mântuiască, fiindcă nu se poate ști dacă momentul ultim al mântuirii – transfigurarea – este altceva decât o înfundătură sublimă.

Refuzul mântuirii pleacă dintr-o iubire secretă a tragediei. Este ca și cum, odată mântuiți, ne-ar fi frică să nu fim aruncați la coș de divinitate și am prefera o rătăcire pentru a ne împlini un orgoliu absolut. Cu toate acestea, nu există nimeni care să nu privească pierderea mântuirii ca pe cea mai mare ocazie pierdută, precum nu există nimeni care să nu se îmbujoreze în visul alb al transfigurării. Și această situație e atât de dramatică, încât te întrebi dacă Dumnezeu nu ne-a exilat pe pământ pe fiecare în parte.

Dar omul nu poate trăi numai în neliniște și numai în durere. Existența exclusivă în gama stărilor negative, fără întoarcere la naivitate și fără înaintare în transfigurare,

împovărează în așa măsură conștiința noastră, încât presiunea unei vini adaugă un atribut dureros acesteia. Nașterea conștiinței vinovate indică un moment primejdios și fatal. Ne simțim treptat apăsați de temeri ascunse și responsabili, fără să știm față de cine. N-am comis nici o crimă și n-am ofensat nici cea mai neînsemnată ființă; dar conștiința este tulburată ca după o crimă și ca după cea mai grozavă ofensă. Ne-am ascunde în zone de întuneric de frica luminii. O teamă de claritate ne stăpânește, o teamă de lucruri transparente, de tot ceea ce există, fără să aibă nevoie de justificare. Neliniștea crește cu atât mai mult, cu cât noi nu putem găsi un determinant concret și imediat. O vină fără obiect, o neliniște fără o cauză extraordinară. Am vrea atunci mai bine să fi făcut o crimă, să fi distrus un prieten, să fi ruinat o familie, să fi fost murdari, triviali și bestiali. Mai repede am accepta să fim recunoscători unei victime, decât să ne scufundăm în indefiniți.”

Emil Cioran

„Vom urmări, așadar, câteva laitmotive (corelate pro și contra) din „Pe culmile disperării” (București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol”, 1934) [=1] și din „Amurgul gândurilor” (Sibiu, „Dacia Traiană”, 1940) [=2]. Prima întemeiază suferința ca pe o trăire paroxistic hipertrofiată; cealaltă variază tema și o îmbogățește, inclusiv în ceea ce privește relația poet-filozof. Vom căuta trei succinte răspunsuri la trei esențiale întrebări: ce refuză Cioran? Ce acceptă în schimb? Cum leagă el de filozofie și de poezie negările și compensările?!

Revoltele cele mai la îndemână sunt – firește – și cel mai lesne de aproximat. Cioran variază un set preferențial de termeni: grotescul, tragicul, absurdul, maladia, agonia, moartea, singurătatea, plictiseala, zăpăceala, blestemul,

sinuciderea. Cuvântul cheie este „suferința”, ceea ce un titlu de capitol numește „Monopolul suferinței”. Lumea și omul sunt înfățișați aproape exclusiv în clișeu negativ. Refuzurile, în avalanșă, ajung totale. Unicul rost al existenței transpare prin ele. E un soi de dans macabru în plin neant – căci neantul însuși trebuie împlinit, adus la plinătate! Modelele sunt în parte numite: un Iov care nu mai are nici prieteni, nici Dumnezeu, nici lepră; un Hamlet fără de pudoare în celebra-i interogație. Câteodată rima, poate involuntară, are iz de pastişă, ca în această ecuație prea asemănătoare cu a „omului din subterană” la Dostoievski: „Cum nici în neant și nici în existență nu e salvare, praful să se aleagă de această lume cu toate legile ei eterne!” (1, 36). E, totuși, un nihil descoperit ca pentru întâia oară și cu anume candoare. Universul nu e serios, de aceea trebuie luat – vorba lui Soreescu – „tragic în glumă”. De fapt universul nici nu există, există doar un „eu” „specialist în problema morții” la 22 de ani. Omul e „un animal nefericit”, pe care insomnia îl deosebește de animal. „Omul este drumul cel mai scurt între viață și moarte” (2, 100). Dar nu omul în genere contează (omenirea din care autorul își dă demisia), ci el și numai ca individ, stările lui maladive, paroxismul lor – care e creația lui. Până la această întrezărită salvare, totul e măturat din cale: timpul și spațiul, istoria și adevărul, idealurile și credințele. Deocamdată nu doar filozofia e „o glumă”, ci și arta e „o minciună”. Să nu aderi la nimic, decât la totala ta neaderare, încordată la limită, antinomică la extrem. Să faci cale întoarsă spre haosul inițial și total. Neangajarea să-ți fie angajare supratensionată. Să nu muncești, munca e „un blestem” prin care realizezi în loc să te realizezi; lenea s-o celebrezi – lenea prin care anticii și-au manifestat superioritatea – și „arbitrarul absolut”. Să-ți iei ca aliat suferința, străbătută de principiul satanic. Și nici despre iubire

n-au spus Platon și romanticii decât „aproape totul”: „esențialul” ar trebui să-l adauge Diavolul.

Exacerbat, clișeu negativ, plin de șocante paradoxuri, începe să-și deconspire pozitivitatea. Nefericirea – „starea poetică prin excelență” (2,40) – naște iubire și creație. Disperarea mai e și viclean recuperatoare. Problema e ce să recuperezi și ce nu? În nici un caz: un ideal = o formă. Forma cristalizează, e stabilitate, criteriu, principiu, determinare, precizie în diferențiere și integrări. „În mine nu există nici o voință înspre forme...” (1,106). Atunci, ce există? Voința spre fluiditate, indeterminare, depărtare. Adică: subiectivitate, trăire, deschidere, curgere, flacără: „lirismul absolut” = o „filozofie lirică”. Să gândești viu, pasionat, organic. În nesomnul care te caracterizează (ca și tăcerile), să te abandonezi obsesiilor. Ele curg melodic, cu o misterioasă undulație. Elogiul lirismului trece în elogiul muzicii: infinitul versus forma! Zeci de citate ar putea fi îngrămădite întru slăvirea muzicii. Apar aici și nume (de obicei atât de rare în autoexprimările de factură aforistică), un Bach și Mozart, Beethoven și Chopin, mai des și mai pe larg Wagner, întrucât romanticii germani sunt îndeobște cei care tind spre absolut și revelează ce ar fi timpul în cer. Or, tocmai aceasta este menirea muzicii. Iar potrivite cu fluiditatea și curgerea ei ar trebui să ne fie și ideile, nu „melodii moarte”, ci o „melodie ce a prins chiag”, „fructe ale neliniștii noastre”, „vaste și ondulate ca melodia nopților albe”. Muzica este arta care exprimă cel mai bine infinitul. Tot dintr-o experiență a infinitului răsare însă și metafizica: „Amândouă cresc pe înălțimi și produc amețeli” (1,123).

Ajungem la problema noastră. Ținta, pentru Cioran, e „confuzia absolută” care face din orice filozof – demn de această metamorfoză – un poet. Dar până atunci? Până atunci – un iureș de formulări pro și contra, fără oprire.

„Pe culmile disperării” indică de la început antinomia dintre „omul abstract” și „omul organic”. Unul se încrede în silogism; altul – în suferință. Unul urmărește unitate și sistem, categorii și forme; celălalt – inspirație și destin, dezechilibru și vitalitate. În măsura în care poate fi considerată artă, filozofia este arta de a înșela. Artă adevărată e arta de a muri. Filozofia rămâne irelevantă prin multitudinea atributelor ei sterile: forma, sistemul, categoria, cadrul, planul, schema, distincția, diferențierea, încadrarea, lămurirea, înțelegerea. Irelevanța lor se dezvăluie în fața morții și în raport cu ea – singurul raport care contează. Orice criteriu, formă, valoarea (estetică!) eșuează în neproductivitate spirituală, lipsită de energie lăuntrică. N-avem nevoie de idei ci de obsesii. Cunoașterea multă dezgustă; încântă doar cunoașterea puțină. De aceea o lume de înțelepți ar fi cea mai antipatică lume, fiindcă înțeleptul e rezervat, comod, fricos; resemnat în a fi înțelept, în loc de a trăi, a simți, a dori, a aștepta ceva. Înțelepții să fie izolați și arestați sub vina lipsei de foc interior. Dacă totuși pornești de la „lumea formelor”, care e una fragmentată, izolată, autonomizată, pe criterii, principii, determinări – trebuie neapărat să ajungi la „confuzia totală” a totalei indeterminări; dacă punctul tău de plecare este „filozofia sistemică” și o „arhitectonică bine definită” – trebuie neapărat în cele din urmă să nu mai poți filozofa decât poetic: „Senzația acestei confuzii absolute face din orice filozof un poet, dar nu toți filozofii o pot atinge și o pot trăi, cu o intensitate durabilă” (1, 70-71).

„Amurgul gândurilor” insistă, și mai explicit și tăios, asupra acestei opoziții. Filozofia e mediocră, cugetă la o temperatură scăzută. În filozofie nimic nu e direct, totul e derivat, degradat, de un rang inferior. Filozofii și-au ales ridicola profesie de a lua lumea în serios – „plătiți din contribuțiile mâhnirilor noastre”. Filozofia e prea

„suportabilă”. Filozofii sunt agenții meschini ai absolutului. Ei își organizează până și tristețea; ei fac chiar din moartea lor o geometrie descompusă. Toate acestea se referă însă la o „filozofie obiectivă”. Căci există și o filozofie subiectivă, o „meditație poetică a nefericirii”, în care nu idile contează, în care contezi tu însuși. Așa se ajunge la poezie. Adică: la paradox; la trăirea morții; la farmecul ei; la leșinul, abandonarea, non-rezistența față de acest farmec. De inima ta omenească (insuportabilă!) nu mai știi cum să scapi. Viața și cu atât mai mult moartea te îmbie cu permanente stări de inspirație. Toate ideile ti se sufocă în sentimente, toate ideile ți se înecă în sânge. Ajungi la un sens ultim, care nu mai are nici o legătură cu talentul. Căci poți fi poet fără să scrii neapărat poezii. Important e că simți absolutul. Un suflet atins de poezie caută mereu pragul final. El trăiește totul intens, în singurătate și suferință. El știe tot, fără să-și dea seama; filozoful își dă seama, dar nu știe nimic. Arta poate orice – și anume pe ruina rațiunii.

Ianoși, Ion. *Opera – revanșă a vieții asupra morții.* În vol.: „*Literatură și filozofie. Interacțiuni în cultura română*”. București, Editura Minerva, 1986, pp. 167-174

Să muriți de viață!

- Fraților, atât de intensă să fie viața în voi, că să muriți și să vă distrugeți de ea. Să muriți de viață! Să vă distrugeți viața! Să urlați de urletele vieții din voi, să vă cântați, în ultimele cântece, ultimele vârtejuri ale vieții. Și ca-ntr-un cutremur de pământ să vâjâie adâncimile voastre, și amenințări necunoscute să vă sature setea de neliniște. Tot ceea ce trăiți,

unui cutremur să semene, și prăbușirea vieții să plece din dorința noastră de înălțare. Nu simțiți în voi cum viața trosnește în încheieturile ei; nu spargeți, în prăbușirile și înălțările voastre, marginile existenței? Cum de poate cineva trăi numai ca să nu moară? Și cum de sunt oameni care nu pot muri de atâta viață?

- Să luptați cu conștiința fatalității, căci numai atunci orice trăiți poate fi o prăbușire sau o transfigurare. Să simțiți inevitabilul în fiecare pas, ca fiecare pas să devină o presimțire de tragedie. Disprețuiți sfînții, care, în progresul spre lumină, nu tem niciodată rostogolirea în întuneric; disprețuiți sfînții, căci nici un sfânt n-a înnebunit. Și n-a înnebunit nici unul măcar de lumina din el. tragedie sau disprețul pentru sfințenie...

Nici un sfânt n-a căzut și cred că nici un sfânt n-a murit. Fericirea de a nu fi sfânt sau despre mare nefericire...

Începutul sfințeniei: de când simțiți că viața nu mai poate pierde prin moarte, și moartea prin viață.

Tragedia: viața ca limită a morții.

Sfințenia este ca o floare fără parfum, o frumusețe fără strălucire.

Singura adâncime fadă: sfințenia.

Sfințenia sau lipsa de destin.

Un sfânt nu poate muri, fiindcă nu trăiește. Un sfânt nu sfârșește niciodată, precum nu începe niciodată. Pe un geniu îl poate omorî opera sa. Care sfânt a murit de iubirea din el?

Fiecare clipă ca expresie a unui destin, ca luptă dintre viață și moarte, este tragedia. În ea, moartea și viața sunt absoluturi. Dar absolutul pe care-l atinge sfântul sacrifică atât viața, cât și moartea. Un absolut inutil și o adâncime fadă sau de ce temem sfințenia cu prețul ființei noastre.”

Emil Cioran

„Nu există nici un motiv de a nu fi trist”, scria Cioran demult, în „Cartea amăgirilor”. Ba există, ești ispitit să replici: apariția unor oameni ca el. Ar trebui să-l crezi, pentru că pare cu adevărat convingător în pesimismul său. Dar cum să-l crezi până la capăt, când mijloacele pe care le pune în joc spre a te convinge sunt atât de cuceritoare, atât de stimulatoare? E probabil că nimeni nu s-a sinucis cu o carte a lui Cioran în mână.

De obicei pesimismul este de prost gust: e pozitivist, perfect știutor și dă nume lucrurilor. „Nous sommes les convaincus, disent-ils, en se tenant par les bras. Nous avons donné à chaque chose son nom”, nota cândva Barrès despre barbarii spiritului. Când Flaubert scrie prietenei sale că i se întâmplă să vadă scheletul din făptura ei, îți vine să exclami: „Ia-o în brațe și lasă poveștile astea”! Nespus mai adânc ni se pare gândul, tot de tinerețe, al lui Cioran, cum că își amintește de acel schelet în fața căruia a exclamat: tâmpitule! Aici e o judecată asupra lumii, nu zgârietura de stilet a unui decadent în ale trupului și spiritului.

Dar pot și judecățile asupra lumii să aibă stridențe în ele. O întreagă cultură, de noblețe și adâncimea celei indiene, a avut proasta inspirație și în fond prostul gust de a se întemeia pe convingerea că lumea înseamnă suferință. Prin care medicină a Absolutului au ajuns ei la diagnosticul acesta precis? Poate prin aceea care susținea că individuația este un rău și că totul trebuie să redevină Unu. Dar atunci înseamnă că au alunecat în idee, în cultură, în marea nesiguranță, și sunt pierduți, cu exactitatea lor cu tot.

O asemenea pierdere, care a reprezentat mântuirea sa („m-a salvat ce este mozartian în mine”) și a invectivei sale, a trăit și redat în scris Emil Cioran. Nu cunosc pe nimeni la care mijloacele să dezmință atât de mult scopurile. A republicat cultura, dar în realitate ea era cea care îl investea. A izgonit-o

de dinaintea sa și ea i s-a furișat în spate, ca îngerul care dictează textul, în tabloul acela al sfântului ce scrie. Căci tăria culturii este ca și a conceptului hegelian, care se confirmă prin tot ce îl dezmințe. Sau este ca virusul care pătrunde în celulă și își face din codul genetic al acesteia propriul său cod.

În codul ființei sale intime Cioran a lăsat să pătrundă virusul culturii. Și ce splendidă dezmințire i-a adus! „Deși sunt convins că totul este inutil în lumea aceasta”, scrie el într-un articol de tinerețe, nu se poate împiedica să facă elogiul oamenilor pasionați. Iar tot în anii aceia declară: „Trăiesc o singură dată în istorie și am dreptul să privesc lucrurile în față cu cel mai teribil risc”. Dar care era riscul, dacă nu de-a încerca să înfrunte insuportabilul cu toate armele culturii, sfârșind prin a face din imprecăția în cuvinte iscusite o rugăciune? Tot pe atunci scrisese: „Numai moartea ne dă adevărata veșnicie. Dar de ce am renunța pentru aceasta la iluziile de veșnicie pe care ni le dă viața?”

Era îmbibat de la 20 de ani de iluziile acestea ale dezabuzatului, pe care nu le poate alimenta decât cultura. Îmi amintesc cum îi reținusem chipul dinainte de a-l cunoaște. În Biblioteca centrală a Facultății de Filozofie din București, la ora când suna clopoțelul de închidere, vedeam desprinzându-se cu greu din neantul cărților moarte („am citit toată filozofia proastă germană”, avea să-mi spună mai târziu) un chip halucinat. Dar citise și restul, miraculosul rest al culturii vii din istorie. Când am ajuns cu grupul nostru de studenți la Conferința dezarmării (a dezarmării!) de la Geneva din 1931, noi ne gândeam să vedem lacul și vila lui Byron; el ne-a urcat pe dealul de pe care necruțătorul Calvin strivea o lume. Îi plăceau pasiunile omului și fragilele lui victorii – „toate triumfurile sunt morale”, avea să spună îndată apoi –, astfel că altă dată ne-a tras de mână la Veneția, pe când ne îndreptam să

vedem piața San Marco, spre a ne duce la statuia lui Colleoni. Dar îi plăceau și înfrânții, dacă aveau în ei o tresărire umană mai adâncă. Noi abia îl știam pe Chateaubriand, el se plecase asupra destinului surorii lui și al cumnatului Chênedolle. Sau îl rețineau mai ales prăbușirile interioare ale celor mari, ca destinul împărătesei Elisabeth a Austriei, pe care după decenii a readus-o în atenția celor din bâlciul deșertăciunilor care este cultura contemporană, sau ca destinul lui Shelley, pentru lectura căruia a învățat cu pasiune limba engleză.

Dacă a fi cult înseamnă a ști tot ce știi ceilalți plus ceva, Emil Cioran uimea prin acest plus. Așa a uimit pe directorul Institutului Francez din București, care-i dăduse bursă de studii la Paris și venise să vadă ce a studiat, ca să-i poată prelungi bursa. Cioran nu i-a pomenit despre nici un fel de studii, dar i-a istorisit. Nordul Franței, pe care-l străbătuse pe bicicletă, sat cu sat, studentește, și pe care-l străvăzuse, nu doar văzuse cu ochii unui călător stăpân pe istoria Franței. Prelungirea acestei burse a reprezentat buletinul de ședere în Franța, pe care-l are și acum. Dar pe atunci, și tot prin cultură, își însușise arta cea mai sceptic franceză, poate, arta conversației. Îmi amintesc cum l-a uimit cu ea pe un mare patriot. Trecea Lucian Blaga spre Portugalia, în 1938, și Bazil Munteanu ne invitase, în numele marelui său prieten, la un dejun. Câteva ore, cât a durat dejunul, Blaga a tăcut îndelung, ca de obicei, ceilalți am tăcut de asemenea. A vorbit Cioran, iar la despărțire Bazil Munteanu a exclamat: „Numai la contesa de Naoilles am ascultat o asemenea conversație”.

Câtă deznădejde putea stăpâni inima cuiva într-al cărui cod virusul culturii lucrase atât de bine? Sau era toată deznădejdea, dar petrecută prin rafinamentul culturii și astfel transfigurată. Poate că scrierile lui Cioran nu arată îndeajuns, cu negativul lor vroit și sub asceza aforismului, tot ce e pozitiv în cugetul acesta a toate pustiitor. Dacă ar sta să se sfârșească

Terra, ti-ar plăcea să-i auzi comentariul. Dar dacă oameni de pe Terra și-ar reveni în fire și Europa ar sărbători cum trebuie triumful valorilor ei în lume, iarăși comentariul lui Cioran ar merita să fie ascultat. În orice caz, în ipoteza că scrierile lui nu arată îndeajuns câtă miere a culturii a cules viespea aceasta aparentă, o mărturie deplină ar da oricând scrisorile lui, mai ales cele către marii oameni de cultură contemporani, dacă s-au păstrat, așa cum spunea cineva încă mai apropiat de el decât autorul acestor rânduri. Scrisorile către Mircea Eliade par a se fi păstrat. Dar cele către Beckett? către Henri Michaux? către Gabriel Marcel și atâți alții? Putem fi siguri că în scrisorile acelea răzbat luminile și nu întunecimile unui suflet debusolat, sau care s-a complăcut în debusolare, așa cum putem fi siguri că în convorbirile cu un Beckett acesta nu va exclama ca Estragon al său: „Nu e nimic de spus!”, spre a prim replica: „Într-adevăr, viața nu are nici un sens”. Tot iese spuma mării la suprafață și naște Afrodite, oricât s-ar mânia valurile.

Dar până și felul cum strivește Cioran frumusețea lumii este o laudă a ei. Când am ajuns la Paris un an după el, cu o aceeași bursă, i-am cerut să mă învețe a identifica miracolul, să mă învețe adorarea Magilor. Mi-a răspuns: „Uită-te bine pe strada asta pe care stai”. Era o stradă de vreo 100 de metri, cu aceleași clădiri de cinci etaje și ferestre cu jaluzele, ca peste tot în Paris. Se numea „rue du Pré aux clercs”, strada Pajiștea cu popi, cu clerici. Am crezut că-și bate joc de Paris și de mine. După un an am înțeles. Am înțeles până și adevărul din numele străzii, de vreme ce întreg Parisul este o „pajiște cu popi”, așadar cu oameni care au avut har, grație când au clădit zidurile și au tăiat străzile. Ba întreaga cultură este o pajiște cu popi, și Cioran însuși este un popă. Dar a crezut că poate să se răspopească.

Într-o singură privință i-a reușit: în privința filozofiei. A citit în prima tinerețe toată filozofia proastă a comentatorilor

germani și pe urmă n-a mai avut răbdare să se întoarcă la marile texte. Dar filozofia însăși, ca restul culturii, este un fel de-a îmbrățișa și investi pe cel care o tăgăduiește. Și cât de amar o tăgăduiește și batjocorește Cioran. Iată-l scriind în „Sylogismes de l’amertume”: „A quoi bon fréquenter Platon quand un saxophone peut aussi bine vous faire entrevoir un autre monde”. Chiar așa? Îți vine să întrebi. Chiar așa? Dar tocmai acest lucru îl spunea Platon – în ciuda proastei lui interpretări și în ciuda mizerabilului cap. IX din cartea I a „Metafizicii” lui Aristotel – cum că nu e vorba de altă lume, de dincolo, una transcendentă, ci de una de dincoace, ca o matrice a lucrurilor, ca acel ceva mai adânc în lucruri decât ele însele, unde nici saxofonul, nici sfinții pe care-i iubește Cioran, nici Mozart într-un sens nu te fac să ajungi, ci tocmai delirul filozofic, de pe la Augustin și apoi de la profesorul Kant încoace. Iar despre Kant (ca și despre Augustin de altfel), știa și Cioran lucruri adânci, de vreme ce vorbea în tinerețe despre „schematismul conceptelor pure”, așa cum știa multe și la suprafață, dovedindu-mi-o pe vremea când râdeam împreună că bătrânul profesor avea la căpătâi „Logica” lui Tetens. Știa și de Tetens, despre care nu mai pomenește nimeni astăzi. Dar râdeam amândoi, unul spre a-l părăsi („Kant n-a fost niciodată trist”, notează el în „Cartea amăgirilor”), celălalt spre a se cufunda în tristețile și bucuriile „Criticilor”. Mă tem în schimb că n-am comentat niciodată împreună cele patru feluri de nimic relevante de Kant.

Din aceste nimicuri ale filozofiei și ale filozofării se face o conștiință de cultură, chiar sau tocmai una a neantului, ca a lui Cioran. În clipa când scria încă din anii tineri: „Nenorocirea omului este că nu se poate defini în raport cu ceva”, te întrebi cine l-a avertizat despre această nenorocire dacă nu filozofia? Sau când exclamă: „În fiecare clipă să fii la

marginea ființei tale”, atunci se află în plină filozofie, nu numai cu câțiva antici, nu numai cu tot existențialismul (a cărui otrăvă o purtase dinainte în el), dar până și cu Fichte, care pune eul absolut „la marginea lui”, de vreme ce cu cât eul se afirmă mai tare, cu atât sporește în tărie non-eul, pe care singur îl suscită la viață.

Dar a repudiat și filozofia, care-l investea. Într-un fel avea dreptate s-o repudieze, în numele extraordinarei lui înțelegeri pentru fenomenul de artă (despre care n-a scris decât frânturi și față de care a rămas dator cu un imens rest), căci suficiența pe care ți-o poate da filozofia, de-a nu mai avea neapărată nevoie de muzică, plastică ori poezie, sub cuvânt că le-ai purta în tine, este desigur vinovată față de arte. Cioran n-a voit să cadă în acest păcat. Dar a plătit cu o splendidă rătăcire printre arte, cum a rătăcit printre mari destine și mari prăbușiri.

Ca orice mari rătăcitor în spirit, căuta iubirea. N-a mai avut răbdare să vadă în filozofie iubirea ideii pentru real, și i s-a părut că vede în sufletele de sfinți sau în muzică, nicidecum în „separația” pe care ar aduce-o ideea speculativă față de real. Dar separația o aduce tocmai setea de transcendent. Ceea ce e dincoace de noi, ceea ce ne face cu puțință, transcendentalul, cum i s-a spus, este numai iubire, învăluire, maternitate, în timp ce transcendentul poate fi neîndurător, sărac în dragoste, sau van.

A rămas cu cea mai deșartă, dar poate și cea mai adâncă iubire a omului, cea pentru rostiri, pentru smintitele (ieșitele din minți) rostiri. Și a ales limba carteziană a cristalelor – în timp ce scrisese în 1933: „trebuie să lichidăm cu sentimentul francez al existenței, cu acea claritate care nu luminează nimic, săracă în raze, fără să aibă cel puțin seducțiile luminii crepusculare” – a rămas cu limba sănătății spiritului, în care i-a plăcut să toarne morbidități și seducții crepusculare.

Dacă însă te întrebi ce a spus în cuvintele sale, sclipitoare ca un fulger după care nu mai vine tunetul, vezi că a spus ce trebuia, ce este, dar aceea ce ne ascundem cu toții. În fond cultura este ca natura: o mistificare. Ultima ascunde, cu întruchipările ei de o clipă, că este în realitate o lume de câmpuri electromagnetice, cultura ascunde că este un alt fel de a spune lucrurilor pe nume, în locul recunoașterii că toate se surpă. Numai poeții o spun. În rest, ne ascundem îndărătul culturii, ba nu admitem nici că în sânul culturii științele umaniste, în frunte cu istoria și filozofia, n-au găsit și n-au instituit ordinea, în timp ce științele naturii au găsit pretutindeni o irevocabilă tendință spre dezordine. Mesajul lui Cioran este în perfectă concordanță cu un capitol din fizica modernă, termodinamica, al cărei trei legi – potrivit unui savant englez cu un amar simț al umorului – s-ar reduce la:

1. Nu putem câștiga (legea conservării);
2. Pierdem sigur (entropia);
3. Nu putem ieși din joc.

Nici fizica așadar nu ar spune mai mult decât „Ecleziastul – și decât compatriotul nostru. Ne regăsim în scrierile lui Cioran cu ceea ce a fost obținut mai adânc de-a lungul veacurilor în investigațiile omului asupra naturii și a bietului om. Să fie asta tot?

Dar nici la Cioran nu este tot. Partea lui de tăcere ascunde ce avea poate mai bun de spus, la fel cum împărăteasa Elisabeth a Austriei își ascundea la paradă frumusețea îndărătul evantaiului. Cioran a refuzat să scrie cărțile mari pe care le purta în el, cum a refuzat să strălucească în saloane, redacții.

Noica, Constantin. *Gânduri despre Emil Cioran.* În: Almanahul literar, 1985, p. 40-42

Trei mari căi spre absolut: mistica, muzica și erotica

„Ochi plecați, ochi rătăciți, cu obiectivul în tot, pierzând obiectele.

Depărtarea, mod al iubiri; vagul, ca formă; non-viața, apoteoză.

Ideile curg în sânge (definiția pasiunilor abstracte). Ideile ce pun stăpânire pe sânge – sau când se nasc pasiunile fără obiect. Pasiunile ce nu sunt legate de nimic și care nu ne leagă de nimic. Adică, a muri pentru ceea ce este mai departe de noi. Depărtările, singura noastră prezență.

Pasiunile neutre. Se pot explica, se pot înțelege? Pasiunile ce nu se nasc sub soare, fiindcă soarele e prea aproape... Neutre față de tot ce e aici, dar nu față de infinit. Muzica și metafizica izvorăsc din pasiuni neutre față de lumea noastră. Pentru ele nu există decât o lume a depărtărilor ultime; aici este totul prea puțin și prea aproape. Tristețea sau bucuria lui Beethoven încep acolo unde pentru ceilalți sfârșesc. Ele sunt atât de adânci, încât n-au o cauză. Tot ce este profund în noi n-are cauză: adâncimile noastre nu vin din afară. Și de aceea, nici nu privesc lucrurile de aici. Despre dimensiunile absolute ale sufletului... și despre mâinile diafane îmbrățișând depărtările.

- De ce ne apare gândul veșniciei atât de complex? Fiindcă nimeni nu știe hotărât dacă veșnicia este plenitudine sau vid.

Cele trei mari căi spre absolut: mistica, muzica și erotica se împlinesc în oscilația dintre plenitudine și vid. Extazul, fie el mistic, muzical sau erotic, ce face altceva decât să ne pună în prezența unei infinități, care este de atâtea ori

goală, pe cât este altă dată de plină. Niciodată plenitudinea extatică nu este atât de redusă, încât să nu ne dizolve, iar vidul atât de limitat, încât să nu ne umple. Veșnicia este inseparabilă ne neant.

- Cu cât suntem mai aproape de eternitate, cu atât suntem mai departe de viață. Simțul pentru eternitate este o piedică și un blestem în calea recuceririi vieții. Eternitatea ne paralizează mai tare decât cea mai grozavă boală. Bolnav, poți face orice fără să vii în contradicție cu boala. Dar ce poți face ca să nu-ți fie rușine în fața eternității?

- Florile ce nu sunt culese de mâini palide înflorit-au în zadar. Paloarea singură se apropie natural de viața delicată a florilor. Numai o față fără culoare câștigă prin culorile florilor și numai mâini fără viață pot lua florilor viața lor iluzorie.

- Întâia condiție a libertății noastre: eliberarea de Dumnezeu; nu putem crea nimic fiind creaturi. Până acum, n-am făcut decât să compromitem opera creației. Ah! Dac-am putea-o distruge! Și pe ruinele ei, să-nălțăm, ca creatori, paradisul terestru, al doilea paradis, înfrângând păcatul și durerea și moartea. Lumea care s-ar naște și care ar exista numai prin noi înșine...

- Nu există gând mai criminal decât cel al păcatului. Și nu există nici o scuză pentru acest gând. Nu știi pe cine să urăști mai mult: pe lumea asta, care dă prilej la astfel de gânduri, sau pe tine, care poți gândi și simți astfel de crime. Trebuie distrus din conștiința orice gând de păcat și trebuie distrus toate religiile și filozofiile care propagă un astfel de gând, revelând viața ca păcat. A vorbi despre păcat, fără regretul că ai ajuns la ideea lui, este întâia treaptă în scara gândurilor criminale. Se mai poate suporta doar o umanitate care nu cunoaște păcatul, care trăiește toate actele vieții ca virtuți. Până în rădăcini trebuie atacată omenirea, și distrugerea

conștiinței de păcat să fie întâiul atac. Să se schimbe odată totul!

- Reacția împotriva propriilor tale gânduri împrumută, singură, viață gândirii.”

Emil Cioran

„Există, spune Cioran, două categorii de spirite: cele care iubesc procesul și cele care iubesc rezultatul; unele se atașează de desfășurare, de etape, de expresiile succesive ale gândirii sau ale acțiunii; celelalte, de expresia ultimă, cu excluderea întregului rest. Prin temperament, am fost totdeauna înclinat spre acestea din urmă...” Citindu-i „Exercițiile de admirație” (Gallimard, 1986), mi se pare că, dincolo de această distincție, care, în cazul lui este justă (poate puțin prea justă), putem întrevedea și o altă, dacă nu mai profundă, în orice caz mai secretă. Eseurile sunt consacrate unor autori (filozofi sau artiști) care se opun unii altora în funcție de atitudinea pe care o adoptă față de tematica propriei opere: e vorba de obsedați, ca Joseph de Maistre sau Michaux, și de disponibili, ca Eliade sau Caillois. Pare de asemenea limpede de ce parte s-ar situa Cioran însuși. Eseul despre Eliade, din care am tradus la început este, și în această privință, elocvent: de partea obsedaților. Dar cu ce admirație ascunsă (să nu uităm: exercices d’admiration), cu ce atracție abia reprimată scrie Cioran despre disponibili, despre Borges, bunăoară, „le dernier des délicates”, „destiné”, acculé à l’universalité, contraint d’exercer son esprit dans toutes les directions”, „séducteur comme pas un”! Și, dacă în paginile despre Caillois, se caută în diletantismul acestuia focul ordonator al unei pasiuni, în acelea despre Borges găsim următoarea mărturisire paradoxală: „Ne pas s’enarciner, n’appartenir à aucune communauté – tel a été et telle est ma devise. Tourné vers d’autres horizons, j’ai

toujours cherché à savoir ce qui se passait ailleurs”. Mărturisirea se referă la similitudinea dintre Europa de Est și America Latină, ale căror culturi au obligat nu o dată pe scriitori să peregrineze prin lume. Dar ea poate fi înțeleasă și ca un elogiu al curiozității, în care, cum scrie Cioran, vorbind tot despre Eliade, „vedem un demon sau, împreună cu Sfântul Augustin, o boală”. Căci până la urmă, Cioran declară răspicat ceea ce iubește la Borges: „Puisque vous voulez savoir ce que j’aime le plus chez Borges, je vous répondrai sans hésiter que c’est son aisance dans les domaines les plus variés, la faculté qu’il a de parler avec une égale subtilité de l’Eternel Retour et du Tangou. Pour lui tout se vaut, du moment qu’il est au centre du tout”. Așadar, Cioran prețuiește aici ceea ce (aparent?) reprezintă exact contrariul formulei sale, al acelei formule în care geniul lui Maistre i se părea a se exprima cu adevărat: geniul obsedatului, capabil de „outrages à bon sens”, care-i vădesc obsesia, și nicidecum „la côté humain de ses doctrines”, care nu are decât un interes mediocru. În ce fel se împacă totuși acest elogiu adresat lui Borges cu părerea că „seuls les obsédés livrent leur véritable moi, aux seuls sont assez bornés pour en posséder un”, din eseul despre Caillois, considerat el, nu mai puțin fățiș, „la contraire d’un obsédé”? Ca să încerc să răspund, va trebui să fac un mare ocol, nu îndepărtându-mă de cartea lui Cioran, ci, din contra, apropiindu-mă de însăși inima ei, după ce voi parcurge aproape pagină cu pagină.

Manolescu, Nicolae. *Obsedați și Disponibili*. În vol: *Desenul din covor* (teme 7). București, „Cartea Românească”, 1988, pp. 193-194

Scrisul, cartea, lectura în viziunea lui Emil Cioran

*

Pentru mine, cel mai frumos titlu al unei cărți este: „Conștiința ca fatalitate”. Cartea este a unui neamț și nu este bună, dar titlul este rezumatul, este formula concentrată a vieții mele. Cred că am fost o viață întreagă mai mult decât conștient, și asta a fost tragedia vieții mele.

*

În fond, toate cărțile mele sunt autobiografice, dar cu o autobiografie mascată.

*

Știți ce mă interesează? Am citit nenumărate memorii. Mă interesează tot ce e descriere de viață, autobiografie și îmi place când cineva îmi povestește viața lui, îmi spune lucruri despre care nu vorbește cu nimeni.

*

Ei bine, în tinerețe l-am citit mult pe Lev Șestov, care era foarte cunoscut atunci în România. Dar cel care m-a interesat cu precădere, cel pe care l-am iubit cel mai mult, acesta e cuvântul, a fost Georg Simmel. (...) o mare influență asupra mea au exercitat-o gânditorii germani ai așa-numitei „filosofii a vieții”, precum Dilthey, etc.

Fără discuție, l-am citit mult atunci și pe Kierkegaard, pe când încă nu era la modă.(...) Mă interesează toți cei care merg spre catastrofă, ca și aceia care au reușit să se situeze dincolo de catastrofă. Nu pot admira pe nimeni mai mult decât pe cineva care a fost pe punctul de a se prăbuși.

De aceea l-am iubit pe Nietzsche sau pe Otto Weininger. Sau și autori ruși ca Rozanov, scriitori religioși care sunt constant la un pas de erezie, gen Dostoievski. Nu m-au marcat autorii care nu prezintă decât o experiență intelectuală, ca Husserl.

Din Heidegger m-a interesat latura lui kierkegaardiană, nu latura lui husserliană. Înainte de toate caut însă **cazul**; în gândirea sau în literatură manifest interes înainte de toate pentru fragil, precar, pentru ceea ce se prăbușește, ca și pentru ceea ce rezistă la ispita prăbușirii, atestând însă amenințarea...

*

Fascinația pe care o exercită limbajul explică, după opinia mea, succesul lui Heidegger. Manipulator fără pereche, el posedă un adevărat geniu verbal, pe care-l împinge totuși prea departe, acordând limbajului o importanță amețitoare.

Tocmai acest exces a trezit în mine îndoieli, când, în 1923, am citit „Sein und Zeit”. Deșertăciunea unui asemenea

exercițiu mi-a sărit în ochi. Mi s-a părut că se încearcă să fiu înșelat cu vorba.

Trebuie să-i mulțumesc lui Heidegger că a izbutit, prin prodigioasa lui inventivitate verbală, să-mi deschidă ochii.

Am văzut ce trebuie cu orice preț evitat.

*

Am admirat personalitatea lui Berdiaev, dar i-am citit mult mai puțin opera decât pe cea a unui alt filosof rus, cu care adesea este asociat, pe nedrept mi se pare, Șestov. Șestov era foarte cunoscut în România. A făcut chiar școală acolo. Era filosoful generației cărei-i aparțineam, generație care nu izbutea să se realizeze spiritual, dar păstra nostalgia unei atari realizări.

Șestov, ale cărui „Revelații ale morții” le-am publicat când am fost numit pentru câteva luni îngrijitor de colecție la „Plon”, a jucat un rol important în viața mea. Îi rămân foarte credincios, fără să fi avut fericirea să-l cunosc personal. Credea, pe bună dreptate, că adevăratele probleme scapă filosofilor. Ce fac ei, de altfel, altceva decât să escamoteze adevăratele neliniști?

*

Cel ce mă interesa era, de fapt, Simmel, în primul rând, pentru că scria într-un mod remarcabil – Bergson avea în comun cu el această calitate – și se știe că un asemenea talent e rar la un filosof!

Simmel folosea o limbă de mare claritate, rară la germani. Era un adevărat scriitor. Îi admiram mai ales textele despre artă, în care demonstra o uimitoare sensibilitate.

*

Când i-am citit pe Kierkegaard și pe Schopenhauer am avut senzația că sunt Dumnezeu. Aveam ceva de monstru în mine. De fapt, precumpănitor este contactul direct cu viața, cu încercările ei (în filozofie, durerea nu este acceptată). Îmi place să repet că am învățat mai mult de la oamenii ratați decât din

cărțile de filozofie și morală. Deci la început filozofia m-a atras, ca apoi să mă decepționeze.

*

Locuirea într-un oraș foarte frumos, aproape tot atât de frumos, aproape tot atât de frumos ca Tübingenul: Sibiul, în Ardeal. Mă plimbam noaptea, eram ca o stafie, și oamenii din acest orașel credeau că am mintea zbuciumată.

Și atunci mi-am spus: trebuie să scriu o carte! Așa s-a născut prima mea carte.

Titlul ei este pompos și, deopotrivă, banal: „Pe culmile disperării”. Pe vremea aceea, asta era o expresie care apărea în mod curent în ziare la rubrica „Diverse”.

Dacă cineva se sinucidea, atunci se chema că el o făcuse „pe culmile disperării”.

Aveam mai multe titluri în cap, însă nu mă puteam hotărî la care să mă opresc.

Am procedat atunci așa: mă duceam la cafenea și întrebam un chelner: pe care din aceste trei sau patru titluri l-ați alege?

Așa am făcut și la prima carte, și la următoarea. După ce am scris această primă, această extremă carte, am fost absolut convins fie că mă voi sinucide, fie că urma să se întâmple ceva ieșit din comun. Când cartea a apărut, lumea s-a îngrozit, mai ales părinții mei. Pentru a mă face înțeleș, aș dori să fac o comparație absolut nelalocul ei. Îmi cunosc limitele și nu sufăr de grandomanie, însă imaginați-vă un Nietzsche a cărui primă carte ar fi fost „Ecce homo”, un Nietzsche deci care ar fi început cu criza finală și care abia apoi ar fi scris „Nașterea tragediei” și celelalte lucruri.

Am început așadar cu o carte absolut trăsnită și apoi am devenit din ce în ce mai normal. Acum sunt normal, chiar prea normal.

*

„Pe culmile disperării” am scris-o la 22 ani, după ce mi-am terminat studiile de filozofie.

Această carte explozivă și barocă e greu de tradus în franțuzește. În schimb, o traducere foarte reușită a apărut în germană, pentru că această limbă se pretează mai bine ca franceza la impreciziile sugestive ale limbii române. Lucrarea e un fel de adio, plin de furie și amărăciune, spus filosofiei, e constatarea eșecului unei forme de gândire care s-a dovedit un divertisment leneș, incapabil să înfrunte un haos esențial. Pradă insomniilor care îmi devastau sănătatea, am scris un rechizitoriu la adresa unei filosofii lipsite de orice eficacitate în momentele grave, adresându-i un ultimatum plin de ură.

Tratatul – nu va fi decât continuarea lui, într-un alt stil.

*

Prima mea carte, cu titlu sforător „Pe culmile disperării” – am scris-o în românește la vârsta de 21 ani, făgăduindu-mi totodată să fie ultima. Pe urmă am comis altă carte, însoțind-o cu aceeași promisiune.

Comedia s-a repetat vreme de peste patruzeci de ani. De ce? Pentru că a scrie, oricât de puțin, m-a ajutat să trec de la un an la altul, oboselile *exprimate* fiind atenuate și, pe jumătate, depășite.

A produce înseamnă o extraordinară ușurare. Iar a publica, nu mai puțin.

Cu fiecare carte ce apare viața ta sau măcar o parte din ea îți devine exterioară, nu-ți mai aparține, încetează să te mai chinuie. Exprimarea te diminuează, te sărăcește, te ușurează de greutatea propriului eu, exprimarea este pierdere de substanță și eliberare.

Te golește, deci te salvează, te scapă de un prea-plin împovărător.

*

În ceea ce scriu eu nu există creștere. Prima mea carte conține deja virtual tot ce am spus după aceea. Numai stilul diferă.

*

Am scris aceste divagații – „Schimbarea la față a României” – în 1935-1936, la 24 ani, cu pasiune și orgoliu.

Din tot ce-am publicat în românește și franțuzește, acest text este poate cel mai pasionant și în același timp îmi este cel mai străin. Nu mă regăsesc în el, deși îmi pare evidentă prezența isteriei mele de atunci.

*

(...) pe la douăzeci și șase de ani, un an întreg n-am făcut altceva decât să citesc mistici și vieți de sfinți. La sfârșit am înțeles că nu eram făcut pentru credință, mi-am dat seama de acest lucru datorită unei mari crize de disperare.

Nu-l citeam decât pe Shakespeare (locuiam într-un oraș de provincie din România) și textele religioase. Am scris o carte de adnotări pe marginea acestor texte, adnotări care erau în același timp pentru și împotriva religiei.

*

Sufăr de o îndoială incurabilă. Adesea în viață am cunoscut porniri religioase, mă cufundam în lectura misticilor, mi se părea chiar că-i înțelegem; dar, când să fac saltul, ceva se împotriva mine: „Nu, n-ai să mergi prea departe”. Când am scris „Lacrimi și sfinți”, trăiam o adevărată luptă între ispită și refuz, dar niciodată n-am putut să depășesc îndoiala.

Fascinația negativului îmi este atât de naturală că îi simt prezența în orice clipă.

*

La câteva luni am primit o scrisoare de la mama, care îmi scria cât de tare a supărat-o cartea mea („Lacrimi și sfinți” – n.n.). Mama, care nu era de fapt religioasă dar se afla sub influența contextului, m-a rugat să-mi retrag cartea. I-am răspuns că ea

reprezintă singurul lucru religios conceput în Balcani, deoarece înfățișează o controversă de tip balcanic cu Dumnezeu.

*

E cea mai bună carte pe care am scris-o în românește; nu are legături cu ceea ce se întâmpla, nu avea nici un fel de afinități cu problemele pe care le pune istoria la vremea aceea.

*

Pe Camus l-am văzut numai o singură dată și mi-a dispăcut. Mi-a spus ceva nepotrivit, după ce mi-am publicat prima carte: „*Précis de décomposition*”: „Acum trebuie să treceți în domeniul lucrurilor care sunt într-adevăr intelectuale”. Mi s-a părut ceva incredibil de impertinent.

În ceea ce privește cultura, Camus era un provincial, cunoștea numai literatura franceză. S-ar putea ca: „*Précis de décomposition*” să nu fie o carte prea bună, dar se vede că am oarecare nivel. Camus mi-a vorbit ca unui școlar. Nu l-am mai revăzut niciodată.

*

Ce am învățat în Franța? Mai cu seamă două lucruri: să **mănânc** și să **scriu**. (...) Scrisesem câteva cărți în limba română tot ca un animal instinctiv. Nu mă gândisem niciodată la stil. Dacă voiam să spun ceva, îmi era totuna cum anume o făceam.

*

Am scris ca să insult viața și să mă insult. Rezultatul? M-am suportat mai ușor și am suportat mai ușor viața.

*

Dacă scriu, este pentru a mă elibera de ceva; nu există literatură impersonală.

Se spune că filosofia este impersonală dar eu sunt un fals filosof. Am studiat filosofia, am făcut o teză despre Bergson, dar am încetat să mai cred în filozofie în urma unei

catastrofe personale despre care vorbesc în toate scrierile mele: pierderea somnului.

*

Când scriu o carte, ideea mea e să trezesc pe cineva, să-l biciuiesc. Deoarece cărțile pe care le-am scris s-au ivit din indispozițiile, ca să nu zic din suferințele mele, trebuie neapărat să-i transmită într-un fel același lucru și cititorului.

Nu, nu-mi plac cărțile care se citesc așa cum ai citi ziarul: o carte trebuie să zguduie, să pună totul sub semnul întrebării. De ce? Ei bine, nu prea mă preocupă utilitatea a ceea ce scriu, pentru că în realitate nu cred niciodată în cititor; scriu pentru mine, pentru a mă elibera de obsesiile, de tensiunile mele, pentru nimic altceva.

*

De fiecare dată după ce scriu câteva rânduri îmi vine să fluier.

*

Tot ce am scris e un soi de terapeutică. Cărțile mele dau o idee completă despre mine dintr-un motiv limpede: pentru că scriu numai în momentele de descurajare, pentru că nu scriu când sunt mulțumit... Ce să scriu?

*

Cărțile **mele**, opera **mea**... Latura grotească a acestor posesive.

*

Destinul cărților mele mă lasă indiferent. Cred totuși că unele din insolențele mele vor rămâne.

*

Orice viață este povestea unei prăbușiri. Biografiile sunt atât de captivante tocmai pentru că eroii – iar lașii deopotrivă – se străduiesc deopotrivă să inoveze în arta degringoladei.

*

După ce am citit și am cugetat îndelung, am ajuns la aceeași concluzie la care au ajuns și țăranul român și străbunii neștiutori de carte: nu există răspuns. Trebuie să te resemnezi și să te pregătești să întâmpini viața pasiv.

Aforisme, cugetari, meditații
extrase din opera lui
Emil Cioran într-o selecție
originală

*

„Cunoașterea este o plagă pentru viață, iar conștiința o rană deschisă în sâmburele vieții.”

*

„Viața e o iluzie și o vanitate, singura realitate este moartea.”

*

„Nici un gând nu a suprimat o durere și nici o idee n-a alungat
frica de moarte.”

*

„Extazul muzical este o revenire la identitate, la original, la
rădăcinile primare ale existenței”.

*

„N-ați simțit cum în voi s-a oprit la un moment dat viața și nu
v-a durut niciodată **tăcerea vieții**?”

*

„Nu uita să te încordezi până la ultima intensitate. Căci numai
așa durerea nu te va lichida înainte de vreme.”

*

„Să scoți din tine prin bătai: fulgere, fum și praf, și urile,
deznădejile, tristețile să răsară din tine ca fulgerele, ca fumul
și ca praful”.

*

„Nu-i viață decât unde este un continuu început; iar noi n-am
făcut decât să răsfoim viața în fiecare clipă, și ce este toată
ființa noastră decât un etern **sfârșit**.”

*

„Dar nu v-a durut niciodată viața? N-ați simțit cum se încheagă
ceva înăuntru, cum se întregește în trup o semnificație și cere
să iasă la lumină?”

*

„Femeia poate fi o salvare vremelnică pentru acei cari trăiesc
pe culmi, deoarece, fiind extrem de puțin dezintegrată din
viață, contactul cu ea înseamnă o întoarcere spre voluptățile
naive și inconștiente ale vieții, înspre imaterialitatea ușoară a
grației, care, dacă n-a salvat lumea, le-a salvat pe femei.”

*

„Dacă totuși trăiești, aceasta se datorează capacității de obiectivare prin care te eliberezi, prin scris, de aceea încordare infinită. Creația este o salvare temporară din ghearele morții”.

*

„Singurul lucru care-l poate salva pe om este iubirea. (...) Să-ți vină să plângi atunci când te gândești la oameni, să iubești totul într-un sentiment de supremă responsabilitate, să te apuce o învăluitoare melancolie când te gândești la lacrimile ce încă nu le-au vărsat pentru oameni, iată ce înseamnă a te salva prin iubire, singurul izvor al speranțelor”.

*

„Ne unește pe toți aceeași fugă nebună de viață, aceeași groază de a trăi, aceeași timiditate a nebuniei noastre”.

*

„Singura armă împotriva mediocrității este suferința”.

*

„În extazul muzical, ești plin peste marginile ființei; în neliniștea absolută, ești plin de nimic”.

*

„Cu cât cunoști un om mai bine și mai mult, cu atât ești mai aproape de o fatală despărțire de el”.

*

„Viața nu e trăită cu intensitate decât atunci când simți că ființa ta individuală nu mai poate suporta o bogăție de trăiri atât de mare”.

*

„Muzica ne face aeriени subtilizând materia, anulându-ne ca prezențe fizice”.

*

„Nu iubesc muzica decât aceia care suferă din cauza vieții”.

*

„Iubirea este cu atât mai profundă, cu cât se îndreaptă spre ființe mai nefericite”.

*

„Diferența dintre mine și ceilalți oameni: eu am murit de nenumărate ori, pe când ei n-au murit niciodată”.

*

„Gândurile cele mai adânci și cele mai scumpe sunt acelea pentru care regretăm că n-avem lacrimi”.

*

„Din mine să plece raze, ca mesaje în nemărginit, și în mine să se răsfrângă, în toate nuanțele, pentru a îmbrăca întreaga lume într-un vis de reflexe”.

*

„De unde derivă adâncimea iubirii, dacă nu din negația cunoașterii? Ceea ce în cunoaștere e plat, în iubire devine absolut”.

*

„De unde derivă adâncimea iubirii, dacă nu din negația cunoașterii?”

*

Iubirea este o fugă de adevăr. Si iubim cu adevărat numai când nu vrem adevărul. Iubirea împotriva adevărului, iată o luptă pentru viață, pentru propriile greșeli.

*

Dorim iubirea, pentru a nu fi contrafăcuți și falsificați de adevăr și de cunoaștere.

*

Nu putem duce o luptă împotriva morții; putem numai să înăbușim temporar frica de moarte.

*

Căutăm femeia pentru mai puțină singurătate, iar muzica pentru a ne adânci singurătățile.

*

Întristat este sufletul meu în lumea în care oamenii trăiesc spre
a se face nefericiți unii pe alții.

*

Aș vrea ca-n om viața să curgă pură ca muzica lui Mozart.

*

Trebuie să urâm cu toții o lume de dureri aproximative. Căci cu
toții n-avem de ales decât între absolutele și nesfârșitele dureri
și între elanurile pure de viață.

*

De ce iubesc pe Mozart? Fiindcă el mi-a descoperit ce puteam
fi, dacă nu eram opera durerii.

*

Cu Bach, ne simțim la poarta paradisului: niciodată în el.

*

Jurământul vieții: Niciodată nu te voi trăda de tot; deși te-am
trădat și te voi trăda la fiecare pas.

Când te-am urât, nu te-am putut uita;

Te-am blestemat, ca să te suport;

Te-am refuzat, ca să te schimb;

Te-am chemat și n-ai venit; am urlat și nu mi-ai zâmbit; am
fost trist și nu m-ai mângâiat. Am plâns și nu mi-ai îndulcit
lacrimile. Deșert ai fost rugăminților mele, mormânt glasului
meu. Tăcere fost-ai chinurilor și pustiu singurătăților mele.

Ucis-am în gând întâia clipă a vieții și fulgerat-am începuturile
tale.

*

N-ați simțit niciodată cum timpul se adună în voi, crește și vă
inundă, când tot ce a devenit și s-a scurs până acum se
concentrează deodată într-o fluiditate abstractă și se ridică în
voi, spre un pisc necunoscut?

*

Timpul a ros bazele paradisului. Șarpele n-a fost numai instrumentul cunoașterii, ci și al timpului.

*

Viitorul este o concesie pe care eternitatea o face timpului.

*

Rugăciune în vânt: Ferește-mă, Doamne, de ura cea mare, de ura din care izvorăsc lumi. Domolește-mi tremurul agresiv al corpului și descătușează-mă din încleștarea fălcilor mele. Fă să dispară acel punct negru ce se aprinde în mine și se întinde în toate membrele, născând în arderea nesfârșitului negru al urii o flacără ucigătoare.

Scapă-mă de lumile născute din ură, eliberează-mă de nesfârșirea neagră sub care mor cerurile mele. Deschide o rază în această noapte și fă să răsară stelele pierdute în ceața deasă a sufletului meu. Arată-mi calea spre mine, deschide-mi poteca în desișul meu.

Scoboară-te cu soarele în mine și începe lumea mea.

*

Suntem pe calea dumnezeirii, de câte ori în noi dialectica nu mai este în proces, de câte ori antinoniile se rotunjesc în bolta ființei noastre, imitând curba de azur a cerului, iar pe calea noastră (a celor căzuți iremediabil în timp) de câte ori trăim în orice proces ca o durere.

*

Viața: un pseudonim al lui **Dumnezeu?**

*

Diferența dintre păcat și durere: păcatul îl putem accepta ca o condiție naturală, pe când durerea nu.

*

Umbre suntem, și jocul nostru suprema amăgire este.

*

Mi-e frică de muzica secretă a lucrurilor, de tonurile ei
subterane, ce răzbat în ceasurile de tristețe solemnă, ca
mărturisiri tainice dintr-o altă lume.

O mare ispită e spovedania lucrurilor.

*

Iar voi, cei speriați de o lume de umbre, scârbiți de a lupta în
aparențe și pentru ele, uitat-ați că luminile nu sunt mai puțin
trecătoare? De ce refuzul de a lupta într-o lume de umbre?

Trăim în ele, să murim pentru ele!

*

A suferi este modul suprem de a lua lumea în serios. Cu cât
crește însă suferința, cu atât învățăm mai mult că lumea nu
merită s-o luăm în serios.

*

Toți oamenii trebuie să-și distrugă viața. Și după modul în care
și-o distrug, se numesc triumfători sau ratați.

*

Istoria nu trebuie să însemne pentru tine decât istoria omenirii
în tine. Dacă tot ce a fost **mare până acum și dacă tot ce va fi**
mare în viitor nu este în tine, amintire sau fruct, istoria ai
pierdut-o, și tu ești nimic.

Ce om este acela care nu reface și nu anticipează istoria pe cont
propriu?

Sau, mai bine zis: **de ce nu e om** acela care reface și
anticipează istoria pe cont propriu?

*

Din gânduri să răsară aburi; din idei scânteii; din cunoașteri,
flăcări.

*

Totul este în fiecare moment: acum se naște lumea și acum
moare: razele și întunericul; transfigurarea și prăbușirea;
melancolia și oroarea.

Lumea o putem face absolută **în noi**.

*

Mă trag dintr-o țară unde nu s-a făcut, ci doar s-a îndurat istorie, unde fiecare a fost obiect, și nu subiect al istoriei.

*

„(...) am ajuns la concluzia că țăranul român avea dreptate. Țăranul acela care nu crede în nimic, care crede că omul e pierdut, că nu e nimic de făcut, care se simte strivit de istorie. Ideologia asta de victimă este și concepția mea actuală, filosofia mea despre istorie”.

*

Pentru mine România a fost paradisul pe pământ, un ideal universal, dar încercuit în același timp de slavi.

*

Dacă tot e să-ți ratezi viața, e mai bine să ți-o ratezi la Paris decât în altă parte. Trebuie să-ți alegi locul unde vrei să-ți ratezi viața.

*

Am scris ca să insult viața și să mă insult. Rezultatul? M-am suportat mai ușor și am suportat mai ușor viața.

*

Pentru mine, viitorul este exclus sub toate aspectele, doar trecutul este cu adevărat real, o altă lume.

*

Faptul că exist eu dovedește că lumea n-are nici un sens.

*

Și când te gândești că ne putem lipsi de a trăi tot ce-am trăit!

*

Sunt convins că nu sunt absolut nimic în Univers, dar simt că singura existență reală este a mea.

*

După ce am citit și am cugetat îndelung, am ajuns la aceeași concluzie la care au ajuns și țărani români și străbunii neștiutori de carte: **nu există răspuns**. Trebuie să te resemnezi și să te pregătești să întâmpini viața pasiv.

*